

Riksdagens protokoll

2012/13:78

Torsdagen den 14 mars

Kl. 12.00 – 18.46

Protokoll
2012/13:78

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 8 mars.

2 § Anmälan om inkomna protokollsutdrag från utskott

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2012/13:21 för tisdagen den 12 mars i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit från justitieutskottet.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2012/13:299

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:299 Lex Laval och brott mot internationella konventioner

av Ali Esbati (V)

Interpellationen kommer att besvaras den 9 april 2013.

Skälet till dröjsmålet är inbokade resor och engagemang som inte kan ändras.

Stockholm den 5 mars 2013

Arbetsmarknadsdepartementet

Hillevi Engström (M)

Enligt uppdrag

Monica Rodrigo

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2012/13:304

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:304 Exportkrediter till diktaturer

av Hans Linde (V)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 mars 2013.

Skälet till dröjsmålet är att statsrådet Ewa Björling på grund av sjukdom inte kunde besvara interpellationen vid det tillfälle som tidigare meddelats.

Stockholm den 13 mars 2013
Utrikesdepartementet
Ewa Björling (M)
Enligt uppdrag
Fredrik Jörgensen
Expeditionschef

Interpellation 2012/13:307

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:307 Tvärbanan Arvidsjaur–Jörn
av Leif Pettersson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 mars 2013.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 12 mars 2013
Näringsdepartementet
Catharina Elmsäter-Svärd (M)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2012/13:308

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:308 Samhällsservice i glesbygdskommuner
av Maria Stenberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 26 mars 2013.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 12 mars 2013
Finansdepartementet
Peter Norman (M)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2012/13:309

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:309 Samverkan mellan kommuner
av Fredrik Lundh Sammeli (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 26 mars 2013.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 12 mars 2013
Finansdepartementet
Peter Norman (M)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2012/13:FPM74 Ny förordning om marknadskontroll av produkter
KOM(2013) 74, KOM(2013) 75 till näringsutskottet

2012/13:FPM75 Europeiska byrån för globala satellitnavigeringssystem
(GNSS) *KOM(2013) 40* till trafikutskottet

5 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2012/13:81 till civilutskottet

2012/13:82 till socialutskottet

6 § Familjerätt

Familjerätt

Föredrogs

civilutskottets betänkande 2012/13:CU8

Familjerätt.

Anf. 1 JONAS GUNNARSSON (S):

Herr talman! Först vill jag säga att det är roligt att det är just tredje vice talmannen som sitter i talmansstolen i dag, med tanke på ert tidigare engagemang i civilutskottet. Jag vet att ni tycker att detta är spännande och intressanta frågor.

Vi ska nu behandla betänkande CU8, *Familjerätt*. I betänkandet finns två reservationer. För tids vinnande väljer jag att bara yrka bifall till den gemensamma S- och V-reservationen om översyn av vårdningsreglerna.

Familjerätten är ett brett politiskt område som i allra högsta grad berör oss människor i vår vardag. Den berör oss i livets lyckligaste stunder, men också i de svåraste och sorgligaste. För det mesta kanske vi inte tänker så mycket på att det finns lagar och regler som styr vad som händer när vi gifter eller skiljer oss, vad som händer när vi flyttar ihop med den stora kärleken eller vad som händer när vi får barn. Men för att se till att allas intressen tas till vara och att ingen förbises eller utnyttjas av starkare parter har vi byggt upp lagstiftning som ska se till att ta till vara allas intressen i de här stunderna av lycka och sorg.

Ofta slår vi oss för bröstet och hävdar att vi i Sverige har kommit långt. Vi hävdar att vi har en modern lagstiftning som bejakar förälskade pars vilja att gifta sig oavsett kön. Vi har lagstiftning som inte skuldbelägger eller söker försvåra skilsmässor. Vi har lagstiftning som tar till vara barnets rätt i händelse av vårdnadstvister. Det finns också lagstiftning för att den som inte kan ta vara på sig själv och sina intressen ska få hjälp med det.

Herr talman! Men trots att det finns så mycket att vara nöjd över kan vi inte stanna upp och tro att vi är färdiga nu. Samhället förändras, likaså människors sätt att leva och människors krav på en lagstiftning som är anpassad efter just deras situation.

I reservationen om en översyn av vårdnadsreglerna tar vi upp den situation som uppstått efter att 2006 års vårdnadsreform börjat tillämpas. Målet med reformen var bland annat att fler vårdnadstvister skulle lösas utanför domstol. Tyvärr har inte det målet uppnåtts. I reservationen lyfter vi den modell som kallas Trondheimsmodellen och som i olika försöksprojekt har testats i några svenska domstolar. Modellen bygger på att en familjerättssekreterare eller liknande tar ett samlat grepp och hjälper föräldrarna i kontakten med varandra, socialtjänst, BUP och liknande samt med att genomföra samarbetsamtal, allt i syfte att i större utsträckning ta till vara barnets behov i en vårdnadstvist samt att minimera konflikter och stärka de vuxna i deras föräldraroll.

En annan effekt av vårdnadsreformen är att det har blivit lättare för den ena av föräldrarna att få enskild vårdnad om det gemensamma barnet. Detta kan säkerligen i många fall vara bra. Tyvärr verkar det dock som om lagstiftningen har öppnat för en gammalmodig hållning om vem av föräldrarna som är bäst lämpad att vara vårdnadshavare. Många män uttrycker frustration över att de alltför lättvindigt har avfärdats av rätten som potentiella vårdnadshavare. Om vi menar allvar med att barnets bästa ska stå i centrum vid bedömning av vem som är lämplig vårdnadshavare måste det säkerställas att lagstiftningen inte öppnar för generella bedömningar baserade på gammalmodiga föreställningar om kön.

Trots att regeringen har uttryckt en vilja att både titta på den så kallade Trondheimsmodellen och utvärdera 2006 års vårdnadsreform har vi ännu inte sett några initiativ. Det vore därför på sin plats att riksdagen uttalade sin vilja att det görs en uppföljning och utvärdering av reformen.

Herr talman! I betänkandet avhandlas också en del motioner i förenklad form. Jag kan inte låta bli att lyfta fram några av de frågor som en del av motionerna tar upp.

Först vill jag lyfta frågan om föräldrapresumtion. Som jag sade tidigare brukar vi stolt slå oss för bröstet när det kommer till frågan om vår familjerätt är i paritet med människors behov. Tyvärr gäller inte det frågan om juridisk rätt till föräldrar. Som vi alla vet antar samhället i alla lägen att ollickönade par som får barn också automatiskt betraktas som föräldrar till barnet. Detsamma gäller inte för till exempel lesbiska par som väljer att skaffa barn på annat sätt än genom den allmänna sjukvården eller för par som inte är gifta.

Redan 2007 föreslogs i utredningen *Föräldraskap vid assisterad befruktning* att det skulle införas en könsneutral föräldrapresumtion för alla gifta par. Det är ett sunt förslag som lutar sig på barnets rätt till föräldrar, helt i enlighet med barnkonventionen. Tyvärr verkar andra saker vara viktigare för regeringen än barns rätt, eftersom förslagen från regeringen med anledning av utredningen sex år senare fortfarande lyser med sin frånvaro.

I dag kan så absurda situationer uppstå som att den ena parten i ett par som under pågående äktenskap väljer att skaffa barn, men som skiljer sig innan föräldraskapet är bekräftat, undkommer sitt ansvar som förälder. För mig blir det tydligt att regeringen inte tycker att det här är en alltför

problematisks situation eftersom man väljer att inte komma med förslag som skulle kunna lösa problemet med att vuxna människor inte behöver ta ansvar för de barn de varit med om att sätta till världen.

Det finns också andra saker när det gäller dagens föräldrapresumtion som av många upplevs som problematiska, bland annat den situation som uppstår när sambor som skaffar barn ska bekräfta sitt föräldraskap. I dag krävs ett besök med tillhörande intervju på kommunens socialkontor för att föräldraskapet för fadern ska fastställas.

Detta kan med rätta upplevas som gammalmodigt men också kränkande. Rimligt vore att införa en enklare föräldrapresumtion i de fall där föräldrarna är eniga om att det är de som har skapat det gemensamma barnet.

Herr talman! För att sammanfatta: Familjerättens område är något som berör oss alla i livets alla skeden. I glädje och sorg finns det lagar som reglerar hur våra förhållanden ska vara jämlika och rättvisa – lagar som ger samhället stadga och trygghet. Just för att den här typen av lagstiftning är så viktig för enskilda, både vuxna och barn, är det viktigt att den är up to date. Jag tror att alla vi som sitter i den här kammaren är överens om att familjebildningen i dag inte ser ut som den gjorde bara för 20 eller 30 år sedan. Det gör också att det finns andra krav på lagstiftningen i dag än det gjorde då.

Om inte vi lyckas hänga med är det vi som är de som skapar problemen för människor. I värsta fall kanske vår frånvaro av fingertoppskänsla förvärrar människors sorg och livsöden. Vi har ett ansvar att se till att alla människor kan känna sig trygga med att lagstiftningen backar upp dem i de livsval som de gör i både kärlek och sorg – i de val som människan gör för att bilda familj eller i separation. Som jag har nämnt finns det ett flertal områden där förbättringar och förändringar bör ske. Alla handlar om att stärka barns rätt och värna människors trygghet i de förhållanden de har med andra.

(Applåder)

Anf. 2 MARIANNE BERG (V):

Herr talman! I detta anförande vill jag lägga tonvikten på barnens situation. Jag börjar med översynen av vårdnadsreglerna. Jag yrkar bifall till reservation 2 i betänkandet.

Vi har inte kommit så långt med 2006 års vårdnadsreform, som syftade till att få bättre samarbete mellan föräldrarna och att minska antalet vårdnadstvister som går till domstol. Det har i stället tenderat att bli precis tvärtom: Målen som går till domstol har ökat. Det är bedrövligt sett ur ett barnperspektiv.

Regeringen har inte kommit med något initiativ när det gäller konfliktlösning vid vårdnadstvister. Alliansen har suttit i sex och ett halvt år i regeringsställning, och det finns fortfarande inget initiativ. Vi hör alltid samma sak från Alliansen: Vänta, vänta – regeringen har tagit och kommer att ta initiativ för att följa upp och utvärdera vårdnadsreformen från 2006.

Jag tycker att vi har väntat för länge. Barnen har väntat för länge. Det är bara trist att konstatera detta. Ni borde väl kunna tala om eller i alla fall ge ett hum om när det beräknas komma något initiativ från er sida. Det gäller barn som själva inte kan föra sin egen talan. Barn står mellan

sina föräldrar när de är i en konflikt, och jag tror att dessa barn bara hoppas på att föräldrarna ska sluta bråka. De önskar att få en lugn och trygg vardag. Det är dags att komma till skott. Man ska inte dra detta ytterligare i långbänk. Vänsterpartiet tillsammans med Socialdemokraterna menar att detta att verkligen se till barnets bästa är att arbeta med medling mellan föräldrar. Att arbeta med konfliktlösning är det som gagnar barnet bäst.

Dessa föräldrar vill naturligtvis sina barns bästa, herr talman. Men de ser inte detta vid en separation, då känslor som kan uttrycka sig som sorg, vrede och till och med hat blandas ihop och tar över. Svallvågorna blir allt högre, och ljuset blir alltmer dunkelt.

Det finns i dag en otroligt bra modell som har praktiserats i Norge under en längre tid. Föregående talare tog upp den – den så kallade Trondheimsmodellen. Det är en modell som också några av våra domstolar i det här landet praktiserar, bland annat vid Södertörns tingsrätt i Huddinge kommun. Detta har medfört goda resultat för både föräldrar och barn.

Föregående talare tog upp vad modellen bygger på, så det behöver jag inte repetera, herr talman. Arbets sättet med Trondheimsmodellen har visat sig vara framgångsrikt. Därför anser vi från Vänsterpartiets sida att det så fort som möjligt bör permanentas även här i landet. Regeringen kan inte ytterligare dra ut på tiden. Kom nu med ett initiativ, för detta drabbar barnen i vårdnadstvister! De har väntat tillräckligt länge nu.

Vi vet att konflikter mellan föräldrar är skadliga för barnet. Det kan många gånger vara totalt förödande och få långvariga konsekvenser att bli indragen i dessa. Konfliktlösning mellan föräldrar, och inte en dom, är det bästa alternativet. Kom till skott nu, Alliansen – låt det inte gå ytterligare ett år innan något händer!

Herr talman! Jag ska säga några ord om de motioner som vi har berett i förenklad form. Tidigare talare, Jonas Gunnarsson från Socialdemokraterna, var också inne på en föräldraskapspresumtion – att säkerställa barnets rätt till båda sina föräldrar oavsett kön. Utredningen lades fram 2007. Det är sex år sedan. Jag kan bara konstatera att ännu har ingenting hänt. Utredaren lägger fram ett förslag om att lagstiftningen ska vara könsneutral, det vill säga att den ska gälla lika för likkönade och för olikkönade på samma sätt som gäller vid faderskapspresumtion.

Man ställer sig hela tiden frågan: Varför har inget hänt? Var sitter stoppet? Det skulle jag gärna vilja ha reda på. Är det kanske Kristdemokraterna, som brukar stoppa de här frågorna, som är klossen? Eller är ni allihop bromsklossar i frågan? Varför ska likkönade föräldrar fortfarande tvingas genomgå en krångligare juridisk process än olikkönade par? Det är diskriminerande.

Återigen: Sätt lite fart under galoscherna och kom till skott! Jag tycker att ni i samma andetag kan passa på att komma fram med ett initiativ gällande fler än två vårdnadshavare. Då skulle jag bli riktigt glad.

Herr talman! Namnlagskommittén är också en långkörare från Alliansens sida. Man såg fram emot att utredningen skulle komma på bordet den 1 mars i år. Nu är det förlängt; nu ska den komma den 31 maj. Utredningen har pågått i över tre år. I en dom från Regeringsrätten 2009 gjordes tolkningen att man har rätt att välja ett namn som jag som person känner är jag – ett namn som ger mig den rätta självbilden. Det var ett

välkommet beslut. Men faktum kvarstår, nämligen att namnlagen fortfarande inte har ändrats. Den stämmer alltså inte överens med den dom från Regeringsrätten som föll 2009.

För mig är det självklart att lagen ska möjliggöra för alla att själva fritt välja det förnamn man känner sig tillfreds med – det som är jag. Vi har som sagt väntat i över tre år. Jag såg verkligen fram emot att utredningen skulle komma på bordet. Men ack nej, som jag sade tidigare: Den har skjutits fram ett par månader till. Man kan undra varför just dessa frågor, som vi har tagit upp i förenklad form, alltid tar så lång tid. Denna utredning, Namnlagskommittén, kan väl inte vara den tyngsta av alla utredningar som görs. Framför allt med tanke på att man har Regeringsrättens dom från 2009 i ryggen borde man ha kunnat komma fram lite fortare. Jag beklagar detta, och jag känner med de människor som under så många år har väntat på ett resultat.

(Applåder)

Anf. 3 THOMAS FINNBORG (M):

Herr talman! Återigen står vi här i kammaren för att debattera barn – denna gång inom ramen för CU8 och familjerätten. Jag ämnar i detta anförande fokusera på två ämnen som man har lyft fram i utskottet: gode män respektive vårdnadstvister. Jag anser att detta måste lyftas fram extra i sammanhanget.

Under mina tre år i civilutskottet kan jag konstatera en glädjande sak: Oberoende av partifärg eller andra partiska hänsyn genomsyras utskottsarbetet, debatter och motioner av genuin omtanke för familjerna och barnen i vårt land. Detta gör mig glad och ger mig inspiration i mitt uppdrag. Jag vill därför ta tillfället i akt att tacka kolleger från samtliga partier för gott samarbete och goda intentioner.

Givetvis finns avgörande skillnader, och det ska det göra. Det finns konfliktlinjer såväl mellan partierna som mellan Alliansen och oppositionen. Men dessa skillnader ligger i regel i val av metod eller omfattning och handlar aldrig om de bakomliggande intentionerna att underlätta, förenkla och förbättra tillvaron för våra medborgare inom det civilrättsliga området.

Jag skulle vilja göra kammaren uppmärksam på att civilutskottets beslutsområde skiljer sig på en väsentlig punkt från andra politikområden. De beslut som fattas eller inte fattas inom detta område har nämligen direkt, konkret och reell påverkan på människors vardag. Inte sällan påverkar våra beslut människors liv direkt och påtagligt. Dessa beslut kan innebära en avgörande vändning i samband med livets milstolpar som giftermål, familjebildning, skilsmässa, dödsfall eller liknande.

Därför är det extra viktigt att våra beslut, oberoende av partifärg, alltid fattas med de inblandades absolut bästa för ögonen. Det säger sig självt att detta är särskilt viktigt när barn är inblandade eftersom de i regel är utlämnade till vuxenvärldens nycker och godtycke. Därför har vi som lagstiftare ett mycket stort ansvar.

Herr talman! Ibland blir vissa människor oförmögna att ta hand om sig själva på grund av sjukdom eller liknande. I sådana fall utser samhället en förmyndare, en så kallad god man, som ska tillvarata den hjälpbehövandes intressen. Denna omständighet regleras i föräldrabalken, som

föreskriver att till god man ska utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna.

I utredningsbetänkandet *Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna* – det är så gammalt som från 2004, Marianne, och det var en annan regering då – diskuteras rätten till sekretess avseende den gode mannens bakgrund, till exempel när det gäller belastningsregistret och annat. Betänkandet menar att integritetsskäl talar för att behålla sekretessen kring sådana uppgifter, och det är rätt självklart. Det bör regleras.

Även Förmyndarskapsutredningens förslag om gode män har realiserats till lagstiftning, vilket skedde den 1 januari 2009. Utredningens kvarvarande förslag bereds för närvarande av Justitiedepartementet. Regeringen beslutade även om kommittédirektiv till en utredning om bättre förutsättningar för gode män, och den kommer att redovisas den sista april i år.

Att utse och utses till god man är ett mycket stort ansvar. Många gånger är det svårt att förutse konsekvenserna av denna utnämning, och ibland kan konflikt uppstå mellan den gode mannen och den hjälpbehövandes släkt och familj. Därför är det synnerligen viktigt att samhället hör samman de omständigheter som den gode mannen omfattas av och kommer att påverka.

Många av de frågor som betänkandet handlar om bereds för närvarande av Regeringskansliet, varför det vore olyckligt att förekomma beredningens slutsatser och rekommendationer.

Herr talman! Få saker är så livspåverkande och avgörande som en skilsmässa eller separation mellan sammanboende partner. Inte nog med att de personliga konsekvenserna för de inblandade parterna kan vara nog så omstörtande, utan även deras barn drabbas av konsekvenserna. Därför gäller det för samhället att göra sitt yttersta för att barnens bästa verkligen hör samman och efterlevs.

Även tidigare regeringar har hört samman detta. I en proposition framlagd av dåvarande justitieministern Thomas Bodström 2006 underströks att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Denna ambition stöds i allt väsentligt av Alliansen, även om vissa skillnader i sak kan ha förekommit.

De brister som jag kan se i samband med lagstiftningen från 2006 är att man missade formuleringen i sak när det gäller hur man ska stärka barnens rättigheter. Det handlar mycket om omsorg men inte så mycket om barnens trygghet. Tyvärr visar forskningen att denna ambition inte alltid efterlevs i praktiken, och denna ambitionsavvikelse måste vi ta på stort allvar. Barnens väl och ve måste alltid sättas först, hur motiverade och välgrundade partipolitiska hänsyn än kan tyckas vara.

Annika Rejmer, som är filosofie doktor på rättssociologiska institutionen vid Lunds universitet, påbörjade förra året en kartläggning av vårdnadstvister i Sverige. Det är den första i sitt slag. Hon konstaterar att trots att skilsmässorna har legat på en relativt konstant nivå har antalet vårdnadstvister ökat väsentligt sedan 2006. Dessutom är det vanligt att de inblandade föräldrarna samtidigt befinner sig i andra kriser som till exempel ekonomiska kriser, snabb familjebildning, instabil familjbakgrund, missbruksproblem, kriminalitet, psykisk ohälsa och så vidare. Dessa omständigheter innebär att barnen kommer i kläm på flera sätt, vilket går tvärtemot samhällets intentioner. Här finns tydliga förbätt-

ringsbehov, och det finns all anledning för utskottet att följa Rejmers arbete.

Föräldrabalken har varit föremål för flera uppdateringar, bland annat har tydligare fokus satts på att förstärka barnperspektivet, det vill säga att barnets bästa verkligen kommer till klarare uttryck i lagen. Domstolarna har även ålagts skyldighet att i möjligaste mån verka för samförstånds-lösningar.

I november 2011 redovisade Socialstyrelsen en uppföljning av 2006 års vårdnadsreform. Enligt Socialstyrelsen är resultatet av uppföljningen positivt. Det finns dock förbättringsområden, till exempel bättre och tydligare dokumentation av socialtjänsten vid barnsamtal och att socialnämnderna efterfrågar riktlinjer för riskvärdering. Denna rapport bereds för närvarande inom Socialdepartementet, och det är något som vi bör välkomna. Ska man ändå ändra en vårdnadsregel ska man kanske köra ihop detta med Socialstyrelsens utredning.

Jag kan också tillägga att barn- och äldreminister Maria Larsson har aviserat införandet av separationsteam på försök i tio kommuner. Dessa team kommer att arbeta med familjer i konfliktsituationer där föräldrarna är på väg att gå isär.

Sammanfattningsvis, herr talman, innebär detta att utskottet noterar att regeringen har tagit initiativ till att utvärdera 2006 års vårdnadsreform. Det kommer att ske innan mandatperiodens utgång. Detta arbete kommer att påbörjas under den närmaste tiden, varför det vore olyckligt att föregripa dess slutsatser och rekommendationer. Således bör inga ytterligare åtgärder från riksdagen beslutas. Därför vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer. (Applåder)

Anf. 4 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Herr talman! Precis som Thomas Finnborg tycker jag att vi har ett mycket gott samarbetsklimat i civilutskottet. Men politik handlar ju om så mycket mer än samarbetsklimat och samtalston. Det handlar faktiskt om åsikter och om att komma fram till beslut.

Jag blir lite fundersam när jag hör Thomas Finnborg i talarstolen. Jag har svårt att förstå vad det är Thomas Finnborg och Moderaterna faktiskt vill. I anförandet får vi höra att det pågår utredningar och att man tittar på olika saker och ting. På mängder av områden, till exempel kring föräldraskap, namn, arv för särkullbarn, vårdnad och gode män, pågår det utredningar, och man ber om tid.

Jag måste fråga: Hur lång tid ska vi behöva vänta på att Moderaterna och alliansregeringen faktiskt ska tycka någonting? Politik handlar ju om viljan att förändra och göra saker och ting bättre. Här får vi bara svaret att vi ska vänta, och vi får inte ens svar på hur länge. Vänta är det enda beskedet vi får.

Anf. 5 THOMAS FINNBORG (M) replik:

Herr talman! Om du hade läst handlingarna rätt, Jonas Gunnarsson, hade du sett att det står att det ska påbörjas innan mandatperiodens slut 2014. Det står mycket klart i handlingarna. Nu har Socialstyrelsen gjort en utredning. Det är väl bra att man knyter ihop de här två utredningarna. Det är inte bara lagen vi ska ändra, utan det handlar också om Trond-

heimsmodellen som Marianne Berg tog upp. Hur får vi socialtjänsten att samverka på ett bättre sätt med tingsrätterna?

Det gäller inte bara att ändra lagen. När man ändrade lagen 2006 glömde man barnen lite grann, precis som jag påvisade i mitt anförande. Vart tog det vägen? Det är det vi måste justera nu.

Anf. 6 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag håller med dig, Thomas Finnborg. Problemet är att vi inte ser någon ände på hur länge vi ska vänta, och det tar vi upp i våra reservationer och i de motioner som ligger till grund för det här betänkandet. Tänk om vi kunde få en regering som vågade sätta ned foten och säga när beskedet kommer. Då hade inte vi i riksdagen behövt kräva att få besked år efter år.

Vi kan ta föräldraskapspresumtionen som exempel. Det är ett tydligt definierat problem. Det finns färdiga utredningar sedan år tillbaka. De verkar ligga och damma i en låda på Justitiedepartementet. Jag förstår inte varför. Jag tycker att ni är svaret skyldiga. Varför tar det sådan tid? Varför kan vi inte få ett datum?

Anf. 7 THOMAS FINNBORG (M) replik:

Herr talman! Nu gick Jonas Gunnarsson över till en annan fråga som vi inte har behandlat den här gången, utan den har vi behandlat förenklat. Vad jag förstår diskuterar vi vårdnadstvister och gode män i dag.

Det är inte så länge sedan man införde den här lagen om vårdnadstvister; det var 2006. Den har gällt i drygt sju år. Det tar tid för domstolar, familjerätt och socialtjänst att komma in i det arbetet. Vi kan inte ändra en lag vart fjärde år.

Det var ändå ni som stiftade lagen 2006, och ni glömde kanske bort barnen. Alliansen var väl också positiv till det här beslutet, men jag tror att man glömde tryggheten för barnen, och man var inte tydlig nog i lagstiftningen. Därför måste vi ändra lagen och kanske titta över den igen. Det ser jag bara som positivt. Man kan ju inte ändra det vart fjärde år. Nu har det gått sju år, och då är det väl läge att titta över det ihop med Socialstyrelsens utredning.

Anf. 8 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

I betänkandet finns det 89 motionsyrkanden från den allmänna motions tiden 2012 på det familjerättsliga området. Av dessa behandlas 81 i förenklad ordning. Därför kommer jag att fokusera på dem som vi har haft en vanlig hantering av och som finns beredda i motionsbetänkandet. Det handlar om reservationerna om gode män och översyn av vårdnadsreglerna.

Vad gäller frågan om gode män har vi sedan mycket länge ett system med gode män, förvaltare och förmyndare, vilka alla står under den kommunala överförmyndarens tillsyn. Det är överförmyndaren som har direkt insyn i och ansvarar för hur den enskilde gode mannen eller förvaltaren sköter sitt uppdrag.

Några av de förslag som har lagts fram av Förmyndarskapsutredningen har lett till lagstiftning, bland annat de ändringar som den 1 januari

2009 utvidgade länsstyrelsernas tillsynsansvar. Utredningens återstående delar bereds inom Regeringskansliet.

Gode män och förvaltare ska bevaka rätten för de personer som de företräder och bland annat förvalta deras tillgångar.

Vad gäller ersättningsfrågorna har gode män och förvaltare rätt till skäligt arvode för uppdraget och viss ersättning för utgifter. Besluten om arvoden och ersättningar för utgifter fattas av överförmyndaren.

Överförmyndaren bestämmer dessutom om arvode och ersättning ska betalas av den enskilde. Om det inte finns särskilda skäl för något annat ska arvode och ersättning betalas med den enskildes medel i den mån hans eller hennes beräknade inkomst under det år när uppdraget utförs överstiger 2,65 gånger prisbasbeloppet.

Regeringen beslutade den 15 mars 2012 om kommittédirektiv till en utredning om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare. Enligt direktiven ska en utredare föreslå åtgärder som ger bättre förutsättningar för dessa, och uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2013.

Vad gäller frågan om rätten att ta del av handlingar med mera har den som har god man eller förvaltare rätt att ta del av de handlingar som rör ställföreträdarskapet och som förvaras hos överförmyndaren. En sådan rätt har också den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar.

Vad gäller rätten att ta del av handlingar som rör ställföreträdarskapet har frågan övervägts av Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare, och utredningsbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Nu ska jag gå över till vårdnadsreglerna. Thomas Finnborg har utförligt redogjort för läget. Jag ska bara ta upp några ytterligare synpunkter på detta.

2006 års vårdnadsreform har redan nämnts. Den syftade till att få föräldrar att samarbeta bättre och att färre vårdnadstvister skulle gå till domstol. Detta har tyvärr inte slagit igenom på förväntat sätt, så som vi alla önskar, och antalet fall som går till domstol synes ha ökat. Inte minst detta har också tredje vice talmannen påpekat i tidigare debatter som civilutskottet har haft.

I november 2011 redovisade Socialstyrelsen i rapporten *Familjerätten och barnet i vårdnadstvister* uppdraget att följa upp hur 2006 års vårdnadsreform slagit igenom i socialtjänstens arbete. I betänkandet kan man också ta del av att Socialstyrelsen i vissa delar ansåg att det fanns mycket positivt att lyfta fram, men det finns också utmaningar.

Herr talman! Regeringen har tagit olika initiativ för att följa och utvärdera utvecklingen på området, och rapporten är föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Precis som Thomas Finnborg tog upp i sitt inlägg kommer 2006 års vårdnadsreform att utvärderas före mandatperiodens slut. Det är en mycket angelägen och viktig fråga för utskottet att följa.
(Applåder)

Anf. 9 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag kommer att beröra gode män med anledning av motionerna C359 och C360 och på förekommen anledning, eftersom frågan väckts, några av de motioner som beretts förenklat.

Motionerna om gode män handlar om vikten av att samhällets svagaste, dementa, psykiskt sjuka, ensamkommande barn och barn som av

olika anledningar har mist sina ordinarie vårdnadshavare fortsatt ska ha tillgång till gode män och förvaltare, ställföreträdare, som sörjer för dem som personer, förvaltar deras egendom och företräder dem ekonomiskt och rättsligt i samhället.

I svaret på dessa och andra motioner som handlar om gode män hänvisas det till Utredningen om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare. Den ska redovisa sitt uppdrag den 30 april i år, ganska snart alltså. Centerpartiet ser fram emot att ta del av den redovisningen och hoppas förstås att det vi önskar och som jag kommer att tala om lite längre fram kommer att bli tillgodosett bland de åtgärder som utredaren då presenterar.

År 2006 – det har nämnts tidigare – höjdes det belopp som huvudmannen får behålla innan han eller hon måste bidra till förvaltarens arvode till 2,6 prisbasbelopp före skatt. År 2013 motsvarar det, om jag har räknat rätt, 118 000 kronor vid årets slut sedan den gode mannen har fått sin ersättning.

Det är i praktiken en väldigt liten ersättning för ett ofta krävande och komplext uppdrag som den gode mannen utför, såvida inte de tillgångar som huvudmannen har vida överstiger det. Gör de inte det blir det inte mycket kvar att leva på, om inte en ny höjning av den här beloppsgränsen görs.

I genomsnitt tjänar en ställföreträdare 10 000 kronor på ett uppdrag. Det är inte ovanligt att gode män har flera uppdrag, liksom det förekommer att de organiserar sig i företag eller ekonomiska föreningar. Men lejonparten av det här ideella arbetet görs av en ställföreträdare gentemot en huvudman.

Många gode män är nära anhöriga, medmänniskor och ofta äldre personer som ser det som sin ideella uppgift i samhället att stödja de mest utsatta. Många är kunniga och erfarna medan det för andra kommer som en överraskning hur mycket man förväntas klara av, hur mycket arbete som i praktiken måste läggas ned och vilket ansvar man har själv, personligen, i juridisk mening som god man eller förvaltare.

En annan fråga rör det ansvar som den gode mannen och förvaltaren har för huvudmannens tillgångar. En god man och förvaltare kan försäkra sig mot ett eventuellt utkrävande av ansvar från huvudmannens sida. Men om en sådan försäkring inte är tecknad kan det drabba båda parterna i den händelse att oaktsamhet eller otur skulle leda till att tillgångar behöver ersättas. Bara att sådana försäkringar finns visar kanske hur bräckligt systemet är och hur beroende vi alla är av att det fungerar.

Det finns olika beräkningar av hur stora tillgångar det är som förvaltas av gode män. 25 miljarder kronor är en uppgift. Det kan vara mer. Det är i alla fall uppemot 150 000 personer i landet som omfattas av ställföreträdarskap i dess olika former.

Vårt samhälle utvecklas. Välfärden, som vi benämner den i dag, omfattar allt fler av oss. Samtidigt gör det att frågor kring välfärden och dess framtida finansiering blir en stor utmaning för oss.

Ställföreträdarens uppgift är att företräda den som ofta i andra delar är beroende av vårt gemensamma trygghetssystem och vår omvårdnad. Inte sällan är det just i förhållande till välfärdssystemen, demensvården, socialtjänsten, Försäkringskassan och läkaren som den gode mannen kommer in och ska företräda sin huvudman.

Därför är det min och Centerpartiets uppfattning att systemet med gode män och den ordning vi har med kommunala överförmyndarnämnder ska finnas kvar, att tillsynen fortsatt ska utövas av länsstyrelserna och att det är tingsrätterna som formellt förordnar gode män och förvaltare.

Herr talman! Inte minst för att vi tycker att denna ordning är det bästa och mest rättssäkra sättet att ta till vara de allra svagaste personernas intressen vill vi understryka vårt ansvar att se till att gode män utbildas, understöds och ersätts för det viktiga arbete de gör.

Eftersom frågan har väckts av Jonas Gunnarsson och Marianne Berg vill jag även säga någonting om föräldraskapspresumtion, som har beretts förenklat.

När riksdagen senast behandlade motioner på det här området hänvisades till att regeringen bereder ärendet, och såvitt jag förstår gör den fortfarande det.

En klar majoritet av riksdagens ledamöter anser att en proposition borde framläggas som är baserad på utredningen *Föräldraskap vid assisterad befruktning* och dess mening att "föräldraskapet vid assisterad befruktning med donerade ägg och spermier ska regleras på samma sätt för samkönade par och för olikkönade par. Den kvinna som är moderns registrerade partner ska automatiskt anses vara barnets förälder, en föräldraskapspresumtion motsvarande den nuvarande faderskapspresumtionen".

Låt mig göra ytterligare några kommentarer. Äntligen har tvångssteriliseringar av transpersoner som bestämt sig för att skaffa barn blivit avskaffade. I praktiken betyder det att kopplingen mellan det juridiska könet hos en person och personens uppsättning av könsceller försvinner. En juridisk kvinna kan således med hjälp av egna spermier skaffa barn med en kvinna som har livmoder och äggstockar. Trots det har dessa personer som har avlat ett gemensamt barn inte rätt till en föräldraskapspresumtion likvärdigt med ett olikkönt, heterosexuellt par som skaffat sitt gemensamma barn på samma sätt.

Det låter krångligt. Men egentligen blir det inte enklare än så här, eller hur?

Detta belyser väl behovet av att presentera en lagstiftning där vi ser på föräldraskapspresumtionen på ett könsneutralt sätt, där utgångspunkten är att alla barn är välkomna och önskade samt att de har rätt till båda sina föräldrar från det ögonblick då de möter världens ljus, alldeles oavsett om det är fråga om ett heterosexuellt samboförhållande, ett samkönt förhållande eller ett samkönt förhållande där den ena parten har manliga könsceller.

Ett heterosexuellt, ogift par måste ännu i dag gå till sin kommun och få föräldraskapet registrerat. Det kan ta tid. Skulle det falla sig så illa att fadern avlider innan kommunen har godkänt hans faderskap kommer det här barnet i all framtid i folkbokföringen att registreras som ett faderlöst barn. Det är oacceptabelt i ett modernt samhälle. Kommuner borde kunna registrera faderskapet mycket tidigare, helst redan före barnets födelse. Om inte kommunerna klarar av den uppgiften i tid borde det kanske lagstiftas om att införa ett sådant krav.

När regeringen nu fortsätter att bereda den här frågan, vilket jag förutsätter att den gör även om det tar tid, utgår jag från att målet är att vi ska ha en ordning där ingen man först efter det att barnet är fött ska regi-

streras som förälder och att vi självklart har en ordning där den registreringen kan göras redan innan barnet föds i ett samboförhållande.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet. (Applåder)

Anf. 10 MARIANNE BERG (V) replik:

Herr talman! När Ola Johansson kommer in på föräldrapresumtionen kan vi ta varandra i hand. Vi tycker precis likadant. Det var glädjande.

Vi har nu väntat sedan 2007. Ola Johansson tillhör Alliansen och regeringssidan. Har han något hum om när det ska läggas fram? Det har inte getts något datum. Hur långt har man kommit? När kommer någonting att ske?

Det borde Ola Johansson kunna svara på. Jag vet ju inte. Men vi är totalt överens.

Anf. 11 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Tidigare talare har också talat om det här trots att dessa motioner ligger utanför det område som vi egentligen borde diskutera i dag i kammaren. Det enda skälet till att jag tog upp dessa frågor till diskussion är, förutom att frågorna naturligtvis ligger mig varmt om hjärtat, att Jonas Gunnarsson och Marianne Berg tog upp dem. Annars hade jag inte gjort det.

Beskedet till Marianne Berg är att utredningen är presenterad. Den bereds inom Regeringskansliet, och som jag sade i mitt anförande utgår jag från att en proposition på det här området kommer att presenteras. Vi är angelägna om det allesammans. Men jag kan naturligtvis inte presentera ett datum eller en färdig tidpunkt, lika lite som någon annan här i kammaren kan göra det.

Det finns många uppgifter som den här regeringen har att sysselsätta sig med, inte minst olika tillkännagivanden från oppositionen om olika regelkrångeltillämpningar som till exempel månadsrapportering och annat som vi i olika grad tycker illa om men som vi måste hantera.

Det här är ett område som vi säkert allesammans är angelägna om att få fram.

Anf. 12 MARIANNE BERG (V) replik:

Herr talman! Som Ola Johansson själv var inne på ligger en utredning från 2007 till grund för detta. Det är en förskräckligt lång tid som ingenting har hänt.

Som jag tog upp i mitt anförande är vi vana vid bromsklossar när det gäller de här frågorna. Det var samma när det gällde inseminering för lesbiska. Det var samma när det gällde registrerat partnerskap. Då var det bromsklossar. När det gällde äktenskapsbalken var det bromsklossar och så vidare.

Då undrar jag: Kan Ola Johansson förklara för mig varför det just i de här frågorna, som är så diskriminerande för många människor i samhället, är så stora bromsklossar? Varför ska vi alltid vänta och vänta? Var är stoppet?

Anf. 13 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag har beskrivit det här området. Marianne Berg har själv beskrivit området liksom Jonas Gunnarsson.

Det finns oerhört många aspekter på föräldraskap och föräldraskapets ansvar. Framför allt och till syvende och sist handlar det här om barnet och barnens rättigheter – barnens rättigheter i samhället och barnens rättigheter till båda sina föräldrar.

Det är ett oerhört komplext område, och jag är glad över att den här typen av förslag inte hastas fram utan att alla aspekter på området belyses och analyseras. En slarvigt genomförd lagstiftning på det här området kommer nämligen inte att drabba någon annan än barnen. Och det är barnen vi vill se komma till, alldeles oavsett hur, skulle jag vilja tillägga. Det är barnen vi vill se växa upp trygga i ett samhälle där de har vårdnadshavare som kan sörja för dem till den dagen de är myndiga.

Det är skälet till att jag inte är lika upprörd som Marianne Berg är över att regeringen tar den här frågan på största allvar och tar den tid som behövs för att bereda det här på ett bra sätt.

Anf. 14 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! I dag behandlar vi ett viktigt ämne i civilutskottet som berör varje medborgare i vårt land, alltså familjerätten. Familjen är en av samhällets viktigaste grundpelare. Sveriges utveckling avgörs av hur vi i dag tar hand om våra barn och unga och hur mycket vi satsar på deras uppväxt.

Jag yrkar bifall till civilutskottets förslag i betänkande CU8 och avslag på reservationerna.

Under de följande minuterna vill jag beröra tre frågor med den gemensamma nämnamnaren att barnets perspektiv aldrig får glömmas bort eller förkastas.

Om jag börjar med frågan om gode män vet vi alla att det är en viktig funktion för de kanske allra svagaste i vårt samhälle. Uppdraget som god man innebär ett stort ansvar att ta hand om en annan person och den personens egendom och sörja för att det gagnar den enskilde.

Det är därför bra att kraven och tillsynen har ökat genom beslut här i riksdagen. Regeringen har också tillsatt en utredning som ska föreslå ytterligare åtgärder som förbättrar situationen för gode män.

Men det är också viktigt att det inte blir så många krav att man inte vågar ta uppdraget. De här personerna ska stöttas. De gör ofta en volontär insats, och det är viktigt att vi ger dem så många verktyg som vi kan i deras viktiga funktion.

I utskottet har vi tagit upp huruvida brukaren eller dennes anhöriga ska kunna få ut information om en god mans personliga historik. Man kan förstå att tidigare begångna misstag av en god man ska få komma fram i ljuset, men det finns en viktig avvägning gällande integriteten. Och det kan tala för att uppgifter ur belastningsregistret hålls undan från den informationen. Det är ju någonting som överförmyndaren har möjlighet att se över så att den gode mannen är som det heter ”en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna”.

En annan fråga i betänkandet är laglottens vara eller icke vara. Vi kristdemokrater tycker att laglotten fungerar bra och ser inget motiv till att ta bort den i dess nuvarande form. Det finns debattörer som vill det

med motiveringen att personen som lämnar arvet själv ska få avgöra vart pengarna ska gå. Men laglotten har ju den funktionen att dels bevara kvarlåtenskapen till de närmaste släktingarna, dels skapa rättvisa mellan bröstarvingarna.

Jag har roat mig med att lyssna på förra årets debatt om familjerätten. Där lyfte tredje vice talman Jan Ertsborn från Folkpartiet och min föregångare i utskottet Otto von Arnold fram frågan om särkullbarnens arvsrätt kontra efterlevande makes arvsrätt. De var intressanta att lyssna på, liksom på alla andra som gjorde inlägg i den debatten.

Svensk familjerätt bygger på ett antal viktiga principer. En av de främsta principerna är att alltid se till barnets bästa. Det är logiskt, då vi vill skydda den svagare parten. Lagstiftningen har också ändrats under åren och anpassats till andra former av familjebildningar än den traditionella kärnfamiljen utan att släppa på den bärande principen om barnets bästa. Sveriges utveckling avgörs av hur vi i dag tar hand om våra barn och unga och hur mycket vi satsar på deras uppväxt. Vårt mål är ett samhälle där frihet förenas med omsorg om dem som lever i utsatta situationer, ett samhälle som stöder familjen och skapar förutsättningar för ett blomstrande närings- och föreningsliv. Det är alltså för barnets bästa som laglotten bör finnas kvar.

Herr talman! Att vara pappa är fantastiskt. Vi är i dag ca 1 300 000 pappor i Sverige, varav 500 000 lever i skilda relationer. Vi kristdemokrater tror ju på familjen som en viktig grundpelare i samhället. Det finns de som anser att familjen är en gammaldags, otidsenlig institution som inte längre fyller någon funktion i ett modernt samhälle. Vi tror i stället att familjen är en viktig byggsten i samhället. I de nära gemenskaperna – familjen är en sådan – utvecklas man till en trygg individ. Vi vill ge föräldrarna mer ansvar och mer tid för sina barn. Och att familjerna ser olika ut behöver jag väl inte kommentera.

Många äktenskap och samboförhållanden spricker. Det är tråkigt. När föräldrar inte längre drar jämnt kan det gå så långt som till en vårdnadstvist. I de här tvisterna står barnet där med sina frågor. Varje år berörs ca 50 000 barn i Sverige av föräldrars separation. Ungefär 7 000 av dem blir föremål för tvist mellan föräldrarna. En tvist om vårdnad, boende och umgänge innebär stora påfrestningar för ett barn, och såväl socialtjänst som domstol arbetar för att i första hand nå en samförståndslösning. Men det är fortfarande vanligt att vårdnadstviser löses i domstol, och socialnämnden har ett centralt uppdrag att utreda vad som är bäst för barnet.

Det som jag upplever som en smärre revolution under 2000-talet är att barnets perspektiv lyfts upp mycket mer än tidigare. Det diskuteras och utreds även nu vad som skulle hända om barnkonventionen görs till svensk lag. Mycket talar för att en starkare juridisk ställning för barnkonventionen skulle leda till bättre uppmärksammande av barns rättigheter och till ett starkare skydd. Vi kristdemokrater vill därför inkorporera barnkonventionen i svensk lag, alltså göra den till svensk lag.

Problemet med implementeringen av att barnets perspektiv ska vara gällande är att det tar tid. Det slirar i många kommuner. Socialstyrelsen har ju följt upp 2006 års vårdnadsreform och hur den har slagit igenom i socialtjänstens arbete. Det har bland annat undersökts hur barn kommer till tals. Resultatet av undersökningen är positivt. Jag tillåter mig att

tvivla på den uppgiften. Det är för många berättelser från mammor, pappor och handläggare som säger att barnen inte kommer till tals så som det är föreskrivet i lagen. Visserligen står det i Socialstyrelsens rapport att det finns en del förbättringsområden, men jag tror att det fattas en hel del på det här området.

Det kanske är så att Trondheimsmodellen är ett steg framåt, som flera har nämnt här, att tjänstemän med särskild barnkompetens från familjerätten tar aktiv del i processen för att lyfta barnets perspektiv och nå samförstånd mellan föräldrarna. Vi får se hur utfallet blir av de försök som görs.

2006 års vårdnadsreform syftade till att förstärka barnperspektivet men också till att minska antalet vårdnadstvister som går till domstol, bland annat genom medling. Dess värre har de i stället ökat med 31 procent, och lagändringen 2006 innebar ju att det blev lättare för tingsrätten att döma till enskild vårdnad. Bland annat ville man lättare kunna döma till enskild vårdnad om det fanns våld med i bilden. Men det blev också andra konsekvenser. Ju lättare det är att vinna en vårdnadstvist, desto lägre är tröskeln för att inleda en.

Herr talman! Jag nämnde alla dessa pappor, en halv miljon, som lever i skilda relationer. Det finns ett stort antal av dessa pappor som känner sig totalt överkörda av domstolens beslut. Jag tror att det är viktigt att båda föräldrarna finns med i barnets liv. Låt mig återknyta till FN:s barnkonvention, där det står följande om föräldrar:

- Föräldrarna ska ge barnet vägledning och råd, men också lyssna på barnet och ta hänsyn till hans eller hennes tankar.
- Båda föräldrarna har ansvar gemensamt. De ska sätta barnets bästa främst.
- Föräldrar har rätt till stöd från samhället.

Till sist vill jag framföra att regeringen gör insatser på området, bland annat genom Socialstyrelsen, där tio kommuner startar försöksprojekt med separationsteam. Till dessa separationsteam kan föräldrar och barn vända sig för att få stöd, råd och information i samband med en separation. Tanken med försöksverksamheten är att utveckla en samverkansmodell som tar sin utgångspunkt i en helhetssyn på familjen. Fokus för verksamheten ska vara barnets bästa. Och det, herr talman, låter som ljuv musik i mina öron!

(Applåder)

Anf. 15 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att välkomna Roland Utbult till civilutskottet. Det är den första debatten för honom tillsammans med det här utskottet.

Jag blir väldigt glad när jag hör att Roland pratar om barnets perspektiv och att det är det som ska stå i centrum. Det tror jag att vi alla kan vara överens om.

Vad som förvånar mig är dock att han inte nämner till exempel rätten till föräldrar. Tidigare under debatten har vi tagit upp föräldrapresumtion

och att den behöver moderniseras för att faktiskt se till att alla barn säkras sin rätt till föräldrar.

Jag undrar hur Roland och Kristdemokraterna ser på det här och när de tycker att det vore lämpligt att vi faktiskt fick ett lagförslag hit till kammaren som vi kunde debattera och diskutera och förhoppningsvis sätta i kraft.

Jag blir också glad när Roland tar upp frågan om särkullbarnens arvsrätt. Jag blir lite konfunderad dock, för jag förstod inte riktigt vad innebörden av det Roland sade är. Jag hoppas att det är detsamma som vi har motionerat om tidigare, att vi ska se över just det problem som uppstår för många när den ena partnern dör och särkullbarnet faktiskt kan hävda rätten till sitt arv redan innan den överlevande partnern har dött. Det innebär att människor kan sättas på bar backe, tvingas flytta från den gemensamma bostaden.

Vi har väckt motioner om att frågan borde ses över. Är det något som Roland Utbult instämmer i? När kan vi se ett sådant förslag?

Det verkar handla om att allt tar lång tid med den här regeringen. Måste vi ha det så?

Anf. 16 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Jag börjar med den sista frågan om särkullbarnen och vad Jonas Gunnarsson sade om när en av makarna dör och den andra maken tvingas att flytta ut på grund av att dödsboet måste skiftas.

Jag håller fullständigt med Jonas Gunnarsson om att något borde göras. Jag sade att jag roade mig med att ta del av förra årets debatt. Där nämnde dagens talman Jan Ertsborn en modell från Finland där detta problem löses genom att skifta allt utom bostaden, vänta in en försäljning eller att den efterlevande maken avlider.

Det här är en viktig fråga, och det är viktigt att det händer något på området. Det är en helt absurd tanke för mig att den efterlevande maken måste flytta ut i samband med skiftet. När detta ska ske kan jag inte svara på. Jag anser inte att det har hänt så mycket på området. Det är dags att det sker någonting. Jag håller fullständigt med Jonas Gunnarsson på den punkten.

Sedan var det frågan om presumtion. Frågan finns i och för sig med som underlag i betänkandet. Vi kristdemokrater menar att pappan alltid ska finnas med. Det är logiskt att det finns två föräldrar, en av dem ska vara pappa rent biologiskt. Det blir för mig en kvasidiskussion. Är pappan känd är han en av föräldrarna. Är pappan inte känd är ursprunget ur ett barnperspektiv en viktig fråga.

Jag får återkomma till frågan om tid.

Anf. 17 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vet inte om sju år är kort tid. Det är för mig lång tid. Ett barn hinner födas och börja skolan på den tiden.

Ska det behöva ta så lång tid för oss att konstatera att alla barn har rätt till sina föräldrar? Det är vad det handlar om. Vi borde kunna utreda en sådan fråga snabbt. Det finns ändå en utredning på området som har lagt fram konkreta och bra förslag. Vi har till och med hört allianskamrater till Roland Utbult ställa sig bakom förslagen i talarstolen. Jag förstår

inte varför det ska behöva ta så fruktansvärt lång tid att säkra den grundläggande rättigheten för ett barn till sina föräldrar.

I Roland Utbults anförande fick vi höra att han tror på familjen. Det är skönt att vi kan vara överens om den saken också. Familjen är en viktig byggsten i samhället. Det är där vi kan fostra våra barn och där de kan växa upp i en trygg miljö.

Men i dag ser familjen annorlunda ut än för 20–30 år sedan. Därför måste vi anpassa lagstiftningen. När tycker regeringen att det är dags att lägga fram förslag? Jag har radat upp ett antal utestående frågor. Roland Utbult försöker raljera eller hävda att det här är frågor som inte borde vara med i diskussionen i dag på grund av att de får en förenklad beredning, men det är ändå viktiga frågor som hör till området. Kolleger har motionerat om dessa frågor i kammaren, och då måste vi få diskutera frågorna.

Anf. 18 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Jag håller med Jonas Gunnarsson om att alla barn har rätt till sina föräldrar. Vi kristdemokrater hävdar att varje barn har rätt till sin pappa, till sin biologiska far. Den här frågan är värd en större diskussion, och vi klarar inte den på någon minut.

När Jonas Gunnarsson talar om en rätt till sina föräldrar förstår jag att han menar att juridiskt, genom föräldrapresumtionen, skulle pappan inte finnas med i det sammanhanget utan att det kan vara fråga om till exempel två mammor. Det är vad jag inte får ihop. Enligt lagen handlar det om två vårdnadshavare, två föräldrar. De måste alltså välja bort pappan. Jag har svårt att se att ett barn inte har rätt till sin far.

Jonas Gunnarsson säger att detta går sakta, att det har gått sju åtta år. Det här är en gammal romersk rättslig princip, som Jonas Gunnarsson säkert har hört talas om: Pater est quem nuptiae demonstrant, det vill säga att fadern är den som giftermålet utpekar. Det är en gammal romersk rättspraxis. Jag är beredd att hävda att barnet har rätt till sina föräldrar och att en av dem är en pappa.

Anf. 19 PATRICK RESLOW (M):

Herr talman! Låt mig först och främst framföra ett tack till civilutskottets ledamöter för behandlingen av alla de familjerättsliga motionerna. Med detta sagt vill jag tillåta mig att inta ett kritiskt förhållningssätt på ett av områdena, nämligen fastställande av faderskap.

Att bli förälder är en stor händelse i livet, för många kanske den största. Den är förenad med lycka och glädje men också omställning och anpassning av vardagen. Tiden före förlossningen är också förenad med nervositet för barnets välbefinnande och planering inför det stundande föräldraskapet och det ansvar som följer med det.

Sveriges riksdag har på senare år på en rad områden inom familjerätten genomfört reformer som syftar till att underlätta människors vardag och till att upprätthålla en neutral inställning till de livsval enskilda individer gör. Såväl adoptionsrätt, äktenskapsrätt som namnrätt har genomgått förändringar för att ligga i fas med tidens utveckling. Också sambolagstiftningen från slutet av 1980-talet och framåt har kännetecknat denna progressiva inställning.

Trots alla dessa reformer på familjerättens område lever vi fortfarande kvar i gamla moraliserande föreställningar om familjebildning när det kommer till föräldraskapet. Enligt Eurostats statistik har andelen barn som är födda utom äktenskapet inom EU-länderna fördubblats sedan början av 1990-talet. I fem länder är dessa barn i majoritet. Sverige är ett av dessa länder, där 55 procent av alla barn föds utom äktenskapet. De flesta av dessa föds i samboförhållanden. Trots detta har vi inte tagit steget fullt ut och skapat ett neutralt förhållningssätt till hur familjer väljer att leva. Detta är allra tydligast i frågor rörande föräldraskap.

Herr talman! Dagens lagstiftning gör strikt skillnad på huruvida ett barn föds inom eller utom äktenskapet. I det fall modern är gift vid barnets födelse är mannen i äktenskapet att anse som fader till barnet. Denna så kallade presumptionsregel kommer till uttryck i föräldrabalken 1 kap. 1 §. Några som helst åtgärder för att fastställa faderskapet behövs alltså inte. Presumptionsregeln är också extensiv i den bemärkelsen att det inte spelar någon roll när i tiden före födseln äktenskapet är ingånget.

Medan ett barn som är fött inom äktenskapet får faderskapet fastställt per automatik, är det socialnämndens skyldighet att utreda och fastställa faderskapet för barn till ogifta mödrar. Sedan några år tillbaka görs en förenklad utredning om parterna är sambor. I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd 2011:2 om socialnämndens utredning och fastställande av faderskap sägs bland annat att utredaren bör kalla parterna till samtal, informera om den beräknade konceptionstiden samt bereda mannen tillfälle att bekräfta faderskapet. Detta sker under förutsättning att det inte framkommer något som gör att utredaren ifrågasätter faderskapet. Först när alla papper är påskrivna och vidimerade anses mannen juridiskt vara fader till barnet.

I dag tillämpas regelverket mycket olika vid olika socialförvaltningar. I mina kontakter med föräldrar har jag förstått att i vissa kommuner kallas föräldrarna regelrätt till socialkontoret för att skriva under papperen på plats, medan det i andra kommuner förekommer att papperen skickas hem till föräldrarna efter barnets födelse för underskrift. Det senare tillhör dock undantagen.

Det mest anmärkningsvärda med denna reglering är att barnet juridiskt inte har någon pappa förrän pappersexercisen är avklarad. Det här kan leda till många komplikationer, framför allt om förlossningen inte förlöper som den ska.

Herr talman! En sådan komplicerad situation uppmärksammades i medierna under hösten och vintern 2010. I Svenska Dagbladet kunde vi då läsa om det nyblivna sammanboende föräldraparet, där modern en månad efter barnets födelse – och före besöket hos socialnämnden där man skulle skriva under papper om fastställande av faderskap – drabbades av en stroke och således inte kunde medverka vid pappersexercisen. På grund av att faderskapet inte hunnit fastställas blev i stället barnet jourhemsplacerat hos sin ännu icke fastställda far. För att detta skulle kunna göras var mannen tvungen att visa utdrag ur brottsregistret. Som om inte denna kränkning var nog nekades mannen dessutom föräldrapenning, med hänvisning till att faderskapet inte fastställts. I stället tvingades han leva på sjukpenning.

För att föräldrapenning ska kunna utbetalas måste faderskapet fastställas, och i den nu nämnda situationen innebär detta rent processrätts-

ligt att fadern måste bli stämd av sitt barn för att kunna fastställa släktskapet med hjälp av dna-test. Först när en sådan domstolsprocess är klar kan föräldrapering utbetalas. Är detta en lagstiftning i tiden? Jag tycker inte det.

Civilutskottet hänvisar i sitt betänkande till tidigare ställningstagande i frågor rörande fastställande av faderskap. Ett av de argument som lyftes fram av civilutskottet vid förra årets behandling, och som fortfarande försvaras, var att ”den nuvarande ordningen ger betryggande garantier för att det verkligen är den biologiske fadern och inte någon annan som fastställs som far till ett barn”. Låt oss fundera över den formuleringen.

Anta att vi har ett par som levt tillsammans i tio år och som får barn. Eftersom de inte är gifta ska de nu in i den pappersexercis och den procedur som jag precis har beskrivit. Hade paret emellertid valt att ingå äktenskap – även om detta skedde minuterna före födseln – hade detta varit onödigt. Då hade i enlighet med faderskapspresumtionen mannen automatiskt blivit fader. Är det detta som avses med ”betryggande garantier”? Jag tycker att det är en synnerligen ålderdomlig och märklig syn på ogifta mödrar. Vad är det som gör att just ingäendet av äktenskap ger ”betryggande garantier” för vem som är barnets biologiske far?

Låt oss också fundera över vilka signaler samhället skickar ut när par som lever tillsammans och får barn inför socialnämnden ska bedyra att barnet är deras gemensamma. Vilken är synen på kvinnan i det fallet? Vilken är synen på mannen?

För snart hundra år sedan skrev dåvarande Kungliga Statistiska centralbyrån i en statistikrapport om barn födda utom äktenskapet att dessa ”ur social synpunkt äro att betrakta såsom en synnerligen ogynnsam företeelse, därom råder knappast mer än en mening”. Detta synsätt präglade långt in på 1950-talet hur samhället såg på födselar utom äktenskapet. När vi nu sedan länge klargjort att barn utom äktenskapet inte – som i gamla tider – ska uppfattas som oäkta och behandlas sämre, varför har vi då regelverk som riskerar att sätta barn och föräldrar i svåra situationer? När vi i alla andra sammanhang påtalar vikten av att föräldrar tar gemensamt ansvar, varför har vi då regelverk som gör skillnad på föräldrar och föräldrar?

Det finns fler dubier med gällande lagstiftning. Vad händer i det fall mannen i samboförhållandet avlider innan faderskapet hunnit fastställas? Barnet blir då inte bara utan juridiskt erkänd far utan även berövad sin arvsrätt. Är detta ett regelverk som utgår från barnets bästa? Knappast!

I grund och botten är dagens lagstiftning en historisk kvarleva från tiden då kyrkan styrde över familjerätten och då banden mellan familjerätt och jordegendom var starka. Men historien förändras och vi med den.

Herr talman! Den civilrättsliga lagstiftningen måste prägla samhället så som det ser ut i dag och inte bygga på förlegade uppfattningar. Den ska stödja och hjälpa människor i deras vardag, inte motarbeta och stjälpa. Den ska underlätta för människor, inte försvåra vardagen. Den ska blicka framåt, inte bakåt. Nuvarande lagstiftning när det gäller just fastställande av faderskap uppfyller inte något av dessa krav. Genom att vara fast förankrad i gamla, föråldrade och moraliserande uppfattningar om synen på samlevnadsform är det inte en lagstiftning för samtiden. Det är dags att vi reser oss ur medeltidens katakomber och får till stånd en lagstiftning på området som kännetecknar vår tid och de omständigheter

och livsval som präglar dagens samhälle. En sådan väg skulle kunna vara att utöka faderskapspresumtionen till att omfatta även sambor eller, ännu bättre, att föräldrarna – gifta eller sammanboende – undertecknar pappren i samband med den första kontakten med mödravårdscentralen.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

7 § Förkortad tid för styrelseledamöters personliga betalningsansvar

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2012/13:CU16
Förkortad tid för styrelseledamöters personliga betalningsansvar (prop. 2012/13:65).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 12 §.)

8 § Kultur och fritid för barn och unga

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2012/13:KrU5
Kultur och fritid för barn och unga.

Anf. 20 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag står bakom samtliga våra S-reservationer, för att visa på de stora skillnader som föreligger i kulturpolitiken på just området barn och unga och möjligheten för barn och unga att ta del av ett varierat kulturutbud både som deltagare och som konsument. För att korta voringstiden yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 4.

Det vi gör i dag är att debattera det bästa vi har, våra barn och ungdomar, vår gemensamma framtid, ungas möjlighet att oavsett föräldrar ta del av en likvärdig uppväxt och en likvärdig skolgång med möjlighet till arbete efter genomförda studier och möjlighet för alla barn och unga att ha en aktiv, kreativ fritid.

Det föreligger viss retorisk enighet om att alla barns villkor och barnens bästa ska komma i första rummet. Ändå är det så stora skillnader i tillgänglighet i både kulturkonsumtion och deltagande för barn och unga.

Jag var i Vilhelmina i måndags och debatterade gruvnärlingsfrågor och arbetslöshet, just för att Vilhelmina är en kommun som har drabbats väldigt hårt av arbetslöshet. Då kom vi in på en annan fråga som har med kultur att göra, och det var digitalisering av biografier. I Vilhelmina har man än så länge inte haft råd att digitalisera biograferna. Nu kommer man förmodligen att kunna skrapa ihop pengarna, men den största delen av de pengarna kommer från kommunens egen ficka som de har skickat

in som stöd till Folkets Hus-föreningen. Man kommer att få ett litet bidrag från Boverket, och man kommer kanske att få ett litet bidrag från Kulturrådet. I övrigt står kommunen där med de här pengarna. Det är bra att de kan göra det. Det är bra för Vilhelminas barn och unga, och även vuxna, att kunna ta del av och ha en digitaliserad biograf.

Detta sätter fingret på något som är väldigt viktigt, och det är kommunens förutsättningar. När det handlar om barn och unga är kommunens förutsättningar väldigt väsentliga. Jag kommer till det senare. Det är en sak som vi rikspolitiker måste fundera på hur vi ska komma till rätta med, för det handlar om kommunens förutsättningar, hur man ska tillhandahålla musik- och kulturskola för alla barn, hur alla barn i musik- och kulturskolan ska ha en rimlig avgift.

Kommunsektorns ekonomi påverkas också av att kommunerna i dag har behövt ta över ansvaret för flera områden där staten har misslyckats eller dragit sig tillbaka. Ett sådant exempel är att alla som uppbär ekonomiskt bistånd gör detta i huvudsak av arbetslöshetsskäl.

Jobben är som bekant inte regeringens starkaste gren, vilket gör att fler och fler föräldrar prioriterar mat på bordet före bio- eller teaterbesök. Det är en realitet i dag.

Kultur är en tillväxtfaktor. Det visar inte minst Umeå, som vid sidan av de tre storstäderna är en kommun som växer kraftigt mycket tack vare att kommunen haft ork och politisk ryggrad att ta beslut för att främja ett billigt kulturutbud och en bred mångfald. Det har gjort att Umeå har en konkurrensfördel vid nyetablering av företag, vilket gör att man lättare kan attrahera nya kommunmedborgare och företag till kommunen.

Satsningar på kultur är alltså också en konkurrensfördel, men vi får inte glömma de kommuner som av olika skäl, oftast ekonomiska, inte orkar i dag. De starka kommunerna kan satsa på ett bra kultur- och fritidsutbud, men för många kommuner gäller det först och främst att säkra skola, vård och omsorg.

Kommuner och landsting har inte fått verktyg av den borgerliga regeringen för att möta den starka nedgången i kriser och omställningar i samhällsekonomin utan måste panikbromsa. Det har i många kommuner drabbat verksamheten på kultur- och fritidsområdet. Man gör det av nöden, men tyvärr svältföder man sig själv.

Detta är också något som vi som riksdagspolitiker måste ha med oss. Vill vi att alla ska ha förutsättningar för mångfald och ett rikt kulturutbud?

Vi socialdemokrater menar att det handlar om prioriteringar av våra gemensamma resurser. Det handlar också om solidaritet mellan kommuner och mellan landsändar. Regeringens förslag om att med statliga medel subventionera de rikaste kommunerna med 1 miljard verkar inte klokt i detta sammanhang. Det går inte i rätt riktning. Förslaget ökar bara spänningarna i landet, och det är inte kulturlivet i Sverige betjänt av någonstans.

Herr talman! Vi har ett antal reservationer. Vi föreslår fortfarande en djupare utvärdering av Skapande skola. Vi är fullt medvetna om att Skapande skola har gett ett stort mervärde för många skolor och många elever. Vi vet också att under de verksamhetsår som har gått sedan Skapande skola infördes har många barn fått ta del av detta. Det har varit berikande för många barn och skolor. Men vi vet också att långt ifrån hälft-

ten av alla berörda elever har kunnat arbeta med olika Skapande skola-aktiviteter.

Eftersom det här är en satsning inom ramen för skolan anser vi att detta inte är acceptabelt. I skolan ska alla ha samma möjligheter. Det måste vara inriktningen. Därför vill vi nogsamt ta reda på hur det faktiskt ligger till, och då krävs det en rejäl utvärdering av Skapande skola.

Nu ska Myndigheten för kulturanalys göra detta till slut i en utvärdering som vi hoppas mycket på. Men för att sätta tryck även härifrån vill vi med kraft betona att detta är mycket viktigt, också för att politiken ska kunna rikta in insatser där det har gått fel. Handlar det bara om pengar, eller är det administrativa saker som gör att så många inte kan ta del av denna satsning?

Vi har en reservation om utredning av musik- och kulturskolan. Musik- och kulturskolan är grunden för mycket. I eftermiddag debatterar vi ett betänkande som handlar om kultur och kreativa näringar. Många av de företag som växer fram inom denna bransch har sitt ursprung i att man har deltagit i musik- och kulturskolan på ett kreativt sätt och utan krav.

Vi vet att skillnaderna i dag ökar. Prisbilden ökar också; skillnaderna i avgifter ökar. Det gör att många inte kan delta. Alltför många mindre kommuner, jag tror att det är elva stycken, har inte någon musik- och kulturskola. Några räddar det genom att ha en bra folkbildningsverksamhet vid något av studieförbunden. Men det tar inte bort vårt ansvar. Ger vi alla kommuner samma förutsättningar?

Vänsterpartiet har en reservation om att lagstifta om musik- och kulturskola. Det tycker vi inte är riktigt rätt väg att gå, speciellt inte om den borgerliga regeringen ska skriva propositionen. Då tror vi att det kan gå fel. Det handlar i huvudsak om ekonomiska styrmedel och att man stärker kommunernas ekonomi. Vi avfärdar dock inte idén. Kanske kan det tas upp igen efter ett kommande regeringsskifte.

Jag har varit inne på avgifterna i musik- och kulturskolan. Vi ser med stor oro på att alla barn inte ges samma förutsättningar. I och med den ökande arbetslösheten har alla föräldrar inte ett jobb att gå till. Många ensamstående klarar inte avgiften på 500 kronor och uppåt. I vissa kommuner är avgiften uppemot 2 000 kronor.

Det handlar naturligtvis om en gallring för att minska kön, men detta bådär inte gott inför framtiden. Kommer det att innebära att vi får färre företag inom branschen kultur och kreativa näringar? Minskar detta kreativiteten? Givetvis. Får man inte möjligheterna blir det så.

Vi har en reservation om samlingsplatser för unga. Det handlar också om kommunernas förutsättningar. Fritidsgården ger en fantastiskt bra möjlighet att träffas på neutral mark, speciellt i bostadsbristens Sverige när trångboddheten smyger sig på. Det är inte lätt att vara hemma och slåss om utrymmet med många syskon i en tvåa eller trea. Framför allt gäller det i storstadens ytterområden. Då är fritidsgården en oas för barn och unga att träffas på.

Vi har en reservation om stöd till föreningar för unga. Vi ser föreningslivet som ett bra forum för att hålla unga borta från kriminalitet och grov brottslighet. Får man in en ung person i en förening är risken att denne ramlar in i vandalism eller annan brottslighet betydligt mindre.

Även mindre föreningar borde därför kunna ta del av Ungdomsstyrelsens stöd. Detta behöver man titta över, framför allt med tanke på den

främlingsfientlighet och islamofobi som byggs upp runt om i landet. Föreningar är en mycket bra möjlighet att hålla barn och unga borta från brottslighet. Därför har vi denna reservation.

Avslutningsvis: Tillgången till kultur och möjligheten att utöva och ta del av kulturverksamhet är inte lika för alla ungdomar. Den största och växande tillgången finns i storstadsregionerna, men av ekonomiska skäl kan inte heller alla unga där ta del av detta.

Kommunernas förutsättningar att tillhandahålla kultur- och fritidsverksamhet för alla barn och unga är en stor fråga även för rikspolitiken. (Applåder)

Anf. 21 TINA EHN (MP):

Herr talman! Vi debatterar kulturutskottets betänkande nr 5, *Kultur och fritid för barn och unga*. Jag skulle vilja säga en massa positiva saker, för det mår man bra av. Man mår också bra av att sprida positiva saker. Orden barn, unga, kultur och fritid i kombination är fyllda av positiva värden och framtid. Men för att vara ärlig behöver vi också kritik, och jag tänkte börja där.

Jag hade önskat att hela min motion om kultur, konst och estetik hade hamnat i en och samma debatt. Men eftersom vi i riksdagen behandlar utbildningspolitiken och kulturpolitiken var för sig blir det inte så. Det är trist, tycker jag.

Ännu mer trist och tragiskt är att vi har en alliansregering som driver utbildningspolitik med förändringar i en riktning som gör kultur och estetik mindre viktigt. Det tycker jag och Miljöpartiet inte är en framtidsinriktad väg att gå. De yrkesförberedande programmen får ingen kurs i estetisk verksamhet.

Det är inte modernt, och det är inte bra. För mig är det uppenbart att de estetiska ämnena har gjorts mindre viktiga. De estetiska utbildningarna på gymnasiet verkar inte gillas så mycket av Alliansen. Åtminstone fanns det ett uttalande från Moderaterna under hösten om att minska de estetiska programmen, även om jag inte har sett några förslag om det.

Varför är man rädd för att ungdomar får möjlighet att skapa, vara kreativa och kanske lära sig ett nytt sätt att bedöma och ifrågasätta? Min uppfattning är att många lärare inom de estetiska områdena upplever samma sak.

Om politiken gör kulturen mindre viktig blir den det till slut – jag har sagt det förut, och jag säger det igen. Vad får vi för samhälle då? Och vad får vi för medborgare då? Har ni tänkt på det, Alliansen?

Förutom det att kultur ger unga människor många fler fönster till världen är jag övertygad om att den också ger fler nycklar till din egen förmåga och till dina möjligheter här i livet. Men i politiska församlingar i dessa dagar behövs andra argument. De kan till exempel vara så här.

I en EU-rapport som heter *KEA (2006)* talar man om kulturens ekonomiska roll och om hur den växer och om att den kulturella och kreativa sektorn omsätter mer pengar än både bilindustrin och it-industrin. Det finns alltså verkligen motiv för att se på kulturens betydelse för alla på ett nytt sätt.

Nu tänkte jag gå till reservationerna. De reservationer som Miljöpartiet har lyft upp i dagens betänkanden är fyra. En handlar om utvärdering av Skapande skola.

Skapande skola tror jag kan ge och har gett mycket positivt. Det kan vara en mycket bra del i kulturen för unga människor. Men den behöver också ifrågasättas – allt ska ju ifrågasättas, tycker jag.

Skapande skola gäller nu från förskolan till årskurs 9. För det här året, 2013, finns det 169 miljoner kronor för Skapande skola. Det är mycket pengar som man kan tycka att det har lagts på detta. Men de pengarna kommer skolan inte åt om man inte aktivt söker dem.

För att få tillgång till Skapande skola-pengarna ska man göra en ansökan, och ansökningstiden är mellan den 17 december och den 6 februari. Men först ska man ha en handlingsplan, för en sådan ska vara med i ansökan. Under läsåret 2010/11 har sammanlagt 280 000 elever fått ta del av Skapande skola i årskurserna 4–9, för det var det som gällde då.

Som villkor för att få bidraget gäller att man efteråt redovisar hur det statliga stödet har använts. Den redovisningen ska lämnas till Kulturrådet senast den 30 september. Om redovisningen är ofullständig eller kommer in för sent kan det bli så att bidraget måste återbetalas. Vi ser att det krävs en del byråkrati från skolans sida för att kunna åtnjuta det här stödet till skolan. Det tycker jag att vi bör vara medvetna om.

Jag tror visst att detta är välkommet på många skolor och kan bidra till många professionella upplevelser. Men jag tycker att det är oklart om Skapande skola leder till att skolan bättre når upp till de mål som har fastställs genom läroplanen. Vi vet inte heller vilka elever som får ta del av aktiviteter inom ramen för satsningen. Den utvärdering som gjordes 2010 visar att det är mycket som behöver följas upp innan det går att säga om Skapande skola är en bra och gynnsam satsning eller inte. Det är också därför vi trycker på och säger att det är viktigt att man gör en fördjupad utvärdering. Jag är ganska övertygad om att den kommer.

Detta handlar reservation 1 om, och jag yrkar bifall till den.

Nästa reservation gäller även den en önskan om en utredning, men den handlar om musik- och kulturskolan. Till skillnad från Skapande skola är det inte bidrag från staten som finansierar detta. Därmed är det ofta en fråga som faller bort från rikspolitiken.

Den svenska musik- och kulturskolan erbjuder enormt många möjligheter för barn och ungdomar och på vissa ställen även för vuxna. Genom den kan man lära sig att utvecklas inom framför allt musik och i viss mån teater och sång samt i ett fåtal fall dans och bild.

Det är endast 5 procent av Sveriges skolor som har ett organiserat samarbete med musik- och kulturskolan. Det minskar möjligheterna att utnyttja kulturskolornas kompetens fullt i skolan.

Inom musik- och kulturskolan finns det både möjligheter och begränsningar. Möjligheterna varierar för den elev som vill lära sig spela ett instrument beroende på vilken kommun man bor i, vilka resurser som finns, hur lång kö det är och vad man vill göra. Det är alltså inte självklart att alla barn och ungdomar får möjlighet att gå i en musik- och kulturskola, även om ambitionen är hög och entusiasmen är stor och engagemanget stort. I tio av landets kommuner finns det ingen musik- och kulturskola alls. Flera kommuner har också skurit ned verksamheten kraftigt, infört högre avgifter och försämrat tillgången för eleverna.

Vi vill i Miljöpartiets motion peka på vikten av att ge alla barn rätt att lära sig spela ett instrument, sjunga i kör eller utvecklas genom och med

kultur. Det skulle kunna ske genom att stärka musik- och kulturskolans roll och ge större möjligheter för alla elever att delta.

Läraryrket har föreslagit att man gör musik- och kulturskolan till en egen skolform och ger alla elever chansen att delta. Andra förslag som har kommit fram i riksdagen är en särskild musik- eller kulturskolelag. När kulturutskottet fick besök av organisationen SMOK, Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, fick vi också höra om deras önskemål om en nationell strategi för musik- och kulturskolan.

För oss i Miljöpartiet är det viktigt att stärka den här viktiga delen av framför allt unga människors möjlighet att utöva kultur. Därför vill vi att man utreder möjligheten att stärka musik- och kulturskolans roll runt om i landet. Vi säger inte exakt hur, men vi tycker att det är otroligt viktigt. Det handlar reservationen om också.

Här kan man jämföra. År 2006 deltog 380 000 barn i musik- och kulturskolans verksamhet, medan den helt saknades i elva kommuner. Terminsavgiften kan vara mellan 0 och 1 700 kronor. Det är en av de största satsningar som görs på barn- och ungdomskultur i Sverige.

Jag har också skrivit om slöjdfrågan. Den kan man tycka är lite udda. Men man kan titta på Ungdomsstyrelsens rapport där de har berättat om hur ungas kultur ser ut och vad de gör på fritiden i åldrarna 13–25 år med fokus på det egna skapandet. Den visar att de populäraste uttrycksformer som finns – som mellan 30 och 45 procent av de unga ägnar sig åt – i fallande skala är slöjd och hantverk, bildskapande, musicerande och skrivande. Därefter följer dans och teater. Det finns ett stort intresse från barns och ungas sida att fysiskt kunna delta i det skapandet genom slöjdverksamhet.

Ett exempel som jag nämner är Slöjdklubben, som har utvecklats från projektet Slöjdcirkus. Den är ett samarbete med forskningen och är en del i det som benämns estetiska lärprocesser, som vi alla har hört talas om och som vi ibland har svårt att fånga in vad det kan vara.

Slöjdklubbens verksamhet är ett resultat av ett tvåårigt projekt med slöjdcirkus för barn, där man åkte land och rike runt för att mötas inom slöjd, musik, sång och lek. Slöjdcirkusen utsågs av regeringen till att under 2004–2006 inneha det nationella uppdraget inom området barnkultur i samverkan med forskning.

Man utforskade slöjden genom spännande material och verktyg. Man möter sambanden mellan slöjd, ekologi och natur. Slöjdklubbens pedagogiska idé var att vara tvärkulturell, med stort inslag av lek, lust och skapande, där barns nyfikenhet tas till vara. Det mångkulturella mötet mellan deltagarna är en del av pedagogiken. Slöjden är ju internationell.

Det skriver vi om i reservation 6.

Den sista reservationen och motionen som jag tänkte nämna handlar om frizoner för unga hbtq-personer. Man skulle kunna säga att det är fråga om träffplatser att kunna vara sig själv på.

Hbtq är en förkortning för homosexuella, bisexuella, transpersoner och queerpersoner. Queerbegreppet kommer från feministisk teori där man beskriver det som ett kritiskt sätt att förhålla sig till norm. Detta är otroligt viktigt. Könsidentitet, könsuttryck och sexualitet är viktiga i våra liv. Därför är det extra viktigt att man får bestämma dessa saker själv, inte minst när man är ung.

Unga hbtq-personer måste ha rätt till frizoner där alla kan få vara sig själva. Det är inte minst viktigt med tanke på vad Ungdomsstyrelsen har skrivit i en rapport, nämligen att unga homosexuella, bisexuella, transpersoner samt personer som är osäkra på sin läggning eller könsidentitet har en sammantaget sämre hälsa i jämförelse med befolkningen i övrigt. Det handlar inte minst om psykisk hälsa. Bland ungdomar mellan 16 och 29 år uppgav 11 procent av de homo- och bisexuella männen och 25 procent av kvinnorna att de någon gång försökt ta sitt liv. Bland unga transpersoner är siffran hela 27 procent. Detta är alarmerande siffror.

Jag skulle kunna utveckla detta mer. Men reservation 9 är intressant eftersom den handlar just om mötesplatser runt om i hela landet.

Jag står naturligtvis bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 4.

Anf. 22 MARGARETA LARSSON (SD):

Herr talman! Vi debatterar nu kulturutskottets betänkande 5, *Kultur och fritid för barn och unga*. Glädjande nog är alla partier rörande överens om att barn- och ungdomskulturen ska vara ett prioriterat område i kulturpolitiken.

Jag måste säga att många goda satsningar har gjorts när det gäller detta område. En sådan satsning är Skapande skola som gradvis har utökats från att omfatta endast en del av grundskolan till att i dag täcka alla skolår från förskoleklass upp till nionde klass.

Enligt Kulturrådets uppföljning av verksamheten har man bara gott att säga om denna verksamhet. Huvudmän och kulturaktörer som har varit involverade har varit övervägande positiva.

Vi sverigedemokrater har såväl under detta som under föregående riksmöte budgeterat för att låta denna verksamhet omfatta även förskolan. Men vi har tyvärr inte fått gehör för denna åsikt trots att även förskolan har ett kulturuppdrag enligt läroplanen. Där står följande:

”I förskolans uppdrag ingår att såväl utveckla barns förmågor och barns eget kulturskapande som att överföra ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa.”

Jag tror att alla som sitter här och som har haft små barn vet att barn är mycket öppna för både andliga och kulturella värden. Mycket små barn fascinerar ofta över att livet kan innebära magiska och förtrollande inslag. De har nära till att uttrycka hela sitt känsloregister. När det gäller tillgång till fantasin är små barn mycket lika oavsett kön och etniskt ursprung. Jag anser därför att detta öppna sinnelag innebär en otrolig möjlighet att ta till vara när det gäller att utveckla rytm och rörelsemönster, drama, teater och olika former av kommunikationssätt.

Det värdefulla i att arbeta med detta i förskolan anser jag är att kunskaperna ökar kring barn och kommunikation. Den kunskapen är det lite brist på i samhället. Den kunskap som man kan få i förskolan kan faktiskt hämtas in från samhället i övrigt när det gäller ökad förståelse för barns kommunikationssätt.

Utifrån detta kan jag tycka att det är lite tråkigt att regeringen inte har tagit steget fullt ut och låtit även förskolan omfattas av Skapande skola. Här har vi alla möjligheter att med hjälp av professionella kulturarbetare plocka fram den potential som finns hos små barn, så att glädje frikopp-

las och att man därtill öppnar upp för frihet i tanke, känsla och språk som är så synkade.

Herr talman! Glädje behövs, och även våra allra minsta behöver glädje. Jag ser Skapande skola som extra värdefull för barn som kommer just från dysfunktionella familjer där man till vardags lever i en stark spänning. I sådana förhållanden är det lätt att man kan få olika låsningar och spänningar i sin kropp och i sin själ som man sedan tar med sig vidare i skolåldern. Vi skulle kunna förebygga en hel del ohälsa på ett tidigt stadium genom utvecklande verksamhet som Skapande skola. Jag ser också en möjlighet för Skapande skola att bidra till att höja kvaliteten på vissa förskolor där det är lite problem och spretar lite när det gäller kvaliteten.

Nu när Skapande skola har fått så bra respons från lärare och vi vet att den är mycket uppskattad bland elever tycker jag inte att det finns någon anledning att inte ge även de små barnen samma förutsättningar. Jag väljer därför att yrka bifall till motion Kr203 med förhoppningen att regeringen till slut ska lyssna och utöka projektet Skapande skola till att även omfatta förskolan. Med detta yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 23 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att hälsa Margareta Larsson välkommen till kulturutskottet. Vi har haft intressanta debatter här med Sverigedemokraterna tidigare.

När Margareta Larsson står i talarstolen låter hon precis som en representant från vilket annat borgerligt parti som helst, i alla fall just i dag.

I denna fråga tycker jag dessutom att det hon säger låter mycket populistiskt. Sverigedemokraterna har ingen egen motion att falla tillbaka på och yrkar därför bifall till en KD-motion just om Skapande skola i förskolan.

Skapande skola har, precis som jag sade i mitt anförande, varit mycket bra för många barn. Samtidigt framgår det av Kulturrådets rapport att inte ens hälften av barnen har kunnat ta del av dessa insatser. Borde man då inte bygga ut Skapande skola och se till att den kommer alla barn till del innan man föreslår en fortsatt utbyggnad?

Det som Margareta Larsson här föreslår anser jag vara mycket populistiskt. Menar man allvar skulle man föreslå en rejäl utvärdering så att vi politiskt kan besluta om hur vi faktiskt ska göra för att Skapande skola ska nå alla barn.

Anf. 24 MARGARETA LARSSON (SD) replik:

Herr talman! Vi har tidigare i vår budgetmotion anslagit medel för Skapande skola. Vi anser att detta är en mycket viktig verksamhet utifrån det som jag har anförut. Det handlar mycket om social hälsa, och det finns en koppling mellan hälsa och kultur. Det är mycket viktigt att vi i ett tidigt skede arbetar förebyggande för att skapa hälsa och välmående bland de unga. Vi har alltså tidigare anslagit medel till detta i vår budgetmotion.

Anf. 25 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Intentionen låter väldigt bra. Självklart är det så.

Nu har förskolan en egen läroplan, där kultur och skapande är en väldigt väsentlig del. Jag tycker fortfarande att det är väldigt populistiskt att man föreslår en fortsatt utbyggnad då det faktiskt är klarlagt att alla barn ännu inte har kunnat ta del av den satsning som faktiskt föreligger. Margareta Larsson kan kanske i sitt sista inlägg ge mig svar på hur hon anser att alla barn ska kunna ta del av denna satsning.

Anf. 26 MARGARETA LARSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är vår viljeriktning att detta ska vara något som kommer alla barn till del. Eftersom vi vet att detta får så bra respons av lärare och är så uppskattat av elever vill vi vara med och stärka och uppmuntra det. Jag anser absolut inte att det skulle vara populistiskt på något sätt, utan det handlar om förebyggande arbete. Det månar vi väldigt mycket om.

(forts. 10 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.50 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

9 § Frågestund

Anf. 27 TREDJE VICE TALMANNEN:
Jag hälsar statsråden välkomna.

Rekrytering av arbetskraft

Anf. 28 YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Arbetslösheten är hög och ökande, och det är ett mycket allvarligt problem. Trots det har många arbetsgivare svårt att få tag i rätt personal. Svenskt Näringsliv berättar att många rekryteringar misslyckas. Rekryteringstiderna inom privat sektor har ökat stadigt under många års tid, trots att arbetslösheten samtidigt har ökat. Konjunkturinstitutet och Riksbanken säger att man har sett tydliga tecken på att arbetsmarknadens funktionssätt har försämrats under senare år. Det rekryteringsgap som vi har på arbetsmarknaden är en effekt av regeringens misslyckade arbetsmarknadspolitik och att man inte har velat satsa på utbildning.

Min fråga till näringsministern är: Hur långt ska det gå innan regeringen ändrar sin politik så att arbetsgivarna kan få tag i personal och de arbetslösa kan få jobb?

Anf. 29 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Kompetensförsörjningen är en viktig fråga både för regeringen och för näringslivet. Den var uppe vid den första i raden av workshops som jag hade tillsammans med näringslivet i våra industrisamtal. Jag var i förrgår i Berlin för att kolla på hur Tyskland gör med sitt lärlingssystem. Det är en viktig pusselbit. År 2008 återinförde regeringen lärlingssystemet. Det är en viktig del på lång sikt.

Den andra delen handlar givetvis om att hitta bra utbildningar. 18 000 nya utbildningsplatser kommer under det här året i yrkeshögskola, komvux och genom Arbetsförmedlingen. Därutöver lägger regeringen 2 miljarder under en period framöver på att bryta långtidsarbetslösheten, vilket också är en viktig del.

Till syvende och sist handlar det om goda förutsättningar för att anställa genom exempelvis sänkta kostnader för näringslivet. Där kan jag konstatera att vi har en regering som vill fortsätta sänka kostnaderna, medan vi har en socialdemokrati som exempelvis vill fördubbla kostnaden för att anställa ungdomar.

Anf. 30 YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Min fråga gäller situationer då arbetsgivarna vill anställa men inte får tag i rätt personal. Det är inte i första hand en kostnadsfråga utan en kompetensfråga.

Problemet är att regeringen satsar pengar på arbetsmarknadspolitiken, men Arbetsförmedlingen skickar tillbaka pengarna därför att de inte används. Det beror på att regeringen har infört regler som gör att man måste vänta tills man har blivit långtidsarbetslös eller varit arbetslös väldigt länge innan man får tillgång till de insatser som kan leda till jobb. Vi hade ett aktuellt exempel i förra veckan som redovisades i tv. En ung person i Göteborg ville bli trädgårdsmästare, hade skaffat sig en praktikplats men fick beskedet att han inte hade varit arbetslös tillräckligt länge för att han skulle få ta den praktikplatsen, som med stor sannolikhet senare skulle ha lett till arbete.

Min fråga kvarstår: När avser regeringen att ändra i arbetsmarknadspolitiken så att den kan bidra till att arbetsgivare får tag i personal och de arbetslösa får jobb?

Anf. 31 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Vi har en hög arbetslöshet i Sverige i dag, i jämförelse med andra länder relativt låg men alldeles för hög med svenska mått mätt. Då handlar det både om att stimulera arbetsgivare att anställa och, precis som frågeställaren påpekar, om att se till att matchningen funkar.

Arbetsförmedlingen har fått både medel i höstens budget och regel­förändringar som handlar om att gå in i tidigare skeden men också om att se till att utbildningsplatser och praktikplatser fungerar även för dem som har varit arbetslösa under en lång tid.

Det finns olika röster inom regeringen där man vill pröva vägar till större valfrihet för de arbetsökande för att på det sättet öppna upp för alternativa arbetsförmedlingar för att förbättra matchningen.

Anf. 32 LISE NORDIN (MP):

Herr talman! De länder som har byggt ut förnybar energi i snabb takt de senaste åren har alla det gemensamt att privatpersoner och hushåll ges möjlighet att vara delaktiga genom att bli delägare i vindkraftverk eller installera solceller på sina tak. Att ge människor möjlighet att vara delaktiga i energiomställningen innebär både att det går snabbare när fler deltar och att man ger människor makt över sin elräkning. Människor i länder med folkligt deltagande är mycket mer positiva till en energiomställning till ett helt hållbart energisystem.

I Tyskland är det en miljon hushåll som har egen elproduktion med solceller på sitt eget tak. I Sverige är det 700.

Min fråga till statsrådet Annie Lööf är: När kommer regeringen att se till att svenska hushåll får vara delaktiga i att producera egen el?

Anf. 33 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Även jag och regeringen ser positivt på den förnybara energin. Vi ser att den förnybara energins andel har ökat oerhört de senaste åren, både bio- och vindenergin och solceller. I höstens budget satsade regeringen på fortsatt utökad stöd för solceller fram till 2016, en viktig del. Vi tror att den branschen kan växa om man får ytterligare stöd ett antal år.

Det som jag ser som angeläget är att vi får på plats ett nettodebiteringsystem. Det är en fråga som inte handlar om *om* utan om *när*. Där har vi en utredning på gång. Vi vill stimulera den gröna folkrörelse som finns runt om i landet där människor investerar i vindkraft och bygger solceller på sina tak, eller som det offentliga på sjukhus och vårdcentraler. Det ser vi som någonting väldigt positivt och vill fortsätta att stimulera.

Anf. 34 LISE NORDIN (MP):

Herr talman! Den här regeringen har snart styrt i sju år, och Sverige är ett u-land vad gäller egen el jämfört med länder som Danmark och Tyskland som har ett stort folkligt deltagande i energiomställningen. I Tyskland är det 90 procent av alla vindkraftverk som ägs av lokalsamhället eller privatpersoner. I Sverige är det så få att det är svårt att mäta.

När kommer den här regeringen att leverera möjligheter för de svenska hushållen att delta?

Den här riksdagen har debatterat och tagit ställning till frågor om bland annat nettodebiteringen där regeringen hittills har sagt nej. Nu har vi en utredning, och sedan ska regeringen besluta *om* man vill införa det. Min förhoppning är att man kommer att tillåta hushållen att producera egen el på årsvis basis för att kvitta mot nätet. Jag hoppas att den här regeringen kommer att se positivt på Miljöpartiets förslag om att införa ett garantipris såsom det finns i många andra länder där en privatperson får ett garanterat pris på den el man säljer ut på nätet och därmed kan räkna hem sin investering.

Frågan blir än en gång: När kommer regeringen att leverera den politik som behövs för att svenska hushåll ska bli delaktiga i energiomställningen?

Anf. 35 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Här vi ser den stora skillnaden mellan en aktiv grön regering och en grön opposition. Den gröna oppositionen i form av Miljöpartiet diskuterar och driver på men genomför knappast. Under de här sju åren – Lise Nordin säger att Sverige är ett u-land när det gäller det gröna och det förnybara – har vi ändå gått från en till sju terawattimmar när det gäller vindkraft. Vi ser att den kooperativa vindkraften har byggts ut under de här åren. Vi ser att bioenergin har gått om oljan som den största källan i Sverige. Det är många positiva gröna steg som har tagits under en regering som inte bara pratar utan som också gör skillnad när man har den chansen.

Vi kommer att fortsätta att driva på för ett energisystem som är långsiktigt hållbart. Hela regeringen har som ambition att fortsätta på den linjen. Vi har tuffa klimatmål och tuffa energimål, och nu ska vi staka ut vägen för att nå de mål vi har för både energin och klimatet.

Äldre och läkemedelsförmåner

Anf. 36 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Min fråga är till statsrådet Maria Larsson.

På en del sjukhus, bland annat Karolinska här i Stockholm, måste patienter med obotlig prostatacancer själva betala sin medicin, Zytika, på ca 30 000 kronor i månaden. På andra sjukhus får patienter det här läkemedlet gratis. Anledningen är att LäkeMedelsverket beslutat att Zytika inte ska omfattas av läkemedelsförmånen. I beslutsunderlaget för att det inte ska ingå är oftast patienterna äldre, genomsnittsåldern är 69 år. De kan inte börja arbeta efteråt. Förlängd överlevnad ger alltså upphov till ökade samhällskostnader enligt beslutsunderlaget.

Min fråga är följande: Anser statsrådet det vara acceptabelt att staten ska väga in att äldre bidrar mindre till samhällsekonomin när man beslutar om vilka läkemedel som ska subventioneras? Om inte, vilka åtgärder tänker statsrådet vidta för att ändra på detta?

Anf. 37 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Tack för frågan. Vi har för inte så länge sedan utvidgat begreppet och riktlinjerna för åldersdiskriminering i vårt land. Det finns en osynlig åldersdiskriminering, och det finns en som är mer synlig.

Det är viktigt att vi tittar på vad sjukvårdslagen säger. Vård ska ges efter behov. Vård och medicinering är naturligtvis någonting som hör ihop. Frågan finns dock inte i min portfölj. Den ligger i Göran Hägglunds portfölj. På detaljnivå blir jag svaret skyldig, speciellt när det gäller åtgärdsdelen.

Låt mig betona vikten av att hälso- och sjukvårdslagens intentioner om vård efter behov upprätthålls. Det finns inget som står i hälso- och sjukvårdslagen om vård efter ålder. Något sådant begrepp har vi inte och kommer heller inte att införa.

Anf. 38 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet Maria Larsson. Man ska komma ihåg att den äldre generationen har varit med och byggt upp välfärden som vi alla tar del av här i Sverige.

Vi menar att man måste ta ett initiativ till att förändra lagstiftningen på ett sådant sätt att det klart och tydligt framgår att medicin som förväntas kunna förlänga livslängden hos obotligt sjuka patienter ska ingå i läkemedelsförmånen oavsett ålder på patienten.

Frågan hur vi ska använda våra gemensamma resurser på bästa sätt måste ständigt diskuteras. Det gäller särskilt i dessa tider där de övriga sju riksdagspartierna är överens om att de människor som finns här illegalt i landet får subventionerad vård. Det är dessutom högre subventionerad vård än vad man ger åt landets äldre, vilket är högst anmärkningsvärt.

Jag tackar för svaret på frågan.

Anf. 39 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag vill bara komplettera med en liten uppgift. Våra äldre är naturligtvis de största läkemedelskonsumenterna. Jag vill framhålla vikten av att äldre patienter och äldre personer som bor på äldreboenden får ordentliga läkemedelsgenomgångar så att de inte överkonsumerar läkemedel på ett sätt som ger biverkningar.

Här har vi gjort stora satsningar inom projektet Mest sjuka äldre. Det är också en viktig del att anföra när det gäller läkemedelsdiskussionen. När man har en läkemedelsgenomgång resulterar det nästan alltid i färre läkemedel och en bättre hälsa som följd. Därför är detta ett prioriterat område.

Rehabilitering av långtidssjukskrivna

Anf. 40 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! Senare i eftermiddag ska riksdagen ta ställning till ett enhälligt förslag från socialförsäkringsutskottet om att uppdra åt regeringen att senare i år återkomma med förslag om hur man kan säkerställa att långtidssjukskrivna får rehabiliteringsinsatser.

Det var inte svårt att finna enhällighet kring detta. Samtliga partier i riksdagen är väldigt måna om att det satsas på rehabilitering. Vad som däremot var lite förvånande under debatten i går var att oppositionen gjorde gällande att regeringen i stort sett inte har satsat på rehabilitering på något vettigt sätt.

Det ställer sig helt naturligt för mig att ställa frågan till socialförsäkringsminister Ulf Kristersson: Har regeringen satsat på rehabilitering eller inte?

Anf. 41 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Rehabilitering är ungefär precis lika viktigt som det är svårt. Det är en helt fundamental förutsättning för människor att komma tillbaka i arbete ibland efter kort tid och inte minst efter en lång tid. Det är också komplicerade processer, och de är alltmer komplicerade i dag än tidigare.

Det handlar allt mindre om väldigt svåra situationer där människor med somatiska problem ska få hjälp med rent somatisk rehabilitering och allt oftare om människor med komplex problematik där många olika saker måste prövas för samma person.

Jag är den förste att säga att det är mycket vi inte vet. Men det är också otroligt viktigt att vi gör allting vi kan. Jag är glad över att riksdagen är överens om att göra ännu mer. Vi är i dag inte nöjda med att det fortfarande finns människor som inte fått alla möjligheter prövade.

Vi gör väldigt mycket i dag. Sjukskrivningsmiljarden, rehabiliteringsgarantin och företagshälsovården är bara tre exempel på de rätt omfattande insatser som i dag genomförs.

Anf. 42 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet. Det känns betryggande att höra ministern förstärka att regeringen gör insatser på rehabiliteringsområdet. Nu kommer riksdagen att ta ställning till ytterligare sådana förslag från regeringen.

Min följdfråga kommer också från debatten i går. Det gjordes gällande från oppositionen i talarstolen att den som har samordningsansvaret för rehabiliteringsinsatserna, det vill säga Försäkringskassan, i stort sett hade negligerat den uppgiften.

I mina möten med Försäkringskassan både centralt och lokalt tycker jag att man gör väldigt mycket för att samordna just rehabilitering med andra aktörer som Arbetsförmedlingen, kommunerna och landstingen.

Jag förutsätter att statsrådet har ständiga kontakter med Försäkringskassan bland annat i detta ärende. Det skulle vara skönt att få ett förtydligande om hur statsrådet ser på Försäkringskassans ansvar och förmåga att hantera rehabiliteringsfrågan i dag.

Anf. 43 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Ibland tycker jag att det är en besvärande populär sport i buskagitationen att anklaga Försäkringskassan för allt möjligt. Det är inte min bild att den inte tar det på allvar, tvärtom. Jag tycker att den gör väldigt mycket för att hjälpa människor att få rätt insats på rätt ställe.

Detta är komplicerat. Den medicinska rehabiliteringen är kanske ofta den som är tydligast identifierbar. Det handlar om exakt vad som är den arbetsplatsinriktade rehabiliteringen och exakt vad arbetsgivaren ska ha gjort för att ha uppfyllt sitt ansvar. Vad förväntas den enskilde att göra för att själv öka chansen att komma tillbaka?

Allt detta blir extra svårt när vi talar om psykisk ohälsa. Det gäller inte minst att definiera att man har gjort allt man kan inom ramen för arbetsuppgifterna för att tillförsäkra att en person med psykisk ohälsa ändå ska få en chans att vara kvar på samma arbetsplats.

Detta är otroligt svåra saker. Det är ingen ursäkt för att säga att vi inte ska göra ännu mer. Ska man vara seriös i diskussionen ska man inse att dagens arbetsliv och dagens ohälsa är delvis annorlunda än vad den var för bara 25–30 år sedan.

Anf. 44 HANS BACKMAN (FP):

Herr talman! Det är viktigt att de flyktingar som får en fristad i Sverige får förutsättningar att arbeta. Vi har sett att det har tagit lång tid för nyanlända med lägre utbildning att komma i arbete.

Jag vill därför fråga integrationsminister Erik Ullenhag vad regeringen har för plan för att underlätta deras väg in i arbete.

Anf. 45 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Herr talman! Integrationspolitiken, det vill säga hur vi möter människor som kommer till vårt land, måste hela tiden anpassas efter vilka som kommer.

Går man tillbaka historiskt sett och ser på flyktinginvandringen i Sverige har rätt många av de grupper som kommit till vårt land varit rätt välutbildade. Den iranska gruppen, där det var rätt många som kom, hade högre utbildning än människor födda i Sverige.

Nu är vi inne i en situation där vi får relativt mycket flyktingar med lägre utbildning. Av dem som är inskrivna i det som kallas etableringsreformen är det ungefär 50 procent som har mindre än nio års skolgång. Då behöver vi också anpassa integrationspolitiken efter det.

Vi har från regeringens sida från och med i år infört ett praktiskt basår för dem som har mindre än nio års skolgång. Vi gör en satsning på 6 000 praktikplatser för att vi ska kunna kombinera att lära svenska och att ha praktik samtidigt.

Vi ser också över och förändrar i grunden sfi, det vill säga svenska för invandrare, för att bättre knyta samman svenska med jobb.

Anf. 46 HANS BACKMAN (FP):

Herr talman! Tack för svaret. Det känns bra att det görs åtgärder inom detta viktiga område.

Jag har en följdfråga. I debatten hör man dem som säger att Sverige inte klarar av att ta emot så många som kommer i dag. Jag vill fråga integrationsministern: Vad är ministerns analys av detta?

Anf. 47 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Herr talman! Detta är två olika frågor. Den första är: Vilket land vill vi vara? Om nu människor flyr undan dödandet i Syrien, ska de kunna få en fristad när de sökt sig till Sverige eller inte? Där är regeringens svar mycket klart. Har man flyktingskäl och flyr undan dödandet i Aleppo ska man få stanna i vårt land.

Den andra frågeställningen som förs fram är: Vi klarar inte detta. Tittar vi tillbaka historiskt tog vi emot 25 000 flyktingar och deras anhöriga under förra året. Det är en hög siffra. Men det är betydligt lägre än för dem som kom från Balkan. Då hade vi en liknande debatt. Det var 60 000 som kom 1994, och under fyra års tid var det 150 000.

Tittar vi på invandringen från Balkan har det gått rätt bra för den gruppen. De unga som kom – och det är många unga som också kommer nu – har i princip samma sysselsättning som människor födda i Sverige.

Barnen som kom läser på universitet i högre grad än människor födda i Sverige.

Jag är däremot lite oroad över den debatt som finns runtom att just de som flyr Somalia och Afghanistan är utan utbildning, ingenting kan och inte kan komma in på arbetsmarknaden. Det är inte så att detta är människor som suttit och rullat tummarna i sitt hemland.

Vår nyckel måste vara att fundera på: Vad kan man göra för att öppna arbetsmarknaden? Det är en av de stora utmaningarna under de kommande åren.

Valfritt boende för äldre

Anf. 48 ANNIKA QARLSSON (C):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Maria Larsson.

För snart 30 år sedan började jag min yrkesbana på ett ålderdomshem hemma i Sollebrunn. För 30 år sedan var det en självklarhet att när människor inte klarade sig själv hemma längre fick de flytta in till ett gemensamt boende.

Tack och lov har vi gjort en resa och en utveckling där människor har kunnat få möjlighet till stöd och hjälp i hemmet på ett helt annat sätt och kunnat bo kvar hemma längre i invanda miljöer och i sitt eget boende.

Det som jag ser som ett bekymmer i dag och som har uppmärksamats starkt på många ställen, de senaste dagarna nere i Göteborg, är att det slår över åt andra hållet. Man får inte möjlighet att välja ett särskilt boende och flytta in där när man inte längre kan ta hand om sig själv, utan är beroende av anhöriga – fru, man, barn. Man får inte hjälp eller möjlighet att komma till ett tryggt boende.

Jag skulle vilja höra lite grann hur statsrådet Maria Larsson ser på denna situation.

Anf. 49 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar för frågan. Det är ett bekymmer att många platser försvunnit inom särskilt boende. Det var anledningen till att vi från regeringens sida inrättade ett investeringsstöd för att "skjuta på" kommuner och byggtreprenörer i byggandet av nya bostäder för äldre.

När vi tillträdde uppgav 50 procent av kommunerna att de hade brist på särskilt boende. I dag säger 88 procent av kommunerna det. Det har byggts ungefär 10 000 äldrebostäder. Samtidigt har en del ytterligare lagts ned. Men det är också ett uttryck för att människor önskar anorlunda på ålderns höst. Fler önskar bo kvar hemma. Fler önskar bo på ett trygghetsboende. Men vi ser också i en del kommuner den situation som Annika Qarlszon beskriver, att någon önskar få plats på ett boende men inte får det.

Det finns skillnader när det gäller kommunernas bedömning av behov. Därför har Socialstyrelsen fått i uppdrag att ta fram ett instrument för en mer likartad behovsbedömning.

Anf. 50 ANNIKA QARLSSON (C):

Herr talman! Jag tackar så mycket för ett bra svar. Det finns en rädsla hos många. En del känner oro över att de inte ska klara att ta hand om sin

sjuka make eller maka en dag till eller en vecka till. De som inte är där än kan fundera över hur det kommer att bli när de någon gång inte klarar av det längre och hur det kommer att fungera då. Även om vi har vidtagit många olika åtgärder finns det fortfarande ett bekymmer.

Jag skulle vilja höra vad statsrådet är beredd att göra mer för att säkerställa att de gamla ska kunna känna trygghet även när hälsan fallerar på ålderns höst.

Anf. 51 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Min absoluta målsättning är att man ska kunna åldras med trygghet i vårt land. Därför behöver det byggas fler särskilda boenden, men också fler trygghetsbostäder. Om man bor i en boendegemenskap där man har en social gemenskap, blir mer fysiskt aktiv och får ett roligare liv skjuter det upp ökade vårdbehov. Man blir mindre sjuk. Det har vi intressanta svenska forskningsstudier om.

Jag skulle vilja rekommendera varje kommun att använda investeringsstödet för att bygga trygghetsbostäder. Det är nu 117 kommuner som är på gång att göra det. Det är en början. Vi behöver göra mer. Regeringen är beredd att behålla investeringsstödet ett tag till, eftersom vi vet att det är långa planeringsperioder.

Rökning bland unga

Anf. 52 MAGNUS SJÖDAHL (KD):

Herr talman! Även denna fråga går till statsrådet Maria Larsson, men främst i egenskap av barnminister.

Den här veckan har tobaksrökningen aktualiserats på olika sätt. Tobaksrökningen fortsätter att skörda liv. Ungefär 6 500 personer dör i förtid i Sverige varje år på grund av den. Den har dock minskat kraftigt. Totalt sett tror jag att det är närmare 300 000 färre som röker jämfört med för tio år sedan, vilket är väldigt glädjande siffror. Men det figurerar ofta lite olika uppgifter. Det kan vara svårt att veta vad man ska sätta tilltro till.

En rubrik som dock väcker min oro är denna: ”Vuxna fimpar – men unga fortsätter röka”. Ungdomar vittnar själva om att det är lätt att börja men svårt att sluta, fast man önskar att det skulle vara precis tvärtom.

Jag undrar helt enkelt om denna min oro delas av statsrådet.

Anf. 53 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Visst är det glädjande att 285 000 personer har slutat röka, att det är färre som röker i vårt land och att vi toppar EU:s lista över länder där minst antal personer röker totalt.

Men jag delar frågeställarens oro. Även om vi ligger etta i detta avseende är vi inte alls nöjda. I årskurs 2 på gymnasiet minskar inte rökningen i samma utsträckning som i andra åldersgrupper. I årskurs 9 minskar dock rökningen. Det är en senare debutålder. Men just i årskurs 2 på gymnasiet är det ett bekymmer.

Rökning innebär att man utsätter sig för en väldigt stor hälsorisk. Att röka hör till de hälsofarligaste saker man kan göra. Därför är det angeläget att vi vidtar åtgärder. Regeringen har ett långsiktigt arbete på det här

Anf. 54 MAGNUS SJÖDAHL (KD):

Herr talman! De senaste dagarna har vi sett väldigt radikala och samtidigt långsiktiga förslag som har förts fram. Men de väldigt långsiktiga förslagen tenderar ofta att gå upp i rök. Därför undrar jag vad det finns för åtgärder som statsrådet kan tänka sig att vidta på kort sikt för att vi ska få lite mer grepp om detta. Med tidsperspektivet ett till två år, vilka åtgärder kan man tänka sig att vidta?

Anf. 55 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Två saker tror jag är viktiga när det handlar om ungdomar och rökning. Det ena är priset. Det är avgörande för hur mycket ungdomar röker. Vi har höjt skatten i ett par omgångar. Men det har också skett ett stort inflöde av svartcigaretter till vårt land. Dessa säljs till ett mycket lägre pris. Det tror jag att vi ska kunna komma åt nu, dels genom att vi sedan årsskiftet har gett tullen möjlighet att inventera lagerlokaler, vilket de inte haft tidigare, dels genom att vi inom EU-kretsen håller på att ta fram ett märkningssystem som ger oss möjlighet att få spårbarhet för cigaretter. Det kommer att underlätta mycket för att stänga till för svartcigaretterna. Jag tror att det blir en viktig faktor.

Det andra handlar om attityder. Ungdomsorganisationer jobbar med skolan som arena gentemot ungdomar. Skolan har fått ett förnyat uppdrag. Elevhälsan är jätteviktig. Föräldrar är jätteviktiga. Vi kan göra en hel del från regeringens sida, men det behövs fler på banan. Föräldrar som snackar med sina ungdomar om detta är en jätteviktig faktor för att förebygga rökning.

Försvarets personalförsörjningssystem

Anf. 56 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S):

Herr talman! Alliansen drev med knapp majoritet strax före valet 2010 igenom beslutet om ett nytt personalförsörjningssystem för det svenska försvaret. Sedan dess har vi kunnat höra lovsånger om hur bra allting är och fungerar. Allt går som på räls, och inte minsta lilla avvikelser har syns till. Det har handlat om allt från antalet sökande per plats till att regeringen minsann ser till att ordning och reda råder när det gäller försvarets ekonomi.

Men den senaste tiden har denna idylliska bild börjat krackelera. Debatten kring enveckasförsvaret verkar ha öppnat dammluckorna. Nu kommer den ena signalen efter den andra om att allt inte längre står rätt till. I dag kom nya uppgifter om att regeringen har fattat beslut om omedelbara åtgärder när det gäller personalförsörjning och ekonomi. Regeringen vill minska försvarets kostnader med en halv miljard kronor genom att dra ned på den fast anställda personalen.

Det har nu gått knappt tre månader sedan regeringen fattade beslut om regleringsbrevet för Försvarsmakten för 2013. I dag kom nya åtgärder i form av uppdrag och ändringar i regleringsbrevet för innevarande

år. Min fråga till näringsminister Annie Lööf blir: Vad har hänt som har utlöst de senaste besluten?

Anf. 57 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Jag ber frågeställaren att ställa specifika frågor i skriftlig form till försvarsministern, som kan detaljerna om detta.

Låt mig dock konstatera att regeringen givetvis har ett samlat ansvar tillsammans med majoriteten i riksdagen för ett långsiktigt hållbart försvar i Sverige. Vi har förändrat försvaret på en rad olika punkter för att ställa om det till ett modernt försvar.

Socialdemokraterna och övriga oppositionspartier ville inför valet 2010 minska budgeten mer än vad Alliansens partier och regeringen ville göra. Därför är Socialdemokraterna svaret skyldiga när det gäller på vilket sätt man ville minska budgeten och hur det skulle påverka Försvarsmaktens personalförsörjning, för att ta ett exempel.

Det som har skett alldeles nyligen – nyheten i går gällde omställning från yrkesofficerare till reservofficerare – handlar inte om att göra en besparing på Försvarsmakten i stort, utan om att ställa om försvaret. Det ska bli mer omställbart och passande för dagens system.

Anf. 58 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som närmast var en passning tillbaka. Jag kan bara konstatera att Socialdemokraterna har lika mycket pengar som regeringen i det nu gällande förslaget till budget.

Frågan om regeringens styrning av Försvarsmakten blir inte mindre intressant mot bakgrund av den kraftiga kritik som Riksrevisionen riktar mot den så kallade Genomförandegruppens arbete med detaljstyrning av Försvarsmakten.

Dagens beslut går dessutom stick i stäv med det underlag som Försvarsmakten lämnade in så sent som för två veckor sedan. I försvarsministerns debattartikel i Dagens Industri den 28 februari, som märkligt nog publicerades innan Försvarsmakten officiellt hade lämnat in sitt underlag, skriver ministern bland annat: ”Jag ser dock redan nu framför mig att det kommer att behövas förbättrad styrning av Försvarsmakten.”

Två frågor infinner sig. Har regeringens tidigare styrning av Försvarsmakten varit undermålig? Saknas det de facto en samsyn mellan regeringen och dess egen myndighet?

Anf. 59 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Utifrån min horisont som näringsminister följer jag detta på ett övergripande plan. Men hela regeringen har ett ansvar för ett långsiktigt hållbart försvarssystem.

Jag vet att försvarsministern har en mycket tät och god kontakt med sina myndigheter och att hon arbetar fortlöpande med detta. Utöver det har vi en försvarsberedning, där även Socialdemokraterna sitter med, för att genomlysna både de yttre hot som eventuellt kommer mot Sverige i framtiden och den förmåga som vi vill att Försvarsmakten ska ha i framtiden.

Jag tycker att försvarsfrågor har den digniteten att det är läge att lägga ned sandlådan och i stället växla upp för att ha seriösa samtal om hur vi

Lavinprognoser

Frågestund

Anf. 60 TINA EHN (MP):

Herr talman! Min fråga går till miljöminister Lena Ek.

Vintern 2012 utfärdades för första gången lavinprognoser i de svenska fjällen för samtliga 21 fjälldistrikt. Enligt den utvärdering som har gjorts anses prognoserna vara både kostnadseffektiva och bra.

Jag läser innantill i Naturvårdsverkets rapport. De säger att två slutsatser har dragits. Det är högst relevant och samhällsekonomiskt försvarbart med lavinprognoser som varnar och utbildar allmänheten i lavinsäkerhet. För vintern 2012–2013 kommer inga lavinprognoser eftersom utvecklingsprojektet har avslutats.

Min fråga är: Kommer miljöministern att agera så att Sverige går vidare och fortsätter att genomföra denna typ av prognoser?

Anf. 61 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Det pilotprojekt som Naturvårdsverket tillsammans med SMHI på eget initiativ har drivit under två vintrar har varit bra. Det tror jag utan att ha fått någon information från Naturvårdsverket, men jag kan sluta mig till det av den allmänna diskussionen. Det har gett goda resultat.

Projektets slutrapport publicerades av Naturvårdsverket i december. Jag väntar på material från verket om detta tvåårsprojekt.

Anf. 62 TINA EHN (MP):

Herr talman! Det har varit fyra tragiska dödsfall med svenskar inblandade de senaste åren. Om nu dessa lavinprognoser kan medverka till ett utökat fjällsäkerhetsarbete och bidra till att man färdas säkrare i en terräng som är svår att förutsäga, vilket utvärderingen också verkar stödja, bör det väl vara självklart att snabbt komma fram till hur man fortsätter med prognoserna. Sverige är det enda land bland Europas bergsländer som inte kan erbjuda denna typ av nationella lavinprognoser i dag.

Jag skickar frågan till regeringen: Vad tänker man göra fortsatt?

Anf. 63 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Det är helt riktigt att det har inträffat några tragiska lavinolyckor också i Sverige under denna säsong. Det beror på att vi har haft sådana väderförhållanden att det har varit många laviner i fjällvärlden.

På Naturvårdsverket finns ett fjällsäkerhetsråd. Det är där man har drivit projektet för att se vilken nytta man har av det. Jag kommer att titta på det material som jag hoppas kommer från Naturvårdsverket och Fjällsäkerhetsrådet med tanke både på de tragiska olyckor som har hänt och på hur mycket fjällturismen betyder för arbete i de här bygderna och för att hela Sverige ska kunna leva.

Jag kan då bedöma hur mycket som ska ligga på de myndigheter vi har och som har sina delansvar och hur mycket ansvar som ska ligga på näringen, som i det här fallet har ansvar också för utmärkning och lavinvarningar på de enskilda orterna.

Intressekonflikter vid mineralutvinning

Anf. 64 JOHAN JOHANSSON (M):

Herr talman! Jag har en fråga till näringsminister Annie Lööf.

Efterfrågan på mineraler ökar som en följd av att många av världens länder får det allt bättre. Detta är jättepositivt för Sverige, som är en stor gruvnation.

Jag ser dock att vi har några utmaningar. I Norrbotten har vi två gruvprojekt som är på gång – Laver mellan Älvsbyn och Arvidsjaur och Kallak i Jokkmokk. Det är två stora gruvsatsningar där det kryllar av riksintresseanspråk och riksintressen.

Min fråga är: Hur ser näringsministern på att man ska kunna hantera de motstridiga intressen som ibland finns mellan rennäring, besöksnäring och till exempel vindkraft?

Anf. 65 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! För ett antal veckor sedan presenterade jag regeringens mineralstrategi. Syftet med mineralstrategin är att skapa långsiktigt hållbara gruvsamhällen, att stärka de lokala samhällena och att få en gruvnäring som är i samklang både med miljön och med omkringliggande näringar.

Det var 20 åtgärdsområden som jag då presenterade. Där ska vi nu ge i uppdrag till olika myndigheter att förstärka lokala gruvsamhällen. En del är de riksintressen som Johan Johansson tar upp och som framför allt Norrland har många olika delar av. Länsstyrelsen i Norrbotten får bland annat i uppdrag att ta fram en samrådsplan eller en dialogplan för samerna där man ska hitta ett dialogforum mellan samerna och gruvnäringen för att hitta en väg framåt. Jag tror att det är viktigt att få just en sådan fastare samtalsform på plats.

Anf. 66 JOHAN JOHANSSON (M):

Herr talman! Jag får tacka näringsministern för svaret. Jag tror att det är oerhört viktigt att näringarna utvecklas tillsammans i symbios.

Man måste också förbättra dialogen. Malmfältsgruppen har varit ett sätt att göra detta tidigare. Jag förutsätter att den blir kvar trots att det nu blir ett nytt mineralforum som sådana här frågor ska hanteras i.

Anf. 67 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! I den mineralstrategi som jag presenterade ligger detta att förstärka kommunerna, det vill säga att myndigheten nu ska ta fram en handbok för att hjälpa kommuner vid större etableringar, exempelvis gruvetableringar, med bostäder och service till exempel. Där ingår också ett uppdrag till Boverket att se hur vi kan minska hinder för bostadsbyggande.

Utöver detta kommer regeringen att inrätta ett mineralforum som vid sidan om Malmfältsgruppen ska jobba med att implementera mineralstrategin. De har även möjlighet att komma med nya förslag.

Vi har lagt 50 miljoner i att implementera mineralstrategin. Där finns också möjligheter för de aktörer som är med i forumet – både gruvnäringen och andra intresseorganisationer som miljöförbundet, LRF och samerna – att ha en tät dialog. Det är jag som näringsminister som är ordförande i detta mineralforum.

Lagen om valfrihet

Anf. 68 CATHARINA BRÅKENHIELM (S):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Maria Larsson.

En stor fråga inom Alliansens äldrepolitik har varit införandet om lagen om valfrihet där de äldre har fått välja vilket hemtjänstbolag de vill ha hjälp av. Nu har det visat sig att ett stort antal kommuner inte är intresserade av att införa lagen. Maria Larsson och samtliga allianspartier vill lagstifta om detta, alltså lämna valfriheten och låta lagen bli tvingande för kommunerna.

I förrförra veckan, tror jag att det var, framkom att ledande politiker inom Moderaterna har ändrat sig och vill släppa tvångslagstiftningen för kommunerna. Min fråga till Maria Larsson är: Vad är det egentligen som gäller? Ska lagen bli tvingande, eller kommer den att fortsätta vara frivillig för kommunerna?

Anf. 69 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Lagen om valfrihet finns i dag i 177 kommuner. Det vi kan se är att i dessa kommuner är de äldre mer nöjda med sin hemtjänst. Det talar för att det är viktigt för de äldre att ha möjligheten att bestämma själva. När vi frågade i en enkätundersökning vad de äldre själva anser var det 83 procent som sade att de vill ha möjligheten att välja. Sedan gör inte alla ett aktivt val, men det vi ser är att allt fler gör det.

Därför har vi i full enighet tillsatt en utredning som ska titta på om detta ska vara ett obligatorium och utreda konsekvenserna av det för kommunernas del och för de äldres del. Den utredningen är tillsatt, men den har inte avlämnat något yttrande. Den utredningen ska vara klar under nästkommande år. Därför har vi ännu inte något svar på detta.

Min utgångspunkt är att det är viktigare att de äldre får bestämma än att politikerna får bestämma.

Anf. 70 CATHARINA BRÅKENHIELM (S):

Herr talman! Att släppa på kravet att lagstifta om den obligatoriska LOV framförs, precis som ministern har sagt, av det största allianspartiet och Moderaternas gruppledare i riksdagen, Anna Kinberg Batra, och statsrådet Peter Norman. De påpekar också tydligt att en förbättrad välfärd är viktigare än hur och av vem vården utförs. Det är någonting som vi socialdemokrater helhjärtat ställer oss bakom.

Maria Larsson säger att de äldre vill välja, och det är alldeles självklart. Men vad jag har förstått vill de äldre välja på innehållet i hemtjänst-

ten, det vill säga vad man ska få hjälp med, och inte vilket bolag som utför den.

Man kan också notera att kostnaderna för hemtjänsten har ökat i de kommuner som har infört den här lagen, och det är inte kostnaden för hjälpen hos den gamla hemma som har ökat utan de administrativa kostnaderna.

Min fråga kvarstår: Vad finns det för funderingar kring detta? Är det så att alla kommuner kommer att tvingas till detta, det vill säga kommer man att släppa valfriheten och göra en tvingande lag av detta?

Anf. 71 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Nu får jag nog rätta frågeställaren lite. Det står redan i dag i lagtext att äldre ska ha möjlighet att påverka innehållet i hemtjänsten och när den ska utföras så långt det bara är möjligt. Det har vi redan lagstadgat. Jag vet att Socialdemokraterna brukar säga att det är viktigast. Ja, men det har vi redan skrivit in i lagen. Det kan inte vara något alternativ. Det ska ske så långt det bara är möjligt.

Det är inte heller så att det är dyrare för kommuner att tillhandahålla LOV eftersom alla utförare ska ha lika mycket i ersättning som kommunens egen verksamhet kostar. Det är grejen med LOV. Den jämför kvaliteten, inte kostnaden. Den driver kvalitetsutveckling, och det kan vi se eftersom de äldre är mer nöjda i kommuner där man har haft LOV.

Min utgångspunkt är naturligtvis att vi låter den här utredningen arbeta färdigt. Den kommer med sina förslag. De ska remissbehandlas i sedvanlig ordning. Jag tycker att det är viktigare att äldre får bestämma än att politiker ska hålla kvar beslutsmakten. Jag förstår att vi är oense därvidlag.

Flygledartornet på F 17 i Ronneby

Anf. 72 PETER JEPPSSON (S):

Herr talman! Min fråga går till näringsministern. Flygtrafikledartornet på F 17 i Ronneby skulle ha varit ersatt med ett nytt torn enligt plan 2009. Regeringsbeslut att bygga tornet har ännu inte fattats trots att investeringen är budgeterad. Det saknas endast ett formellt beslut om byggstart från regeringen.

Befintligt torn innehållande teleteknisk utrustning, flygledarutrustning, radar med mera har ett bästföredatum. Det passerar den 31 december 2014. Efter det får tornet och ingen utrustning användas.

Konsekvensen blir att all flygtrafik, militär och civil, till och från flygplatsen stoppas helt med allt vad det innebär. Vi kommer att ha flygplats och en militär flygbas utan någon som helst trafik. Ingen får landa eller starta där om det inte kommer något beslut från regeringen.

Min fråga till ministern är: Vad behöver utredas ytterligare som inte redan har utretts sedan 2009?

Anf. 73 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Jag tackar Peter Jeppsson för den mycket intressanta frågan. Jag får också erkänna att även om jag är ansvarig för allmänna

frågor i dag kan jag inte dessa detaljfrågor. Jag vet inte heller i vilken process de ligger i Försvarsdepartementet.

Jag råder Peter Jeppsson att ställa en skriftlig fråga till ansvarig minister för att få svar på de frågor som han har.

Prot. 2012/13:78

14 mars

Frågestund

Anf. 74 PETER JEPPSSON (S):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret. Svaret upprör mig ganska mycket. Det är ett tecken på att detta inte har diskuterats i regeringen. Det är ett akut läge. Den här frågan har lyfts vid fyra fem olika tillfällen i skriftliga frågor med mera. Den har bollats vidare mellan olika departement. Jag förutsätter att den finns någonstans i Statsrådsberedningen.

Det tar mellan två och tre år att bygga detta. Det är ett akut läge. Det finns pengar avsatta. Försvarsmakten säger att de måste ha en byggnation klar, annars kommer det inte att lyfta eller landa ett enda plan i Kallinge oavsett om det är civilt eller militärt. F 17 är en av de två skarpa flygflottiljer som vi har i Sverige.

Därtill kommer den civila delen med allt vad det innebär för näringslivet, som jag tror ligger ministern varmt om hjärtat. Det kommer också att upphöra.

Min fråga är: Vad behöver utredas ytterligare? Frågan är sönderutredd sedan länge.

Anf. 75 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Jag förstår den oro som frågeställaren känner, men mitt svar kvarstår. Det finns tyvärr inte några detaljer som jag känner till eller kan delge under riksdagens frågestund i dag.

Den har alldeles säkert diskuterats och beretts inom olika departement. Det är så vi brukar hantera frågor. Varje torsdag fattar regeringen många beslut, och jag hoppas att också den här frågan kommer upp på bordet när den är färdigberedd och när regeringen som helhet har landat.

Pensionsåldern

Anf. 76 TOBIAS SJÖ (M):

Herr talman! Jag vill rikta en fråga till socialförsäkringsminister Ulf Kristersson rörande pensionsåldern. Frågor om pensionsåldern rör ofta upp stora känslor. I många länder med en mer utsatt ekonomisk situation än Sveriges leder förslag om att ändra pensionsåldern till omfattande demonstrationer och ibland upplopp.

Jag menar att perspektivet, både i Sverige och utomlands, alltför ofta är alltför negativt. Det heter att vi är tvingade att höja pensionsåldern för att klara såväl finansiering av framtidens välfärd som utförande av framtidens välfärdstjänster. Det låter som om ett arbete alltid skulle innebära ett ovälkommet tvång.

Herr talman! Jag vill fråga socialförsäkringsministern hur mer positiva aspekter av arbetet tas till vara i pågående utredningar om pensionsåldern. Vi vet att både fysisk och mental aktivitet är nyckeln till en frisk ålderdom. Hur belyses i utredningarna arbetet som ett sätt att hålla i gång både hjärna och kropp i en tid när demenssjukdomar blir allt vanligare?

Anf. 77 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! I grund och botten kan man bara bekräfta problemställningen. Om man ska säga två saker om pensionsfrågor i allmänhet tycker jag att man ska börja ungefär där frågeställaren startade. I många länder skapar detta närmast tumultartade situationer. Jag tycker att vi, utan att drabbas av övermod, ska säga att vi har en rationell och rimligt fungerande beslutsprocess i Sverige där vi i ordnade former kan hantera ganska svåra problem, normalt sett utan både generalstrejk och upplopp utanför parlamentet. Det tror jag är bra. Det gäller även pensionsfrågor.

Det mer handfasta svaret är att hela idén bakom Pensionsåldersutredningen är att belysa hur ett längre arbetsliv ska kunna nås och vilka hinder som står i vägen. Den utredningen kommer att presenteras redan i april. Den kommer att ge oss ett stort antal svar som visserligen formellt sett är utredningens men som uttryckligen är beställda av regeringen och den parlamentariska pensionsgruppen.

I delbetänkandet gick de i detalj igenom vilka hinder vi kan se i dag, alltifrån fysiska, verkliga, observerbara hinder till sådana hinder som mer handlar om föreställningar och attityder.

Anf. 78 TOBIAS SJÖ (M):

Herr talman! Tack för svaret! Jag tycker att det är bra att det här är på gång, men jag vill ändå höra lite om hur regeringen ser på de ytterligare aspekter som finns när det gäller pensionsåldern. Det är bra att man ser över det.

Alliansregeringen har varit föredömlig med att belysa och betona vikten av ett arbete för att minska utanförskapet. Detta starka samband finns självfallet även för våra äldre. Det är naturligtvis glädjande att det finns grupper som ser fram emot pensionsdagen som den dag då den stora friheten inleds med tid för utlandsresor, fritidsintressen och barnbarn.

Men den bilden stämmer långtifrån för alla. Det finns många som går från arbetsgemenskap till ett åldrande i ensamhet. Därför vill jag fråga hur den pågående utredningen belyser arbetets förmåga att skapa samhörighet och sociala relationer. Hur ser regeringen på risken att hamna i ett socialt utanförskap för den som lämnar arbetslivet av åldersskäl?

Anf. 79 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är bra poänger. Det är precis den sortens saker som belyses där. Jag tänker inte föregripa själva utredningen, men hela utredningens anda går ut på att öka möjligheterna att vara kvar i arbetslivet upp i åldrarna. Man ska titta på vilka konsekvenser det får och vilka förutsättningar det kräver. Det handlar om allt från omställbarhet till arbetsmarknadens funktionssätt. Det handlar också om vilka problem, alltifrån fysiska till mer fördomsrelaterade, vi kan uppleva i olika åldrar.

Allt detta finns med där, men jag tänker inte föregripa själva utredningen. Den finns i ett sammanhang. Man brukar ibland skoja och säga att utredningar är antingen till för att begrava problem eller för att verkligen förbereda lösningar på problem. I det här fallet är det min mycket bestämda uppfattning att hela den parlamentariska pensionsgruppen ser det som en förberedelse till en lösning på ett problem.

Sedan ska man vara noga med att säga att över lag kan fler jobba högre upp i åldrarna, men det finns också en stor individuell variation

Graviditetspenning

Frågestund

Anf. 80 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Senare i dag kommer vi att rösta igenom ett förslag som innebär att regeringen tvingas återkomma till riksdagen i höst för att säkerställa att de som är sjuka ska kunna få rehabilitering. Det är bra.

Det jag är tveksam till är om regeringen kommer att återkomma, för den här riksdagen har också gett regeringen till känna att man ska återkomma när det gäller havandeskapspenning eller graviditetspenning, som det nu heter.

Vi vet att kvinnor i dag nekas rätt till graviditetspenning och att det inte uppfattas som rättssäkert, utan det är väldigt olika bedömningar trots att de har likartade yrken. Därför gav vi detta till känna från riksdagens sida.

Jag har tidigare ställt en fråga här i kammaren om när regeringen tänker lämna en proposition i frågan. Då var statsrådet inte här, utan det var ett annat statsråd som fick svara. Hon fick erkänna att hon inte kunde svara på frågan. Därför ställer jag frågan till statsrådet Ulf Kristersson: När kommer det en proposition om graviditetspenning? Då pratar jag inte om egenföretagare utan om kvinnor över lag.

Anf. 81 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Mitt enkla och korta svar är att jag inte för dagen kan ge besked om exakt när den proposition som vi har aviserat tidigare kommer att komma till riksdagen. Men det pågår alldeles säkert ett arbete i Regeringskansliet.

Anf. 82 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Om det hade varit en relativt ny fråga hade jag förstått statsrådets svar, men nu är det här någonting som ett gemensamt och enigt socialförsäkringsutskott hanterade redan hösten 2010.

Man kan tycka att det har dragits i långbänk, och det oroar mig om inte regeringen kan återkomma i en fråga som är viktig för väldigt många kvinnor på dagens arbetsmarknad.

Vad är det som har gjort att den här frågan har dragits i långbänk, och vad är det som gör att ni måste utreda den ytterligare?

Jag kan hänvisa till att det när det gäller graviditetspenning finns en utredning från Anna Hedborg. Då kanske statsrådet kan sätta sig ned och läsa den.

Anf. 83 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag ska naturligtvis återkomma med svar på den frågan. Jag kan dock inte ge det här och nu i riksdagen.

Frågestund

Anf. 84 MEERI WASBERG (S):

Herr talman! Nästan varje dag kan vi ta del av berättelser där vi får höra om barn som kommer i kläm på ett eller annat sätt, direkt eller indirekt. Det kan exempelvis vara när en förälder som uppbär sjukersättning får sina utbetalningar stoppade under utredningstiden på grund av en anonym anmälan eller när ett återkrav landar i brevlådan innan överklagandetiden gått ut. Då drabbas inte bara den vuxne utan också barnen. De drabbas ekonomiskt, men det handlar också om allt vad det innebär av oro.

Det är nu mer än 20 år sedan Sverige ratificerade barnkonventionen. I november debatterade vi här i kammaren. Det handlade om att barnkonventionen borde göras till svensk lag.

Den hittillsvarande metoden har på många sätt varit väldigt bra, men vi socialdemokrater anser att det är dags för nästa steg. Regeringspartierna visade i november att de inte var beredda till detta. Jag undrar då: Vilka initiativ är statsrådet beredd att ta för att barnperspektivet ändå ska föras fram? Min fråga gäller såklart Maria Larsson.

Anf. 85 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Meeri Wasberg beskriver ett antal situationer som berör vuxna men som också indirekt berör barnen. Jag tror att vi behöver ett mycket tydligare barnperspektiv i vårt land.

Vi har gjort en kartläggning där vi har stämt av svensk lagstiftning kontra barnkonventionen och sett att svensk lagstiftning är i paritet med barnkonventionen. Däremot vet vi inte riktigt hur det ser ut i praktiken, för det är inte alltid som lagparagraferna överensstämmer med praxis. Därför är det viktigt för oss att framöver göra en sådan avstämning av hur det i praktiken fungerar för barnen.

Vi är också noga med att titta på vad FN:s barnrättskommitté har sagt och kritiserat Sverige för. De kritiserar alla länder, och det tycker jag är bra. Det är som en bilbesiktning. Vi får hjälp att förbättra vår lagstiftning utifrån ett barnperspektiv.

Jag kan glädja Meeri Wasberg med att vi i alliansregeringen faktiskt är överens om att titta på möjligheten att inkorporera barnkonventionen. Vi håller för närvarande på att skriva direktiv till en sådan utredning.

Anf. 86 MEERI WASBERG (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater är som sagt av den uppfattningen att det, om barnkonventionen gjordes till svensk lag, skulle vara ett tydligt signalsystem om just vikten av de här frågorna.

Det är glädjande att regeringen verkar ha förändrat sin position sedan i november. Man kan fundera på vad som har bidragit till detta. Vi har som sagt positiva erfarenheter från Norge. Det är möjligtvis det som har inspirerat.

Jag måste ändå säga att jag beklagar att regeringen under lång tid har varit så splittrad i den här frågan. Jag ser med stor tillförsikt och med stort nöje fram emot att få ta del av utredningsdirektivet. Förr eller senare kanske det kommer, förmodligen senare än förr, i vart fall om vi jämför med en del andra frågor som ligger på regeringens bord.

I avvaktan på detta borde det vara en angelägenhet för hela regeringen. Det handlar inte minst om hur saker och ting faller ut i den praktiska utövningen.

Prot. 2012/13:78
14 mars

Frågestund

Anf. 87 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Det är intressant att höra att Meeri Wasberg har bråttom. Vi ratificerade som sagt barnkonventionen för ganska många år sedan, och under många av de åren har det suttit en socialdemokratisk regering som aldrig tillsatte någon utredning för att titta över inkorporering.

Jag skulle nog vilja säga att det är ett steg framåt att vi nu håller på att skriva direktiv, vilket vi alla kan glädjas över. Det handlar naturligtvis om att konsekvensanalysera. Blir det en starkare ställning? Det finns jurister som hävdar det. Det finns också jurister som hävdar motsatsen. Det är alltså viktigt att göra konsekvensanalyser.

Vi har tittat på Norges exempel. Jag hade en hearing i höstas där jag bjöd in alla nordiska grannländer för att de skulle berätta om sina vägval och sina erfarenheter.

I Norge pekade man just på att man tyckte att barns ställning i rättsprocessen hade stärkts i samband med inkorporeringen. Det tycker jag är en väldigt intressant aspekt att gräva vidare i.

Vi ska be att få återkomma när direktiven är klara. Jag hoppas att det ska vara till glädje för oss alla.

Biodrivmedel

Anf. 88 GUSTAV NILSSON (M):

Herr talman! Min fråga går till miljöminister Lena Ek och handlar om användningen av biodrivmedel i framtiden.

Efter vad som kommit ut från EU-kommissionen förs det nu diskussioner om att man vill begränsa användningen av biodrivmedel och sänka EU:s tidigare mål för biodrivmedel i Europa. Omställningen till en mer miljövänlig transportsektor skulle därmed fördröjas.

I Sverige finns det många bussföretag och åkerier som nu ställer om. Man satsar på biodiesel. Det finns inom svenskt jord- och skogsbruk stora möjligheter att producera råvaror till biodrivmedel. Biodrivmedelsbranschen känner osäkerhet om vad som ska hända i en tid då det behöver tillföras kapital för investeringar.

Min fråga är: På vilket sätt kommer miljöministern att agera och visa att Sverige har fortsatt höga ambitioner att ställa om transportsektorn och stegvis fasa ut en del av de fossila bränslena, så att vi får en mer miljövänlig transportsektor i framtiden?

Anf. 89 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Tack för den här viktiga frågan! Vi har tre otroligt tuffa klimatmål i Sverige. Vi ska minska med 40 procent till 2020. Vi ska ha en fossiloberoende fordonsflotta 2030, och vi ska vara klimatneutrala 2050.

För att klara just målet om en fossiloberoende fordonsflotta – det är egentligen svaret på frågeställarens fråga – tillsattes en utredning som ska vara klar i sommar för att titta på vilka verktyg vi behöver.

Då gäller det att hitta teknikberoende strukturer eller åtgärder som gör att vi lyfter fram de här frågorna.

Under tiden tittar vi på hur vi kan hitta nya metoder för till exempel metangasreducering och biogasproduktion. Det finns ett stort anslag till Energimyndigheten för att man ska jobba med detta. Vi tittar också på Energimyndighetens miljöforskningsanslag när det gäller hur vi kan utveckla tekniken.

Anf. 90 GUSTAV NILSSON (M):

Herr talman! Tack, miljöministern, för ett positivt svar! Jag tycker att det är en bra målsättning att vi satsar på att använda en högre andel av förnybara drivmedel inom transportsektorn. Den målsättningen bör ligga fast. Och, som sagt, branschen vill ha tydliga spelregler, vill se det här långsiktigt och vill ha klara besked inför framtiden.

Min följdfråga till miljöministern är om miljöministern ytterligare kan kommentera något om Sveriges möjligheter att göra biodrivmedel till en grön framtidsbransch. Vilka möjligheter har vi, och vilka hinder kan vi möta på vägen?

Anf. 91 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Jag ska inte gå igenom våra 16 miljömål, men jag skulle önska att alla i riksdagens kammare kunde dem. Men det här är naturligtvis väldigt viktigt.

Just när det gäller alternativa bränslen är det en paradgren där man kan kombinera miljövänlighet och klimatvänlighet med god ekonomi och arbetstillfällen i hela landet för att skapa en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling i Sverige.

Det finns mycket kvar att göra på det här området. Just nu brottas vi – det var där frågeställaren började i förra frågan – med EU-kommissionen när det gäller certifieringsreglerna för alternativbränslen.

Både jag och energiminister Anna-Karin Hatt har i dag diskuterat med miljö- och jordbruksutskottet runt detta, och tyvärr är ju en del av förslagen från EU-kommissionen väldigt gammaldags. Vi har kommit längre när det gäller produktion av andra generationens etanol, metanol och inte minst biogas och elbilar.

Jag tror att det här är en fråga som vi kommer att behöva återkomma till, men var säker på att vi gör allt vad vi kan för att trycka fram en bra utveckling!

*Kultur och fritid för
barn och unga*

Anf. 92 ANDRE VICE TALMANNEN:

Det var den sista frågan i denna frågestund. Jag vill tacka de närvarande statsråden och ledamöterna.

10 § (forts. från 8 §) Kultur och fritid för barn och unga (forts. KrU5)

Anf. 93 LARS OHLY (V):

Herr talman! Som ofta när man pratar kulturfrågor betonar alla hur viktigt det är. Konst och kultur berikar våra liv. När jag tittar på mina borgerliga vänner i kulturutskottet är jag säker på att jag där ser en rad

kulturkonsumenter som tycker att det är viktigt med kultur, både för egen del och för andras.

Kulturen berikar våra liv. Kultur är välfärd. Utan kultur vore livet så oändligt mycket sämre. Det kan handla om att själv utöva kultur, känna att man kan klara av att göra saker som man kanske inte ens trodde. Det kan till exempel handla om att spela ett instrument, uppträda med en teaterpjäs, försöka måla, kanske spela i ett band – allt det där kulturutövandet som gör att man växer och känner att man kan göra något annat än man kanske vanligtvis håller på med.

Samtidigt har säkert de flesta av oss varit med om kulturupplevelser av professionellt utövad kultur där vi känner att vi har fått så oändligt mycket tillbaka. Det kan vara en konsert, en bok vi har läst, en teaterpjäs eller ett konstverk. Alla typer av kultur har förmågan att berika våra liv.

Det främsta ledordet för kulturpolitiken bör vara tillgänglighet, detta i två bemärkelser. Dels ska alla ha tillgång till den professionellt utövade kultur som man är intresserad av och som man vill ta del av, dels ska alla ha möjligheten att själva utöva kultur.

Värdet av kultur i våra liv och synen på kultur grundläggs ofta i barn- och ungdomen. Det är det som det här betänkandet handlar om, det vill säga kultur och fritid för barn och unga.

Vem är emot det här? Som jag sade är det ingen här som är det. Det är fullt av välvilja i den här salen för allas rätt till kultur. I teorin är verkligen ingen emot.

I praktiken är det däremot lite så och så med det, därför att när de fina orden ska omvandlas till verklighet krävs det pengar. Då kan ibland resurserna komma i konflikt med andra ambitioner. Även om alla här tycker att det är viktigt med kultur finns det en del som tycker att det är viktigare att sänka skatten. Det finns en del som tycker att sänkningen av förmögenhetsskatten var väsentligt viktigare än att se till att kulturskolan finns i alla kommuner.

När vi skrapar lite på ytan kanske de här vackra orden om betydelsen av kultur inte alltid följs av handling.

Det är det som är det sorgliga. Det blir en sorts välviljans tyranni kring kulturpolitiken. Alla är för, ingen är emot, men det händer rätt lite när det kostar pengar.

Där finns det saker att göra. Kulturskolan, tidigare den kommunala musikskolan, är en fantastisk verksamhet som har legat till grund för mängder av barns och ungdomars möjligheter att själva pröva på att spela ett instrument, utöva teater eller kanske prova på bildkonst. Här i Stockholm har det tidigare, innan den borgerliga majoriteten beslutade att lägga ned det, funnits kulturskoleverksamhet med graffiti, hiphop och breakdance – massor av kulturformer som barn och ungdomar har haft möjlighet att själva utöva. Det är bra för hela samhället. Det är bra för varje individ, men det är också bra för oss alla. Ett samhälle där fler får möjlighet att pröva på och utöva olika former av kultur är ett bra samhälle. Det är ett kultiverat samhälle. Det är ett civiliserat samhälle.

Kulturskolan finns över nästan hela landet. I elva kommuner finns det ingen kulturskoleverksamhet. Men även i kommuner som har kulturskola är det inte alltid så att alla ungdomar får möjlighet att ta del av den. Om det kostar 1 700 kronor per barn och termin att gå i kulturskolan har man

redan från början sållat bort massor av barn och ungdomar vars föräldrar inte har råd. Det kostar för mycket.

Därför är kommuner som Lidingö och Täby värda att stå vid skampålen, för de har just denna höga avgift, 1 700 kronor per termin och barn, för att få ta del av kulturskolans verksamhet.

Hyllas bör däremot Karlstad, Luleå och Sundsvall som har en avgiftsfri kulturskola. Så ska det vara. Det ska inte finnas några hinder. Tillgängligheten ska gälla alla. Möjligheterna att utöva kultur i kulturskolans verksamhet ska alla ha rätt till.

När vi föreslår detta säger majoriteten, alla dessa kulturälskande borgerliga politiker på den främre raden, att detta är en kommunal angelägenhet. Om man tycker det har man också accepterat att vissa kommuner inte kommer att ha kulturskoleverksamhet. Då har man också accepterat att Lidingö och Täby kommer att fortsätta ta ut 1 700 kronor eller mer per barn och termin för en verksamhet som vi tycker ska vara tillgänglig för alla.

Samtidigt säger majoriteten i det här utskottsbetänkandet att man gärna ser en nationell uppföljning av kulturskolans verksamhet. Det är alltså en kommunal angelägenhet, men man vill gärna veta hur den fungerar. Och när man har väl har fått veta hur den fungerar tänker man inte göra någonting, för det är ju en kommunal angelägenhet.

Det här är ett dåligt resonemang, ett ansvarslost resonemang om man menar allvar med att kulturskolan bör stärkas.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 3 och 4, som talar dels om kommunernas skyldighet att tillhandahålla kulturskoleverksamhet, dels om vikten av att hålla nere avgifterna så att tillgängligheten inte bara blir ord på ett papper.

När det gäller den andra delen, alltså fritidsverksamheten – betänkandet heter ju *Kultur och fritid för barn och unga* – är det mycket som liknar den diskussion som har förts om kulturen och kulturskolan.

Det finns politiker på kommunal nivå som tänker kortsiktigt och lägger ned fritidsgårdar. Jag träffade en polis på Södermalm i Stockholm som sade: Det är väldigt lätt att få bort en kostnad ur den kommunala budgeten genom att lägga ned en fritidsgård. Men kostnaderna kommer att uppstå i mycket högre grad någon annanstans lite senare.

Finns det inga fritidsgårdar, finns det inte en meningsfull fritidsverksamhet där ungdomar känner att de själva kan utöva det de vill göra, där någon tror på att de kan saker, där någon ger dem förutsättningarna och verktygen att utöva det och där fritiden blir något mer organiserad än att bara driva runt på stan, kommer kostnaderna att uppstå på annat håll i form av kriminalisering, i form av drogbruk och i form av allt det som vi alla vill bekämpa.

Vänsterpartiet har här en reservation, nr 7, som jag också vill yrka bifall till, om skyldigheten för kommuner att bedriva fritidsgårdsverksamhet. Även här handlar det om en konflikt mellan det nationella ansvaret och kommunernas ansvar. Jag menar att det inte är rimligt att vi stillatigande ska acceptera att kommuner inte tillhandahåller fritidsgårdsverksamhet. Det bör vara en skyldighet för kommunerna.

Den fritidsgårdsverksamheten bör utgå från att vi byter perspektiv från det där gamla sociala perspektivet som innebär att vi ska ta hand om de barn och ungdomar som har särskilda behov. Det ska vi också göra,

men vi måste tillföra ett nytt perspektiv som handlar om att även ungdomar är medborgare. Även ungdomar ska ingå i samhällsgemenskapen. Även ungdomar ska stärkas och tillåtas att driva sina egna frågor. Det är en av fritidsgårdarnas allra viktigaste uppgifter.

Båda de här perspektiven behövs. Jag har inga illusioner om att den här riksdagen senare i dag kommer att bifalla de reservationer som jag har yrkat bifall till från talarstolen. Här är man fastlåst. Man har en gång för alla bestämt sig för att avslå alla motioner och alla yrkanden. Det kan man ju göra. Men det jag hoppas och önskar är att vi får en ordentlig debatt om varför man å ena sidan säger en sak, att det är viktigt med kulturskolan, att det är viktigt med fritidsgårdar, men å andra sidan inte är beredd att bifalla ett enda av de förslag som faktiskt skulle göra skillnad i verkligheten.

(Applåder)

Anf. 94 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! I dag debatterar vi kulturutskottets betänkande gällande kultur och fritid för barn och unga. I betänkandet behandlar utskottet 17 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012.

Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Kultur berikar och har en positiv inverkan både på kroppen och på knoppen. För några veckor sedan presenterade jag en rapport som heter *Bättre hälsa med Sveriges dansband*. Detta med anledning av ett projekt som jag har arbetat med i ett års tid.

I rapporten skriver jag bland annat att flera forskningsresultat visar att dansen är mycket bra för både den fysiska och psykiska hälsan. Under arbetets gång åkte jag till Karlstads universitet. Där träffade jag professor Bengt Starrin, som forskar om välfärd, utsatthet och folkhälsa.

Starrin har gjort en enkätundersökning om dans och dansvanor i Sverige. Starrin har jämfört dansarna i enkätundersökningen med personer som deltagit i befolkningsundersökningen *Liv & Hälsa 2008*. I båda undersökningarna ställdes likalydande frågor om lycka och hälsa. Andelen som bedömde att hälsan var mycket bra och att de var lyckliga var betydligt högre bland dansarna än bland dem som inte dansar.

Det finns många anledningar till att man dansar. De flesta gör det för att det är roligt och lustfyllt och för att dansen ger psykisk energi. Många får också självkänsla av att dansa. Genom att dansa förebygger man benskörhet och höga kolesterolvärden och minskar risken för hjärtinfarkter. Under dansen utsöndras kroppens eget morfin, endorfiner, som också kallas för ”må-bra-hormoner”. Endorfiner är stressreducerande och har smärtlindrande effekt.

Även oxytocin frigörs i kroppen vid dans. Oxytocin är ett hormon som lindrar smärta och är bra för läkningsprocesser, stress och blodtryck. Att få träffa andra människor på till exempel danstillställningar bidrar även till att man känner sig delaktig i ett socialt sammanhang.

Ett uttryck som Starrin använder, och som jag tycker om, är att ”man blir snäll av att dansa”. Jag tror att det stämmer. Det vet jag själv av egen erfarenhet, man blir ju bara så himla glad när man dansar, eller hur? Det tycker alla, och när man är glad är det lite svårt att vara elak. Därför blir man snäll när man dansar.

Herr talman! Jag åkte även till Karolinska Institutet. Där träffade jag hjärnforskaren Fredrik Ullén. Ullén lyfter i sin forskning fram betydelsen av kultur, främst musikens positiva påverkan när det gäller hjärnans funktioner, såsom minne, inläring med mera. Egentligen är det fantastiskt, att när man lyssnar på musik blir effekten att man har lättare att lära sig även andra saker. Det hör faktiskt ihop. Jag tycker att det är lite häftigt.

Forskningen visar också att man blir lugnare och mer avslappnad av att lyssna på musik.

Varför säger jag detta? Jo, för att jag är övertygad om att dans och musik har samma positiva effekt även på barn och unga. Det visar bland annat Danskulturprojektet i Sundsvall. Det har jag också besökt. Där lärde sig högskole- och gymnasieelever att dansa. Effekten blev att det blev bättre stämning på skolan. De tuffa grabbarna blev mindre aggressiva. Eleverna fick bättre självförtroende och hälsa. Det blev mindre mobbning och mindre bråk på skolan. Det är alltså en vinst både för eleverna och för samhället i stort.

Det är viktigt att barn och unga har tillgång till bra fritidsaktiviteter, såsom dans, musik och annan kultur. Innan jag kom in i riksdagen 2010 arbetade jag som kriminalinspektör i Göteborg. Bland annat har jag arbetat ganska många år som förhørsledare på ungdomsroteln i Göteborg. Då kom jag i kontakt med ungdomar som drev på stan och gjorde brott. Det här måste undvikas, och ett sätt är att ha bra fritidsaktiviteter för ungdomar.

Herr talman! Nu några ord om de nationella kulturpolitiska målen från 2009. I propositionen *Tid för kultur* står det att målen är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att uppnå de här målen ska kulturpolitiken särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Alliansregeringen har tre övergripande prioriteringar för sin kulturpolitik. En av dessa är barns och ungas rätt till kultur, alltså det vi debatterar här i dag. Precis som jag har nämnt tidigare är jag övertygad om att kulturen spelar en viktig roll för att barn och unga ska utvecklas på ett positivt sätt.

Herr talman! Några ord om Skapande skola. Den inrättades 2008 och är en jättebra satsning för barn och unga. Avsikten är att stärka samverkan mellan skolan och det professionella kulturlivet och på så sätt främja barns rätt till kultur och eget skapande. Det här kan innebära många olika saker. En konstnär kan komma till skolan och lära ut hur man målar en tavla. Eller också kan eleverna gå på konsert eller på någon annan kulturaktivitet.

Skolan ansöker hos Kulturrådet om bidrag till Skapande skola. År 2011 utökades Skapande skola till att omfatta hela grundskolan, och från den 1 januari 2013 omfattas även förskoleklass.

År 2012 fördelade Statens kulturråd sammanlagt 156 miljoner kronor till 252 kommuner och 126 fristående skolor. För 2013 är anslaget 169 miljoner, varav 17 miljoner har tillförts den utökade satsningen på förskoleklass.

Kulturrådet har utvärderat Skapande skola-satsningen. Utvärderingen visade att Skapande skola är en mycket lyckad satsning och att barns och ungas delaktighet och inflytande har ökat.

Även skolornas huvudmän och kulturarbetare har varit nöjda. Det har blivit bättre samarbetsklimat på skolorna, och elevernas självkänsla och självförtroende har ökat.

Under läsåret 2010/11 innefattade Skapande skola årskurserna 4–9, och då deltog 280 000 elever på 2 174 skolor. Sedan dess har Skapande skola utökats, och därför kommer de här siffrorna att öka.

Skapande skola har även inneburit arbetstillfällen för kulturarbetare, vilket är mycket positivt. Det som är mest positivt med Skapande skola är att man genom den kan nå alla barn och unga – även de som kommer från hem där kulturaktiviteter inte utövas. Här gäller det att skolorna själva är aktiva och ser till att ansöka om bidrag på sådant sätt att Skapande skola når alla barn.

Herr talman! Till sist vill jag säga några ord om musik- och kulturskolan. Det är en viktig verksamhet för barn och unga. Kommunerna har ansvaret för dessa skolor, och det är kommunerna som beslutar om och hur verksamheten ska bedrivas samt hur mycket pengar som ska satsas.

Så tycker jag att det ska fortsätta att vara. Kommunal musikskola bedrivs i nästan hela landet. År 2011 var det elva av Sveriges 290 kommuner som saknade musik- och kulturskola. Ca 363 000 elever går i musik- och kulturskolor. Det är en hög siffra och innebär att Sverige är ett av de länder som utbildar flest musik- och kulturskoleelever. Vi vet genom Statens kulturråd att antalet elever under de senaste tio åren har varit relativt konstant. Flera av motionärerna vill att staten ska bestämma vad det ska kosta att gå på musik- och kulturskolorna. Vi tycker dock att kommunerna även i fortsättningen själva ska bedöma detta. Men naturligtvis önskar jag att avgifterna ska vara så rimliga att alla barn och unga har möjlighet att pröva sina vingar i musik- och kulturskolan, inte minst med tanke på de hälsoeffekter som jag tog upp i början av mitt anförande.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anne Marie Brodén (M), Ulf Nilsson (FP), Per Lodenius (C) och Lars-Axel Nordell (KD).

Anf. 95 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Tack, Ellen Juntti, för ett intressant föredrag.

På Moderaternas hemsida kunde man 2011 läsa att Moderaterna vill ställa om kulturpolitiken till att bli en aspektpolitik som ska omfatta alla politikområden. Det är en bra intention. Jag tycker också att det ska vara så. Ellen Juntti lyfte också i sitt anförande fram positiva aspekter av till exempel dans.

En annan aspekt är att kommunerna har sämre förutsättningar i dag att satsa på kultur. Det visar inte minst Myndigheten för kulturanalys, som i sin utvärdering visar att kommunerna har minskat sin andel av den sammanlagda budgeten för kulturen från 43 till 40 procent. Staten har ökat sin andel, men det mesta av den ökningen skedde mellan 2000 och 2006. I paritet med det och i paritet med att landsting och regioner tillsammans har ökat sin andel, tillsammans med att vi privatpersoner har

ökat vår kulturkonsumtion, innebär det att staten procentuellt minskat sitt bidrag till den samlade kulturen.

Hur långt ska vi driva detta? Vad är statens ansvar för kultur i hela landet? Vi ser stora skillnader på hur kommunerna kan satsa, och avgifterna till musik- och kulturskolan ser olika ut. Alla barn kan inte ta del av den kommunala musik- och kulturskolan. Som rikspolitiker har vi ett ansvar.

Anf. 96 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Det känns ändå bra att stå här. Varje år har Alliansen ökat kulturbudgeten sedan vi tillträdde 2006. Med tanke på de ekonomiska förutsättningarna särskilt i Europa känns det ändå bra att Sverige har ökat budgeten. Många länder i Europa har gjort kraftiga neddragningar i sina kulturbudgetar. Det läste jag senast i förra veckan i tidningen.

Det finns olika åsikter om neddragningarna i kulturbudgetarna. Jag känner inte riktigt igen dem. Jag vet också att Kulturrådet tillsammans med SKL presenterade en rapport 2010 om de olika kulturbudgetarna i kommunerna under kristider. I den rapporten framkommer det att det ändå har gått hyfsat bra. De flesta kommuner har faktiskt inte gjort några neddragningar. Jag känner inte riktigt igen när Isak From säger att det har skett drastiska neddragningar.

I den rapport jag hänvisar till har 76 procent av kommunerna samma budget eller till och med en ökad budget inom området kulturfrågor för barn och unga. I de kommunerna har de även ökat antalet idrottsanläggningar och fritidsanläggningar.

Anf. 97 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Tack och lov för att vi har kommunpolitiker som vågar satsa på kultur- och fritidsutbud. Annars skulle det vara sämre ställt.

Jag sade inte att det var fråga om kraftiga neddragningar utan jag sade att procentuellt minskar staten sitt bidrag till det samlade kulturutbudet. Det är ställt utom allt rimligt tvivel. Den rapporten finns att hämta från Myndigheten för kulturanalys.

Västerbottens län ingår i samverkansmodellen. Där fick man en ökning på 0,68 procent. I deras verksamhet ökar kostnaderna med mer än 0,68 procent. Trots det sker en bra satsning vid institutionerna. Det är mycket barnverksamhet på både Norrlandsoperan och Västerbottens-teatern och framför allt i studieförbunden. Det är tack vare studieförbunden som det inte är så illa.

Men det här fråntar inte oss rikspolitiker vårt ansvar att se till att det ska vara samma förutsättningar för barn och unga var de än i landet bor. Om vi tror på det borde det inte se ut som det faktiskt gör, nämligen att den borgerliga regeringen föreslår att 1 miljard kronor ska tillskjutas till de rikaste kommunerna i stället för att tillskjuta den miljarden till de regioner, landsting och kommuner som tappar inkomster.

Den här politiken ökar skillnaden i samhället. Vad ska Ellen Juntti göra för att minska skillnaden i samhället?

Anf. 98 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Isak From tackar gud för att det finns kommuner som tar sitt ansvar. Då säger jag tack gode gud för att vi har en så bra alliansregering som tar sitt ansvar.

I de kulturpolitiska målen från 2009 står det om barns och ungas rätt till kultur. Det är Kulturrådet som fördelar pengarna. Jag tror att ungefär en tredjedel av alla pengar som delas ut går till barns och ungas verksamhet.

Isak From nämnde samverkansmodellen. Det är regionerna som tillsammans med kommunerna och andra kulturaktörer gör en plan som de presenterar för Kulturrådet. Där finns det en hel del pengar att hämta för kultur för barn och unga.

Anf. 99 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Det Ellen Juntti berättade om sitt dansprojekt var intressant. Alla de positiva ord och effekter som Ellen tog upp kan jag bara instämma i. Jag har varit övertygad om detta under hela min uppväxt och mina barns uppväxt.

Det är intressant att höra en moderat riksdagsledamot verkligen fyllas upp av detta. Det är intressant att Ellen tar med sin bakgrund i sitt yrkesliv i dessa frågor. Det här är vad som är så intressant med politik, det vill säga att man kan mötas från olika håll och se vad olika saker kan åstadkomma. Politik hänger ihop.

Moderaterna har uttalat sig mycket i dessa frågor och har visat en fyrkantig syn i frågor om estetiska program och så vidare. Det stämmer dåligt med vad Ellen Juntti har sagt här om dansen. Moderaterna har uttalat att det ska ske en minskning av de estetiska programmen på gymnasiet därför att de inte är kopplade till yrkeslivet och man blir ingenting – kanske arbetslös. De har inte uttryckt sig exakt så, men de har sagt att utbildningarna inte möter arbetsmarknaden tillräckligt. Då kan man fundera över om man utbildar sig till arbetsmarknaden eller till livet när man går i gymnasiet. Det skulle vara intressant att höra Ellens syn på hur Moderaternas kulturpolitik kan utvecklas mot att vara mer så som Ellen berättar.

Anf. 100 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Tack för de positiva orden, Tina Ehn!

Jag är helt övertygad om att kultur i olika former berikar människors liv. Jag känner till vad du syftar på, och det är några uttalanden om utbildning i estetiska program. Däremot är inget beslut taget eller någonting sådant, så det får vi i så fall avvakta. Det kanske inte blir några större förändringar i slutändan. Det vet inte jag i detta läge.

Tina Ehn frågar: Vad ska man utbilda sig till på gymnasiet? Ska man utbilda sig för arbetsmarknaden, eller ska man utbilda sig för livet? Jag tycker att man ska utbilda sig för både och. Man kan inte bara utbilda dig för livet och sedan inte kunna jobba resten av livet, utan det är bra om man utbildar sig för någonting som man kan försörja sig på. Det är naturligtvis väldigt bra om man kan utbilda sig för något man älskar och som berikar både en själv och arbetslivet.

Anf. 101 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Ja, arbetsmarknaden ändras ständigt, och kreativitet och människor med mycket av det inom sig har mycket lättare att vara flexibla, tror jag. Man kan ju titta på forskning och sådant.

Jag tänkte vara lite mer konkret. Vi hade besök av Sveriges Musik- och Kulturskoleråd i kulturutskottet för ett tag sedan. Jag minns inte om Ellen deltog då. Hur som helst var de ganska tydliga med att tala om hur viktigt det är att vi från riksnivå ser vikten av att stärka de kommunala musik- och kulturskolorna på olika sätt. De nämnde delvis utbildningarna för lärare på dessa skolor men sade också ganska tydligt att de hoppades att man skulle ta fram en nationell strategi för kulturskolorna.

Då undrar jag: Är det någonting som Moderaterna skulle kunna tänka sig att jobba för? I så fall finns det en reservation att ta ställning till i dag. Eller också kan man komma med egna förslag.

Anf. 102 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Ja, jag var med på det utskottsmöte där Sveriges Musik- och Kulturskoleråd var med. Som har sagts här är musik- och kulturskolorna ett kommunalt ansvar. Det är kommunerna som själva bestämmer om de ska bedrivas, hur de ska bedrivas och vad avgifterna ska vara. Det tycker jag att de ska fortsätta att göra.

Jag vet att Sveriges Musik- och Kulturskoleråd tillsammans med SKL jobbar med ett gemensamt projekt som heter Kulturskola 2030. Det ska presenteras nu i mars, och där kommer de att ta upp hur viktiga musik- och kulturskolor är för barn och unga och hur viktiga de är för kulturlivet i stort. Projektet ska alltså presenteras denna månad, och jag ser fram emot att läsa det och se vad de har kommit fram till. Jag vill gärna avvakta och se vad de kommer fram till.

Anf. 103 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! I mitt anförande sade jag att jag är säker på att mina borgerliga vänner i kulturutskottet är både ivriga kulturkonsumenter och ivriga försvarare av kulturens roll och betydelse i samhället. Ellen Juntti visade det med sitt vittnesbörd, inte minst när det gäller dansens betydelse.

De här fina och vackra orden finns också i de nationella kulturpolitiska målen, där det står: För att uppnå målen ska kulturpolitiken främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. Kulturpolitiken ska särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Det är bra. Då är min enkla fråga: Hur tror Ellen Juntti att barn och ungdomar får lättare att utöva och själva pröva på skapande verksamheter om det inte finns någon kulturskola i en kommun?

Hur tror Ellen Juntti att man underlättar för barn och unga att få utöva kultur om avgiften för kulturskolan sätts till 1 700 kronor per termin? Eller är det bara barn till rika föräldrar som ska ha den här rätten? Det står inte så i de kulturpolitiska målen, men det blir effekten av den politik som Ellen Juntti står för, eftersom ni i majoriteten så tydligt har avstyrkt till exempel de motioner som förespråkar att avgifterna ska hållas nere.

Hur är det med de här målen kontra verkligheten? Är det så, som jag sade, att den vackra retoriken egentligen bara skymmer att man inte vill göra någon förändring i verkligheten?

Anf. 104 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Nej, det är inte som Lars Ohly sade. Han hade fel. Vi tycker att det är viktigt med kulturverksamhet för barn och unga.

Som jag sade i mitt anförande är det 11 kommuner av 290 som inte har musik- och kulturskolor. Jag roade mig med att titta på nätet vad de kommunerna har för styrning, och de flesta har socialdemokratisk styrning, förmodligen med lite understöd av Vänsterpartiet – det hann jag inte kontrollera. Ni kan kanske börja med att påverka de kommunerna.

Naturligtvis tycker jag att alla barn ska ha rätt att pröva sina vingar när det gäller musik- och kulturskolor. Det tycker jag, och det tycker vi alla. Det är inte bara vackra ord. Även om det låter vackert tror jag att de flesta vill det. När Lars Ohly säger det tror jag att han verkligen vill det, även om vi vill lite olika saker.

Som jag sade i mitt anförande hoppas jag att det är så pass rimliga avgifter att alla barn kan delta. I de kommuner där det inte finns musik- och kulturskolor hoppas jag att kommunen ordnar det på något annat sätt. Men det är en kommunal fråga, och det tycker jag att det ska fortsätta att vara.

Anf. 105 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Därmed har Ellen Juntti egentligen sagt det som jag påstod, nämligen att de kulturpolitiska målen inte får innebära att vi nationellt tar ett ansvar för kulturskolans verksamhet. Det ansvaret ska vara kommunalt, och därmed tillåter också Ellen Juntti kommuner, oavsett vilken styrning de har, att strunta i att erbjuda kulturskoleverksamhet eller att ha så höga avgifter att mängder av barn stängs ute av det skälet.

Då krockar det tydligt med de kulturpolitiska mål som jag läste upp. Då stämmer inte de. Då ger vi inte en rättighet för alla att ha möjlighet att själva utöva kultur. Då är det inte en rättighet för barn och unga att själva få pröva på skapande verksamheter, om det kostar så mycket pengar att man inte har råd eller om det inte ens bedrivs en verksamhet som gör att man får möjlighet.

Det här är just skillnaden mellan den vackra teorin, där ni alla är så oerhört angelägna om kulturens betydelse, och den fattiga praktiken, där moderater och allianskolleger hellre sänker skatter, hellre gör mängder av saker än satsar på att alla, framför allt alla barn och unga, ska ha rätt att utöva kultur. Det är sorgligt att ni inte har förstått den skillnad som finns mellan retoriken och verkligheten.

Anf. 106 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Och där kom det jag hade väntat på: Ni vill hellre sänka inkomstskatter. Den kommentaren har jag väntat på. Men har Lars Ohly någon gång tänkt på att när man sänker skatten får människor lite mer pengar i plånboken och kan använda dem till lite mer saker än vad de hade tänkt sig?

Återigen tycker jag, och hoppas jag, att kommunerna ska se till att alla barn på något sätt, oavsett om det är musik- och kulturskolor eller

om man eventuellt genom samverkansmodellen ansöker om pengar, får pröva sina vingar inom musik- och kulturskolan. Jag tycker inte, som Lars Ohly, att vi ska börja lagstifta och tvinga kommunerna att ha dessa skolor, utan det tycker jag att kommunerna själva ska avgöra.

Anf. 107 ANNA STEELE (FP):

Herr talman! Vi lever tack och lov i ett land där man inte skär ned på kulturen, något som tyvärr nu sker i stora delar av vår omvärld. Man minskar resurserna till kulturen. Som sagt: Sverige tillhör inte de länderna. Kulturen är ju så viktig för oss alla, både vuxna och barn.

Regeringen har sedan 2006 genomfört ett flertal initiativ för att öka barns och ungas möjligheter att delta i kulturlivet genom en uppsjö av kulturella aktiviteter som präglas av mångfald och kvalitet. Genom att satsa på kultur i skolan får alla barn oavsett bakgrund möjlighet att ta del av alla de olika skapandeformer som kulturskaparna kan erbjuda. Detta i sin tur ger ännu bättre möjligheter för barn och unga att utveckla sitt eget skapande.

Kultur hjälper till så att inhämtningen av kunskap förbättras för eleverna i skolan. Kulturen ifrågasätter normer. Kulturen inspirerar och är sinnlig, upprorisk och tankeväckande. En värld utan kultur vore en mörk och tung värld, i mitt tycke en värld svår att leva i.

För Folkpartiet är det glädjande att konstatera att Skapande skola har möjliggjort för nästan 300 000 elever att delta i alla möjliga former av kulturella aktiviteter, med ett ökat utbyte mellan lärare och kulturlivet till stor fördel för alla parter. Massor av dessa elever har själva varit delaktiga i att planera projekten. Utvecklingen följs kontinuerligt.

Regeringen inrättade år 2008 Skapande skola. Grundskola, grundskolskola, specialskola och sameskola omfattas.

Folkpartiet liberalerna har drivit att Skapande skola även ska inkludera förskolan. Nu inbegrips förskoleklasser. Vi vill att också gymnasieskolan ska vara med och gärna också förskolan. Sammantaget finns en stor positiv vinst för alla aktörer i Skapande skola som ska fortsätta.

Musik- och kulturskolan är en nationalskatt. Det har konstaterats många gånger. Massor av oss har fått ta del av musikens och sångens värld genom att gå på kulturskolan. Självtalade jag att det var lite konstigt att börja med blockflöjt för att få ta pianolektioner, men det finns säkert en pedagogisk tanke med det. I vilket fall som helst har man sedan min barndom utvidgat skolan till att också omfatta annan estetisk verksamhet.

Det är att konstatera, vilket oppositionen gör i olika motioner, att det förekommer stora skillnader i avgifter kommunerna emellan. Detta är givetvis inte till fyllest.

För Folkpartiet liberalerna är det viktigt att alla ska kunna ta del av olika samhällsliga institutioner och att detta ska erbjudas jämställt i hela landet – det må vara utbildning eller vård och omsorg med mera.

Musik- och kulturskolan är, som vi också många gånger har konstaterat, en kommunal angelägenhet. Detsamma gäller de motioner som har lagts om fritidsgårdar och mötesplatser för unga. Även detta är en kommunal sak där kommunala beslut avgör vad som finns att tillgå vad gäller mötesplatser och även bestämmer avgifter för musik- och kulturskolan.

Man måste också se till att köerna är överkomliga, för tillgänglighetens skull. Det kan vara så att man har låga avgifter men jättelånga köer, och då blir det i alla fall ingen tillgänglighet för de här barnen och därmed ingen delaktighet.

Har man åsikter om hur dessa saker sköts i vårt land bör man gå till sina partivänner på plats i kommunerna och uppmana dem att driva de här synpunkterna. Det är faktiskt inte bara i allianskommuner som det förekommer olika avgifter eller att det möjligen saknas mötesplatser för unga.

Vad gäller kvalitetssäkring av kulturskolan anser Folkpartiet liberalerna att det ska inrättas ett nationellt kunskapscentrum som, med överblick över hela landet, kan sprida goda exempel samt samla statistik och till exempel skapa handlingsprogram för basalt innehåll med mera, som ett slags nationell strategi.

Den senaste tiden har fenomenet näthat dominerat, nu senast i denna vecka med tragedin att en tonårig flicka förmodas ha tagit livet av sig på grund av hot och trakasserier på nätet. Vi måste alla inse att de vidriga påhopp som vi faktiskt får höra talas om och de fruktansvärda konsekvenser som vi tar del av, som detta sorgliga med en ung människas självmord, bara är toppen på ett isberg. Barnens Rätt I Samhället, Bris, har i flera års tid deklarerat att problemet bara ökar.

Det som finns förebyggande på nätet är gott och tacknämligt, bland annat Fryshusets nätvandrare. Statens medieråd, som bildades 2011, har bland annat fått i uppdrag av regeringen att genomföra en studie av hur antidemokratiska budskap sprids på nätet och hur unga kan stärkas och skyddas mot sådana budskap. Redovisning sker i juni 2013. Det ser jag fram emot.

Medierådet har tagit fram grundläggande krav som ska ställas på sociala sajter som vänder sig till barn och unga. Regeringen har även givit Statens medieråd i uppdrag att tillsammans med bland andra Ungdomsstyrelsen och Skolverket göra en studie av barns och ungas användning av nätets mötesplatser ur jämställdhetsperspektiv. Syftet är att få fram hur villkoren ser ut för flickor och pojkar på nätet. Redovisning ska ske i december detta år, 2013.

Jag vill passa på att påpeka att när det gäller nätet är det förstas ett stort samhälleligt ansvar hur skolor med flera agerar. I flera fall har vi nu sett att man inte agerar, vilket bevisligen kan få katastrofala följder. Jag tycker att varseblivning och utbildning för vårdnadshavare och föräldrar vore en sund insats. Jag tror nämligen att vi är många som inte riktigt har grepp om vad barnen och ungdomarna håller på med när de är ute och surfar. Nästa steg vore att man tittar på hur kunskap kan spridas. Kommunerna bör också göra handlingsplaner eller nätpolicier så att skolorna och det kommunala i övrigt vet vad de ska göra i detta sammanhang.

Jag yrkar avslag på motionerna och bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Ulf Nilsson (FP), Per Lodenius (C) och Lars-Axel Nordell (KD).

Anf. 108 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Som jag lyfte upp i mitt anförande har vi en reservation om utredning av musik- och kulturskolan, mycket därför att vi ser ett antal frågeställningar som man måste lyfta upp.

En frågeställning lyfte jag upp förra året i debatten med Anna Steele. Det är: Hur går det nu för musikskolorna när musik- och kulturskolan inte är någon skolform och därmed inte får någon lärarexamen? I många mindre kommuner är det delade tjänster, så att man är musiklejare på grundskolan och jobbar i musik- och kulturskolan. Det blir ett problem i framtiden, när man inte får en lärarexamen – både för den regionala grundskolan och för musik- och kulturskolan.

I debatten förra året sade Anna Steele att man jobbar med frågan. Då vill jag fråga Folkpartiet, som har utbildningsminister: Hur går det med detta? Kommer vi att kunna fortsätta att utbilda lärare till den kommunala musik- och kulturskolan som även ska kunna jobba i grundskolan?

Anf. 109 ANNA STEELE (FP) replik:

Herr talman! Det hoppas jag verkligen. Där är tanken från Folkpartiet att vi ska ha ett nationellt kunskapscentrum, där man ser vad som behövs i fråga om lärarinsatser och fortbildning för dem som ska fortsätta att vara lärare i musik- och kulturskolan.

Anf. 110 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Blev det alltså inte något mer konkret? Nu har det gått ett år, och fortfarande har jag inte sett något exempel på att man har presenterat ett förslag på hur det ska gå till. Det är faktiskt ett kommande, reellt bekymmer, om man inte kan fortsätta som tidigare.

Det hörde vi när vi hade Smok på besök i utskottet, som presenterade precis detta. Utbildningsproblemet är ett reellt, stort bekymmer, och då förväntar vi oss att Folkpartiet, som sägs ska värna utbildningsfrågorna, också kommer med ett reellt förslag om hur man ska möta detta.

Anf. 111 ANNA STEELE (FP) replik:

Herr talman! Diskussionerna fortsätter hela tiden, och vi ska naturligtvis prata om detta mer. Men just nu kan jag inte svara på din fråga. Jag har inget konkret att komma med.

Det är naturligtvis en otroligt viktig fråga, och vi värnar verkligen om detta med musik- och kulturskolan i hela Sverige samt också Skapande skola, som på något sätt har en del i detta. Många elever får ju ta del av kulturskapande på ett helt annat sätt än förut. Det har man dessutom inte kunnat göra före starten 2008. Det är ett mycket fint tillskott som vi är mycket stolta över, så vi fortsätter med det också.

Anf. 112 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Tack så mycket för ditt anförande, Anna Steele!

Jag hade tänkt ställa den fråga som du svarade på, att Folkpartiet vill ha ett nationellt kunskapscentrum för musik- och kulturskolan. Det har ni drivit tidigare. Det var intressant att höra att ni tycker det fortfarande.

Jag undrar då om ni verkligen driver det i alliansregeringen. Jag har inte hört det sedan före valet.

Samtidigt säger du att det är en kommunal angelägenhet, och du bollar över många av de utmaningar som man står inför inom den kommunala musikskolan till kommunerna igen.

Jag undrar hur man tänker inom Folkpartiet. Antingen tycker man på allvar att det finns ett bekymmer när de kommunala musik- och kultur-skolorna nu spretar åt olika håll och en del minskar sina resurser medan andra väljer att satsa på dem. Vi ser att det spretar när det gäller lärarutbildningarna. Det behövs fler pedagoger för att möta upp de behov som finns.

Ändå bollas allt detta tillbaka till kommunerna. Finns det ett genuint intresse från Folkpartiet att lyfta frågorna till ett viktigare plan och ta tag i alla de utmaningar som vi har fått höra om från inte minst Smok, som besökte oss?

Anf. 113 ANNA STEELE (FP) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis jätteviktigt för oss. Vi kommer att ha med det i vårt partiprogram. Då blir det mer en nationell syn på hur man ska göra med musikskolan.

Jag kan personligen tycka att det är ganska trist när det inte är exakt rättvist i alla kommuner. Samtidigt är det ju, som vi hela tiden konstaterar, en kommunal angelägenhet, som mycket annat.

Jag ser det som ett framtida arbete som vi ska fortsätta jobba hårt med, och det ska givetvis alltid finnas kvar så att våra barn och ungdomar kan ta del av detta fina. Det är jätteviktigt.
(forts. 13 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.51 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 mars

SfU6 Rehabilitering tillbaka till arbete

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU18 Mervärdesskatt

Punkt 1 (Skattesatser)

1. utskottet
2. res. 1 (MP)
3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

21 för res. 1

Prot. 2012/13:78
14 mars

---

20 för res. 2
248 avstod
60 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
233 för utskottet
20 för res. 1
35 avstod
61 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 91 M, 16 FP, 20 C, 16 KD
För res. 1: 20 MP
Avstod: 19 SD, 16 V
Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 3 KD

Punkt 4 (Andra frågor om mervärdeskatt)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)
Votering:
233 för utskottet
20 för res. 4
36 avstod
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 91 M, 16 FP, 20 C, 16 KD
För res. 4: 20 SD
Avstod: 20 MP, 16 V
Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU20 Skatteförfarande och folkbokföring

Punkt 1 (Skatte- och avgiftskontroll – övergripande frågor)

1. utskottet
2. res. 1 (S, MP)
3. res. 2 (V)
Förberedande votering:
111 för res. 1
16 för res. 2
162 avstod
60 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
163 för utskottet
110 för res. 1
16 avstod
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 91 M, 16 FP, 20 C, 20 SD, 16 KD
För res. 1: 90 S, 20 MP
Avstod: 16 V
Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Punkt 14 (Skydd för folkbokföringsuppgifter)

1. utskottet

2. res. 9 (S, V)

Votering:

183 för utskottet

106 för res. 9

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 M, 20 MP, 16 FP, 20 C, 20 SD, 16 KD

För res. 9: 90 S, 16 V

Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Punkt 15 (Uppgift om dubbla medborgarskap)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

Votering:

269 för utskottet

20 för res. 10

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 91 M, 20 MP, 16 FP, 20 C, 16 V, 16 KD

För res. 10: 20 SD

Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU11 Processrättsliga frågor

Punkt 1 (Telefonavlyssning vid vapenbrott)

1. utskottet

2. res. 1 (S, SD)

Votering:

179 för utskottet

110 för res. 1

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 M, 20 MP, 16 FP, 20 C, 16 V, 16 KD

För res. 1: 90 S, 20 SD

Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Punkt 2 (Hemliga tvångsmedel vid organiserad brottslighet)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

267 för utskottet

20 för res. 2

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 91 M, 19 MP, 16 FP, 20 C, 16 V, 16 KD

För res. 2: 20 SD

Frånvarande: 23 S, 16 M, 6 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Punkt 4 (Kronvitnesssystem)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

268 för utskottet

20 för res. 4

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 91 M, 20 MP, 16 FP, 20 C, 16 V, 16 KD

För res. 4: 20 SD

Frånvarande: 23 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Punkt 5 (Beslag och förverkande)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

269 för utskottet

20 för res. 5

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 91 M, 20 MP, 16 FP, 20 C, 16 V, 16 KD

För res. 5: 20 SD

Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Punkt 11 (Vittnesstöd i skolan)

1. utskottet

2. res. 7 (S, V)

Votering:

183 för utskottet

106 för res. 7

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 M, 20 MP, 16 FP, 20 C, 20 SD, 16 KD

För res. 7: 90 S, 16 V

Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Punkt 13 (Nämndemän)

1. utskottet

2. res. 8 (MP)

Votering:

268 för utskottet

21 för res. 8

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 91 M, 16 FP, 20 C, 20 SD, 16 V, 16 KD

För res. 8: 1 S, 20 MP

Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU13 Unga lagöverträdare

Punkt 3 (Handläggningstider)

1. utskottet

2. res. 3 (S, MP, V)

Votering:

163 för utskottet

126 för res. 3

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 M, 16 FP, 20 C, 20 SD, 16 KD

För res. 3: 90 S, 20 MP, 16 V

Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Punkt 5 (Rätt till biträde)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V)

Votering:

183 för utskottet

106 för res. 4

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 M, 20 MP, 16 FP, 20 C, 20 SD, 16 KD

För res. 4: 90 S, 16 V

Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Punkt 7 (Sänkt straffmyndighetsålder)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

269 för utskottet

20 för res. 6

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 91 M, 20 MP, 16 FP, 20 C, 16 V, 16 KD
För res. 6: 20 SD
Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Punkt 8 (Påföljder för unga)

1. utskottet

2. res. 7 (MP)

Votering:

269 för utskottet

20 för res. 7

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 91 M, 16 FP, 20 C, 20 SD, 16 V, 16 KD

För res. 7: 20 MP

Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Punkt 9 (Prövning av unga)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

Votering:

269 för utskottet

20 för res. 8

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 91 M, 20 MP, 16 FP, 20 C, 16 V, 16 KD

För res. 8: 20 SD

Frånvarande: 22 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU8 Familjerätt

Punkt 3 (Översyn av vårdnadsreglerna)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V)

Votering:

182 för utskottet

106 för res. 2

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 M, 19 MP, 16 FP, 20 C, 20 SD, 16 KD

För res. 2: 89 S, 1 MP, 16 V

Frånvarande: 23 S, 16 M, 5 MP, 8 FP, 3 C, 3 V, 3 KD

CU16 Förkortad tid för styrelseledamöters personliga betalningsansvar

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Kultur och fritid för
barn och unga*

13 § (forts. från 10 §) **Kultur och fritid för barn och unga** (forts. KrU5)

Anf. 114 PER LODENIUS (C):

Herr talman! Det är en vanlig dag. Solen lyser. Ingenting har hänt. Det finns en utomjording som heter Kajs. Han är grön och har en kompis som är en gurka som heter Greka.

Deras högsta önskan är att åka till jorden men de är livrädda för underjordiska människor som vill ta bort havet och allt vatten.

Kajs och Greka kommer från u25 i Vintergatan. De har flytt på grund av översvämningar. Just nu bor de i sitt rymdskepp och landar på en öde ö i Stilla havet.

Det är bara en massa träd på ön. De försöker leta efter vatten men de hittar inte en enda droppe.

Då plötsligt ...

Så inleds berättelsen *Kajs och Greka från u25* som klass 4:1 i Oxbacksskolan i Södertälje skrev i fredags. Jag hade förmånen att få vara med när klassen var på Berättarministeriet och där processade fram boken om Kajs och Greka. Berättarministeriets vision är ett Sverige där alla barn och unga är trygga i det skrivna ordet och har förutsättningar att aktivt delta i samhällslivet. Det är en metod där man använder ett kulturellt uttrycksätt för att stärka barn och ungdomar. Att få ta del av men kanske ännu mer att få utöva kultur ger otroligt mycket.

Men det är inte bara det kulturella skapandet i sig som utvecklas när barn eller ungdomar får möjlighet att ta del av skapande. Oberoende av om det handlar om att skriva, som hos Berättarministeriet, eller om att måla, dansa, spela musik eller något annat kulturellt uttryck utvecklas individen på mer än ett sätt. Att få utveckla sin talang i en kulturell verksamhet stärker barnets tro på sig själv och förståelse för andra.

Utvärderingar av Skapande skola visar bland annat hur barns och ungas delaktighet och inflytande utvecklas när kulturen får ta plats i skolan. Kulturrådets uppföljning visar att insatserna har bidragit till ett förbättrat samarbetsklimat på skolorna och att elevernas självkänsla och självförtroende har stärkts. Det är något som jag själv kunde se i de klasser och på de skolor där jag för flera år sedan hade förmånen att få jobba med dans och sånglekar. Ellen Juntti från Moderaterna berättade här tidigare om dans i skolan.

Det är i sammanhanget viktigt att dokumentera och följa upp satsningen på Skapande skola. Även om vi tror oss veta vilka resultaten blir är det viktigt att få dem bekräftade. Jag ser därför fram emot den forskningsbaserade utvärdering av Skapande skola som Myndigheten för kulturanalys ska redovisa i höst.

Herr talman! De musik- och kulturskolor i kommunal regi som finns runt om i vårt land är viktiga aktörer för barns och ungdomars kulturskapande. Musikskolorna har bidragit till det som i dag kallas det svenska musikundret tillsammans med studieförbunden som jobbat mycket med musik- och kulturutveckling och den svenska folkbildningstraditionen.

Metoderna att förmedla och inspirera till musik eller andra konstarter skiljer sig från kulturskola till kulturskola. Jag tänker till exempel på orkesterskolan i Nykvarn där barn redan från början spelar i orkester innan de ens lärt sig instrumentet ”på riktigt”. Vilken glädje det är att få träffa de här klasserna eller orkestrarna, och vilken glädje när barnen tillsammans skapar musik! Eller ta kulturskolan i Sundsvall. Där kan man få undervisning i muntligt berättande och i kreativt skrivande. I Norrtälje kommun kan man välja mellan att gå i den kommunala kulturskolan Roslagens kulturskola och att gå i den fristående verksamheten Rimbo kulturskola. Musik- och kulturskolorna ser alltså olika ut i olika kommuner, både till struktur och till verksamhet.

Men så finns det några kommuner som enligt Smok, Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, inte har en musik- eller kulturskola. År 2011 var det enligt statistiken elva kommuner som helt saknade kommunal musik- och kulturskola. Betyder det att dessa kommuner inte heller erbjuder någon undervisning i till exempel musik?

Jag har följt upp ett par av dessa kommuner. Som av en händelse har de två kommunerna som jag kontaktat i listan över de elva övriga kommuner kommunstyrelseordförande från Centerpartiet. Det är Karlsborgs och Torsås kommuner.

I Karlsborg visade det sig att man har ett samarbetsavtal med Studieförbundet där kommunen subventionerar undervisningen. Kostnaden för eleven är 700 kronor per termin, och man erbjuder undervisning i sång, gitarr, elbas, slagverk, fiol, piano, bild och teater. Det är alltså en verksamhet som, i varje fall vad jag kan se, är uppbyggd som en kommunal kulturskola men som har upphandlats med ett studieförbund.

Torsås kommun har valt en annan väg. Musikundervisningen finns integrerad i högstadiet, där eleverna har möjlighet att välja en musikinriktning. I Torsås finns också Mjölnergymnasiet där bland annat Stage for you Academy huserar. Det är en estetisk gymnasieutbildning med inriktning mot musik och musikproduktion. Karlsborg kan kanske strykas från listan med kommuner som saknar kulturskola. Också Torsås satsar på musik och kultur för sina ungdomar, även om man inte gör det under en kulturskolas tak.

Det är visserligen en definitionsfråga vad som ska kallas kulturskola. Smok, Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, som jag tycker gör ett väldigt bra jobb med att sprida kunskap och förståelse för just den kommunala kulturskolan, är självklart fri att sätta kriterierna för sin lista.

Men jag som kulturpolitiker här i riksdagen kan inte tolka det på annat sätt än att både Torsås och Karlsborgs kommuner erbjuder barn och ungdomar möjlighet till att utveckla sina egna kulturella uttryck. De gör det på samma sätt, men samtidigt på sina egna sätt. Det är precis som Nykvarn, Sundsvall och Norrtälje gör.

Hur det ser ut i övriga nio kommuner som enligt uppgift saknar kommunal musik- och kulturskola har jag tyvärr inte haft möjlighet att

följa upp. Det är bara det att åtta av dessa nio kommuner i dag har socialdemokratisk kommunstyrelseordförande. Om det har något värde vet jag inte. Kanske har dessa kommuner också någon form av verksamhet som kan liknas vid kulturskoleverksamhet.

Jag kan konstatera att ansvaret ligger hos kommunerna. Jag hoppas att det inte har att göra med vilken partipolitisk färg kommunledningen har och att det är avgörande för om man satsar på barns och ungdomars kulturutövning eller ej.

Vad jag kan konstatera är att om man skulle likrikta kommunernas musik- och kulturskolor, vilket skulle bli följderna om man lagstiftade i frågan på det sätt Vänsterpartiet vill, skulle det vara förödande.

Enligt Vänsterpartiet är det helt oacceptabelt att elva kommuner står helt utan kulturskola. Som jag visat är det en definitionsfråga. Vad är en kulturskola? Vad är syftet med en kulturskola? Enligt min mening så är det viktigt att barn och ungdomar ges möjlighet till och förutsättningar för att kunna ta del av kultur och utveckla sig själva och sina kulturella förmågor. Kommunernas möjlighet och frihet att utveckla verksamheten är en viktig del i kulturskolornas framgång.

Sedan är det självklart viktigt, herr talman, att lära sig av hur andra kommuner gör och också att samarbeta för en ännu bättre utveckling. Som jag har sagt tidigare gör här Smok, Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, en mycket viktig insats.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anne Marie Brodén (M), Ulf Nilsson och Anna Steele (båda FP) samt Lars-Axel Nordell (KD).

Anf. 115 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Även Per Lodenius betygar sin starka vördnad för kulturen, sitt stöd för kulturen och sin insikt om kulturens betydelse inte minst för barn och unga. Det gör vi naturligtvis alla här. Det har jag varit inne på flera gånger förut.

Samtidigt säger Per Lodenius att det förhoppningsvis inte spelar någon roll vilken partifärg de styrande i kommunerna har för hur mycket de satsar på kultur för barn och unga. Uppenbarligen spelar det roll här i riksdagen för vilken syn man har på vem som ska ha tillgång till kultur och hur den kulturen ska utformas.

Min fråga till Per Lodenius är densamma som jag ställde till Ellen Juntti tidigare. Om nu en kommun som Täby tar ut 1 700 kronor per termin vet Per Lodenius lika väl som jag att det finns barn vars föräldrar inte har råd.

Min fråga är: Hur stämmer det med de kulturpolitiska målen om allas rätt att själv få utöva kultur och alla barns och ungas rätt att få skapa? Vad är det för kultursyn som ligger bakom?

Vad är det för självändamål att vi ska ha olika regler i olika kommuner som gör att vissa kommuner kan utestänga barn i familjer som inte har råd? Varför är de kulturpolitiska målen plötsligt bara giltiga för dem som har tillräckligt mycket pengar?

Den kultursynen är tydligen Centerpartiets och Per Lodenius kultursyn. Är den inte det är Per Lodenius välkommen att rösta på vår reservation för att få en avgiftsfri kulturskola.

Prot. 2012/13:78
14 mars

*Kultur och fritid för
barn och unga*

Anf. 116 PER LODENIUS (C) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna på Lars Ohly när han försöker att lägga in sina egna tolkningar i vad övriga partier säger, tycker och tänker. Jag vill göra lite egna tolkningar. Varför vill Lars Ohly strypa mångfalden? Varför vill Lars Ohly likrikta kulturskolan?

Vi kan konstatera att kulturskolan är en frivillig verksamhet för de barn och ungdomar som deltar där. De kanske i stället vill satsa på idrott eller någon annan kulturell verksamhet än den som kulturskolan ger. Som jag har visat i mitt anförande ser det olika ut när det gäller hur man driver kulturskolor ute i kommunerna och uppfattningen om hur man ska driva kulturpolitik för barn och ungdomar.

Kulturskolorna är inte det enda ställe där barn och ungdomar kan få delta och vara med i kulturen. Jag ser Skapande skola som en väldigt viktig del. Där har alla barnen i skolan möjlighet att få vara med.

Det är viktigt att vi kan ha möjligheter till frivilligt skapande som vi har inom kulturskolan där man kan välja att delta. Samtidigt är det också viktigt att vi ger möjligheter, vi kan inte kalla det obligatoriskt, till barn som inte tidigare har varit kulturellt aktiva att få ta del av kultur och få delta i kulturverksamhet. Det kan de få genom att delta i dansundervisning i skolan, Skapande skola och på andra sätt. Kulturskolan i sig är inte det viktiga.

Det är fortfarande en kommunal angelägenhet. Det har varit så sedan det bildades. Jag tror inte att vi ska förstatliga det nu. Jag tror att det är fel väg att gå.

Anf. 117 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Nu gick Per Lodenius lite längre i sitt svar till mig än vad han gjorde i sitt anförande. Jag ska citera honom: Kulturskolan i sig är inte det viktiga.

Jag tycker det. De 279 kommuner som har kulturskoleverksamhet ser inte likadana ut. Mångfalden finns på många håll inom kulturskolans verksamhet. Jag skulle önska att vissa kommuner erbjöd fler typer av kulturellt skapande och olika typer av verksamheter.

Jag är till exempel oerhört bekymrad över att man här i Stockholm har lagt ned graffiti och hiphop som grenar i kulturskolans verksamhet. Det samlade mängder av barn och ungdomar som annars inte hade kommit till kulturskolan över huvud taget.

Det viktiga för mig är att verksamheten finns och att den inte är så dyr att barn stängs ute av ekonomiska skäl.

Den fråga som var min väsentliga fråga svarade inte Per Lodenius över huvud taget på. Det är helt okej att det kostar 1 700 kronor per termin eller mer.

Hur mycket får det kosta innan Per Lodenius reagerar? Får det kosta 2 000 kronor? Får det kosta 5 000 kronor? Får det kosta 10 000 kronor per termin?

Det kommer alltid att finnas ett fåtal barn vilkas föräldrar har råd och tycker att det är rimligt att betala. Men ju högre avgifterna är, desto fler stängs ute.

Jag ifrågasätter om den kultursynen verkligen är Centerpartiets och Per Lodenius. Hans svar, som var ett icke-svar, visar att det sannolikt är så. Han tycker att det är helt rimligt att de kulturpolitiska målen är avhängiga av hur mycket pengar barns och ungdomars föräldrar har att lägga på sina barns och ungdomars verksamhet.

Anf. 118 PER LODENIUS (C) replik:

Herr talman! Återigen lyssnar inte Lars Ohly på hela svaret och vad jag sade helt och hållet. Kulturskolorna är jätteviktiga. Jag kan bara slå fast det. Men Lars Ohly vill inte svara på vad det egentligen handlar om.

De regler han och Vänsterpartiet vill sätta upp handlar om att strypa mångfalden och att likrikta kulturskolan. Det är vad det blir när vi här från Stockholm och riksdagen ska bestämma och styra över hur det ska se ut.

Vänsterpartiet har sagt att man vill utmana Centerpartiet som landsbygdspartiet. Men man vill att riksdagen i Stockholm ska bestämma ännu mer än i dag över kommunerna och över kommunernas självbestämmande. Vad vet vi här i Stockholm som man inte vet ute i landet och som man inte kan ute i landet när det gäller att ta ansvar för sina egna ungdomar, sina egna beslut och sina egna verksamheter? Jag tror inte att centralisering är landsbygdens väg.

Det som du nu har visat här med dessa förslag, Lars Ohly, är faktiskt att Vänsterpartiet är ett centralistiskt parti. Jag tror inte att det är rätt väg när det handlar om landsbygden.

Kulturskolan är mycket viktig, men det är också mycket viktigt att det är kommunerna som ska ha möjlighet att styra över hur de vill satsa på kulturskolan eller på annan kulturverksamhet. Det kanske inte är just kulturskolan som passar i en viss kommun. Då ska vi inte lagstifta om dessa delar.

Kulturskolan har fungerat som kommunal verksamhet ända sedan den startade. Jag tror att det är så den ska fortsätta – med kommunalt självstyre.

Anf. 119 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! I Centerpartiets kulturpolitik står det att kultur bidrar till ett mer tolerant samhälle och att det ska finnas kulturskoleverksamhet i alla kommuner. Vi har förstått och hört här i dag att det inte ser ut riktigt så. Det saknas i vissa kommuner.

Såsom läget är i kommunerna på grund av den nationella politiken har jag förstått att de har det tufft. Det har de även av andra anledningar, men mycket på grund av detta. I vissa kommuner hotas det med nedläggningar, medan man i andra kommuner kanske kan satsa. Det går alltså åt olika håll.

Nu åker Per Lodenius runt själv och tar reda på hur det ser ut och gör en egen liten utredning. Då är min fundering: Är det inte bra om vi här bestämmer att vi ska se till att det blir en gedigen utredning så att alla som säger att det är viktigt med kulturskoleverksamhet i Sveriges alla kommuner gemensamt kan plocka fram och plocka in vad de tycker ska

utredas i detta? Eller ska var och en av oss åka runt och göra små utredningar? Det har man naturligtvis all rätt att göra. Jag kan säga att jag också gör det ibland på vissa områden. Men det låter lite underligt. Skulle inte det vara en bra idé?

Prot. 2012/13:78
14 mars

*Kultur och fritid för
barn och unga*

Anf. 120 PER LODENIUS (C) replik:

Herr talman! Till att börja med ska jag säga att jag inte har sagt att jag håller på med någon utredning. Det vill jag dementera på en gång.

Det som jag har gjort är att jag har varit ute på en kulturtillgänglighetsturné. Jag har haft en frågeställning och har åkt runt i landet och tittat och lärt mig otroligt mycket. Jag har sett vad man kan göra ute i landet. Fler borde göra på det sättet, alltså att man åker ut med en frågeställning. Det tror jag att alla här skulle lära sig mycket av. Jag har i alla fall lärt mig otroligt mycket av det. Jag använder också detta i debatten just därför att jag har mycket att plocka fram från denna kulturtillgänglighetsturné.

Smok tillsammans med SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, tittar bland annat på detta nu och utreder för att ta reda på vad man ska göra när det gäller kulturskolor och hur stor betydelse kulturskolan har för kulturlivet.

Det skulle vara intressant att ha en nationell uppföljning av detta. Det har vi också sagt i vårt ställningstagande i betänkandet. Så det kan vi nog göra framöver.

Nu behöver vi koncentrera oss på Skapande skola. Vi kanske ska titta på Skapande skola kontra kulturskolan och hur de kan hjälpa varandra på olika sätt. Jag hoppas att Skapande skola kan leda till att fler vill gå vidare till kulturskolan eftersom det även handlar om att väcka intresse.

När det gäller Centerpartiets kulturprogram tog vi beslut på vår stämma i Åre 2011 om att det ska finnas en kulturskola i varje kommun. Det innebär inte att vi vill lagstifta om att det ska finnas en kulturskola i varje kommun. Det innebär inte att vi vill lagstifta om hur kulturskolan ska se ut i varje kommun. Men det innebär att våra lokala politiker och rikspolitiker ska jobba för kulturskolan. Detta är en kommunal angelägenhet, och det är därför främst våra kommunpolitiker som ska visa på vikten av att ha en kulturskola eller kulturskoleaktivitet ute i sina kommuner, precis som man har gjort i Karlsborgs kommun.

Anf. 121 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Den reservation som jag tänker på och som Miljöpartiet har stött handlar om en utredning. I reservationen är det många frågor som vi tycker är viktiga och som skulle kunna utredas. Vi slår i den reservationen inte fast att det ska vara någon lagstiftning, utan det finns som ett alternativ och en diskussion. Det är ingenting som jag har förordat här i dag.

Allt det som Per Lodenius ändå tar upp från Centerpartiet skulle kunna få plats. Det finns all anledning för Centerpartiet att se över innehållet i denna reservation. Det stämmer nog ganska bra med det som Centerpartiet egentligen skulle vilja göra.

Denna tillgänglighetsturné är mycket intressant. Det är sådant som man skulle kunna ha med.

Utifrån de siffror som fanns var det 280 000 elever som hade tagit del av Skapande skola. I den musik- och kulturskola som vi har är det omkring 380 000 elever som går. Det är ofta någonting som de gör varje vecka, medan det andra är någonting som man gör en gång per termin eller per år. Jag vet inte riktigt hur det är. Men det är mycket stor skillnad.

Vi har ungefär en miljon elever i dessa årsgrupper i Sverige. Vi har alltså mycket att göra i politiken för att tillgängliggöra kulturen för alla unga människor i Sverige. Jag menar inte att detta ska vara tvingande, men vi ska möjliggöra det.

Jag tycker att denna reservation är mycket bra och att Centerpartiet ska fundera lite på den till nästa veckas votering.

Anf. 122 PER LODENIUS (C) replik:

Herr talman! Jag vet inte riktigt vad jag ska svara på detta. Om jag tolkar Tina Ehn rätt vill hon se att vi härifrån riksdagen ska bestämma att alla elever som går i skolan ska ha en plats i kulturskolan. Oavsett om de vill ha det eller inte ska det finnas en plats ledig för dem. Jag vet inte riktigt hur det ska gå till ekonomiskt eller hur det ska vara tekniskt möjligt.

Jag tycker att det är mycket viktigt att om man vill utveckla sin kulturella verksamhet ska man kunna gå i en kulturskola. Det är mycket viktigt. Men jag menar att alla inte vill gå i en kulturskola. Men alla ska ha möjlighet att ta del av kultur och komma in och kanske den vägen slussas vidare till en kulturskola.

Jag har en dröm om att alla elever ska få dansundervisning. Under de år som jag jobbade som danslärare ute i skolorna såg jag vad det kunde leda till. Men för den sakens skull kan jag inte tänka mig att tvinga alla elever att dansa.

Anf. 123 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Centerpartiet framstår som det mest otydliga partiet av alla. Inte minst efter Per Lodenius framträdande här i kammaren i dag blir det ännu mer tydligt att det är på det viset. Man talar sig mycket varm för musik- och kulturskolan – hur bra den är och att alla kommuner ska kunna tillhandahålla den. Sedan säger man inte ett ord om hur detta ska vara möjligt. Men lagstifta ska man absolut inte göra i denna fråga.

Då kan man vända på begreppet och konstatera att när det gäller LOV vill man gärna lagstifta gentemot kommunerna och tillåta att annan verksamhet ska komma in och konkurrera. Där vill man gärna släppa in privat verksamhet som ska konkurrera. Det kan man tänka sig att lagstifta om. Det gör det något otydligt eller också mycket tydligt att detta med musik- och kulturskolan bara är retorik för Centerpartiet. Egentligen bryr man sig inte speciellt mycket. Hade man gjort det hade man sett till att kommunerna hade haft ekonomiska resurser. Det handlar nämligen även om ekonomi. Det handlar om ekonomi när man sätter avgifterna. Har man höga avgifter vill man sätta en ribba. De som inte klarar av att hoppa över ribban får inte ta del av det som musik- och kulturskolan kan erbjuda.

Sedan vill jag bara påminna Per Lodenius som har varit idrottslärare om att dans ingår i ämnet idrott. Ämnet idrott i grundskolan är till för alla, så där kan man faktiskt dansa.

Prot. 2012/13:78
14 mars

*Kultur och fritid för
barn och unga*

Anf. 124 PER LODENIUS (C) replik:

Herr talman! Jag tror att jag läste fem poäng idrott på Lärarhögskolan, och jag har även undervisat en kort period i idrott. Annars är min bakgrund danspedagog och lärare. Idrottslärare vill jag inte kalla mig.

Ja, dans finns på schemat när det gäller idrott i kursplanerna. Jag tycker dock kanske inte alltid att det är riktigt så dans ska läras ut och genomföras. Jag tycker dans är så mycket mer än vad det är på idrottslektionerna. Det kan vi dock ta vid ett annat tillfälle.

När det gäller ekonomiska resurser till kommunerna har vi under de här åren tillfört ekonomiska resurser till kommunerna, och kommunerna själva har att styra över sina ekonomiska resurser.

Det är intressant att man försöker hitta epitet av typen det mest otydliga partiet och så vidare. Det får vi väl ta. Det ingår i den politiska retoriken att hålla på och sätta olika epitet på varandra.

Jag tycker att jag har varit väldigt tydlig, och jag kan upprepa det: Kulturskolan är jätteviktig, men det är en kommunal verksamhet, och därför tycker jag också att det är väldigt viktigt att det är kommunernas ansvar. Vi ska inte lagstifta om det här. Centerpartiet vill ha kulturskolor i alla kommuner. Det har vi också sagt. Men det är ett ansvar som vi alla centerpartipolitiker ska ta, även de som finns ute i kommunerna. Jag skulle önska att också de socialdemokratiska politikerna skulle ta det ansvaret.

Anf. 125 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Per Lodenius inte svarar på min fråga. Man säger ja till LOV, men man säger nej till att barn och unga ska ha samma möjligheter var än i landet de bor. Det måste kännas konstigt för Centerpartiet. I alla fall gamla centerpartister måste ju ha svårt att veta på vilken fot man ska stå.

Om man kan tänka sig att Centerpartiet i framtiden kommer med en LOV om musik- och kulturskolan där man släpper in privata aktörer så skulle det kanske vara lite bättre. Det skulle i alla fall vara en markering om att ni tycker att musik och kultur är väldigt viktigt, att ni trycker ut det här i kommunerna och säger att nu får de faktiskt ta och satsa på musik- och kulturskola, och den ska vara privat.

Men det gör ni inte heller. Att släppa in privat vård och omsorg i kommunerna kan ni däremot tänka er att lagstifta om.

Jag måste ställa samma fråga som jag ställde till Ellen Juntti. Vad sänder det för signaler nu när man ska tillföra 1 miljard kronor till de rikaste kommunerna? Är det rimligt? Har Centerpartiet blivit överkört? Vad sänder det för signaler till de små kommunerna som inte fullt ut orkar med att satsa på kultur och fritid för barn och unga i den omfattning som de faktiskt skulle vilja?

Anf. 126 PER LODENIUS (C) replik:

Herr talman! För att ta den sista frågan först så vet jag inte riktigt hur det hänger ihop med den här kulturpolitiska debatten, även om Isak From gav en liten förklaring till det.

Jag tycker att det är bra att vi nu har landat i att vi ska ha en skatteutjämning mellan kommunerna. Det har Centerpartiet kämpat och slagits för väldigt hårt. Socialdemokraterna har kanske inte varit det mest välviljiga partiet när det gäller att stötta i de här frågorna.

Ja, varför skulle vi inte kunna ha LOV också när det gäller kulturskolorna. Jag vet inte om Isak From lyssnade när jag stod i talarstolen. Jag är själv från Norrtälje, och jag berättade att i Norrtälje har man denna valmöjlighet. I Rimbo, en av orterna i kommunen, är det en fristående aktör som driver en kulturskola. Han har knoppat av den från den kommunala kulturskolan och gör ett otroligt bra jobb. Vilken dynamik det har blivit i Rimbo där han verkar! Elever åker även dit från Norrtälje för att få studera på hans kulturskola.

Samtidigt finns Roslagens kulturskola kvar i kommunal drift. Den fungerar otroligt bra. Det finns ett samarbete mellan de här skolorna, men det finns även möjligheten att mäta sig lite med varandra och se vad den andra gör och vad man kan göra bättre och mötas.

Jag tackar för tipset om att jämföra LOV med kulturskolan på det sättet. Visst skulle vi kunna ha olika typer av kulturskolor. Det skulle vara ännu bättre, för då skulle man faktiskt kunna välja vem man skulle få undervisning av. Så tack för tipset!

Anf. 127 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Herr talman! Det är många som har imponerats av det svenska musikundret. Runt om i hela världen är man mycket imponerad över hur det kan vara så att just svensk musik slår an och har gjort sådana framsteg. Man frågar sig hur det kan komma sig att detta lilla land i norra Europa skaffat sig en sådan världsledande position på musikens område med så många musikgrupper som slagit igenom internationellt. Det är mycket imponerande.

Jag tror att svaret på den frågan ligger i flera olika orsaker. För det första har det sedan urminnes tider i vårt land funnits en stark folkmusiktradition. Dessutom har det funnits en stark körtradition. Både spelmän och körsångare har haft en viktig uppgift att fylla runt om i vårt land. Lägg därtill frikyrkligheten som producerat väldigt många duktiga musiker. Där har det funnits enkla, tillåtande och understödjande miljöer där unga människor tidigt fått pröva sina vingar och successivt kunnat utvecklas.

Sedan har vi det vi har hört om i dag, det vill säga den kommunala kultur- och musikskolan, och så har vi studieförbunden som också bedriver en stor musikverksamhet i dag. Det är en musikverksamhet som faktiskt ökar. Allt det här betyder jättemycket för det svenska musikundret; det är jag övertygad om.

Men för att förstå hela bilden tror jag också att man bör lägga till en femte pusselbit, och det är unga människors datorvana. De kan sitta hemma med sin dator och komponera, mixa och producera musik med hjälp av datorn.

Dessa fem områden menar jag tillsammans förklarar det svenska musikundret.

Jag kan hålla med om att det är förvånande och kanske även oroande att det finns hela elva kommuner i landet, varav två i mitt hemlän, som enligt betänkandet inte har kvar den kommunala musik- och kulturskolan. Jag tycker att det är viktigt att vi kan slå vakt om kulturskolan, och jag tycker också att det är anmärkningsvärt som det har påpekats tidigare, att åtta av de här elva är socialdemokratiskt styrda kommuner.

För tolv år sedan skrev Kristdemokraterna i sitt kulturpolitiska manifest att skolan bör vara det naturliga navet för möten mellan grupper med olika kulturell bakgrund. Sedan dess har Skapande skola utvecklats och förts in i skolans verksamhet.

För mig är det därför extra glädjande att i dag kunna notera att denna kristdemokratiska hjärtefråga har tagits väl emot av såväl barn och lärare som kulturskapare. Tack vare Skapande skola får elever, oavsett bakgrund och traditioner, möjlighet att ta del av kulturella upplevelser. De får möjlighet att utveckla sitt eget skapande, och de får möjlighet att möta professionella kulturskapare och inspireras av dem. Skapande skola är ett viktigt komplement till skolans verksamhet. Jag har i en tidigare debatt också skrivit om hur min egen far som var skulptör var ute i skolorna för ganska många år sedan och undervisade, långt innan Skapande skola fanns som begrepp.

Den satsning på sexåringarna som regeringen förde fram i samband med statens budget i höstas innebär att vi tar till vara yngre barns självklara inställning till skapande och till kulturupplevelser. Studier visar att barn som regelbundet har kontakt med kulturell verksamhet får en större förmåga att känna igen och uttrycka sina känslor. Den förmågan är avgörande för att förstå andra människors känslor och känna empati. Genom att införa Skapande skola i förskoleklass utvecklas alltså barnens kognitiva kompetens, enligt experterna.

Herr talman! Jag hoppas verkligen att det vid det här laget är känt att Kristdemokraterna sätter barns och ungas uppväxtvillkor i fokus för vår politik. Vi vill att Sverige ska vara världens bästa land att växa upp i. Det innebär att barnens bästa ska komma främst när vi diskuterar åtgärder som på något sätt berör barnen. Det innebär också att vi följer med i den verklighet som våra barn och unga lever i.

Allt fler av oss kommer till den situationen där det internetbaserade livet inte är mindre verkligt än när vi möts öga mot öga i samma rum. Bland våra barn och ungdomar är andelen som kan skriva under på detta faktiskt ännu större.

Herr talman! Den kultur som fortfarande håller på att växa fram på internet bland våra barn och unga kan vara svår att tränga in i. Det som står klart är att den har fler positiva sidor än vad som ofta kommer fram i den offentliga debatten.

Genom de tekniska förutsättningarna öppnas möjligheter för gemenskap. Det finns många exempel på unga människor som har haft svårt att knyta kontakter på sin egen skola, men som genom sociala nätverk har fått vänner och goda kontakter över hela världen. Internet har gjort det geografiska avståndet mindre och fört människor närmare varandra. Jag tror att det är fler än jag som kan erinra sig hur det var för ett antal år sedan. När min son var liten tror jag nästan att han kände till mer av vad

som hände på gatorna i Chicago än vad han kände till det som hände hemma på Boskärsgatan i Örebro därför att han hade så otroligt många kontakter internationellt.

Samtidigt vet vi att svårigheten för vuxenvärlden att få insyn i ungas internetkultur bidrar till att unga hamnar i utsatthet. Internet är inte fredat från mobbning, antidemokratisk propaganda, psykisk ohälsa, sexuell exploatering och annat som unga i Sverige möter i dag.

Med bestörtning nåddes vi nyligen av den ohyggliga och mycket tragiska händelsen där en ung kvinna från mitt eget hemlän trakasserats på nätet så till den grad att hon tog sitt eget liv. Oerhört tragiskt!

När vi pratar om ungas agerande på internet har vi från vuxenvärldens sida sent omsider välvilligt försökt att agera på olika sätt. Somliga har ropat på åldersgränser, andra på ett ökat ansvar från skolan. Här är det viktigt för oss att komma ihåg att precis som internetkulturen innebär både bra och dåliga saker är unga människor olika. Familjer ser olika ut, hälsoläget ser olika ut och den personliga mognaden ser olika ut.

Herr talman! Nätanvändningen är individuell. Det är svårt att bemöta den med lagstiftning och regelverk från det offentliga sida. Däremot går det att hjälpa barn och unga så att de kan använda de sociala och tekniska fördelarna med internet samtidigt som riskerna för att utsättas för otrevligheter minimeras.

Forskaren Elza Dunkels vid Umeå universitet har fördjupat sig i barns och ungas nätkulturer. Hon för ett resonemang om att en förälder med gott samvete kan bedöma vad barnen får göra och inte får göra på internet. Det är föräldern, säger hon, som har kunskap om barnet, och som i många fall också har en god bild av vad barnet ägnar sig åt och hur det kommer att påverka barnet. Elza Dunkels ger därför vuxna det här rådet:

”Var orättvis. Varje barn har rätt att bedömas utifrån sin unika situation och inte utifrån fastlagda regler. Det ena barnet mår kanske bra av att någon avbryter datoranvändandet ofta medan ett annat barn mår bra av att använda datorn mycket. Rättvisa är inte att behandla alla lika, rättvisa är att titta ett barn i ögonen och se hur det mår. Och därefter våga agera vuxet utifrån vad man ser.” Så långt Elza Dunkels, som har grottat i de här frågorna.

Kristdemokraterna har personalismen som en bärande del i vår ideologi. Den går ut på att varje människa är en unik person, född in i ett sammanhang där hon har ett ömsesidigt beroende av andra personer. Det här innebär att jag som kristdemokrat bejakar ett samhälle där vi följer den framväxande internetkulturen, omfamnar den och möter människor utifrån deras egna behov.

Kristdemokraterna arbetar för en trygg uppväxtmiljö även på internet. Vi noterar arbetet med nätvandrare som förs på Fryshuset och på andra platser. Det är jättebra. Vi gläds också över regeringens satsningar på kartläggning, riktade webbsajter och stödjande insatser.

Till sist, herr talman, vill jag säga att Alliansens kulturpolitik för barn och unga stöder arbetet för att motverka ungas utsatthet på internet samtidigt som vi följer utvecklingen av musikskolan i vårt land. Med de orden yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

I detta anförande instämde Anne Marie Brodén (M), Ulf Nilsson (FP) och Per Lodenius (C).

Anf. 128 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Jag tänkte börja lite grann med det som Carl-Axel pratade om, nämligen ungas användning av internet. Å ena sidan är det egentligen inte en fråga i det här betänkandet, å andra sidan ingår det väldigt mycket i alla ämnen i dag. I allting vi gör använder vi internet och datorer. Inom musikskapandet är det jättestort. Det går liksom inte att undvika. Det är på något sätt överallt.

Om vi nu är lite oroliga för våra ungdomars liv tycker jag att vi allihop borde se till att vi satsar på mycket av det kreativa skapandet. Det är också en väg att utvecklas och ifrågasätta, tycker jag.

Jag var till exempel på ett föredrag på Moderna museet här i Stockholm för några år sedan om slöjd. Det fångade mig otroligt mycket. Där talade man om att vi i dag är uppkopplade. Vi är tillgängliga. Vi har aldrig en början och aldrig något slut. Vi blir aldrig färdiga med någonting. Vi ser inga riktigt klara resultat i vår digitala värld. Men om vi slöjdar har vi en början och ett slut. Vi får en produkt, och vi känner tillfredsställelse.

Lite sådant tycker jag att man behöver få med sig i livet som barn. Därför har jag skrivit en motion som slöjdpolitik, vilket många har dragit på munnen åt. Men den pedagogiken och den kunskapen är oerhört viktig på många sätt, tycker jag. Det finns också forskning kopplad till det. Jag tycker därför att det kan vara intressant.

Även i Kristdemokraternas kulturpolitiska program står det att det är viktigt att det finns kultur- och musikskolor i hela landet. Då funderar jag: Hur ser ni då på att man skulle ha en utredning där man tar med hur man ska kunna klara det här på ett bra sätt?

Anf. 129 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Herr talman! Tack, Tina Ehn! Jag heter Lars-Axel Nordell.

(TINA EHN (MP): Oh, förlåt!)

Jag svarar gärna på dina frågor. Jag vet att jag har ett krångligt namn, så jag har full förståelse för att det kan vara svårt att komma ihåg. Nu skrattar herr talmannen, jag förstår inte det.

Du frågar först om slöjd. Jag kommer ju ihåg när jag själv hade slöjd. Det var något som jag tyckte mycket om. Innan min far blev skulptör var han just slöjdlärare, så man kan gå olika vägar till att bli kulturskapare. Det är någonting som finns i det kreativa skapandet. Det är väldigt positivt, tycker jag.

Sedan vet jag inte riktigt vad du lägger in i det du säger om hur du egentligen skulle vilja ha det. Det handlar ju lite grann om att slöjd kan ske på olika sätt. Man kan alltså slöjda på olika sätt, både inom folkbildningen och inom skolan i dag. Det är kreativt skapande, ja. Det håller jag med dig om.

När det gäller just kultur- och musikskolan sade jag ju att jag tycker att det är anmärkningsvärt att så pass många har rustat ned. Av mitt läns tolv kommuner är det faktiskt två som har gjort det. Det tycker jag är bekymmersamt. Det är också flera kommuner som har dragit ned eller helt upphört med pengar till folkbildningen. Det är också bekymmersamt,

men det finns inte med i det här betänkandet. Jag menar ändå att det är ett problem när man gör på det viset, för det här är viktiga frågor.

På samma sätt som mina allianskolleger tidigare har markerat tillhör frågan det kommunala självstyret, och vi vill inte förstatliga. Vi tror inte på stora, starka staten som ska detaljstyra allt.

Anf. 130 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Jag ber stort om ursäkt för namnfelet! Det är oerhört frustrerande när man säger fel namn. Lars-Axel Nordell!

Vi har alla i dag talat om kulturens betydelse och roll. Vi vill gärna att kulturen ska vara vacker och fin. För mig är kulturen oerhört viktig på många andra sätt. Den ska ifrågasätta, och den ska ibland vara obstinat. Kulturen behövs för att granska, vara lite problematisk och lite jobbig och inte alltid så smidig. Det är oerhört viktigt för oss politiker att inse att kulturen inte alltid är som vi tycker att den ska vara.

När jag möter unga människor som håller på med estetisk verksamhet, slöjd, musik och så vidare gör de inte alltid som vi tror. De hittar sina nya vägar. Det är oerhört viktigt för oss att följa med och se att det går att bära en folkdräkt på ett annat sätt därför att man till exempel har sytt om den. Det finns många olika delar i detta.

Vi har ett uppdrag att vara öppna för hur unga människor använder kultur. Det är viktigt att ta med sig när man är kulturpolitiker och talar om ungas kultur.

Hur som helst. Jag går tillbaka till frågan om kultur- och musikskolorna. Där har vi ändå varit uppvaktade av Smok. Alla partier talar varmt om vikten av att kultur- och musikskolorna finns i alla kommuner, men ingen här från Alliansen har haft en lösning.

Anf. 131 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi i de politiska partierna har ett ansvar att agera även på hemmaplan. Nu är ingen av de kommunerna kristdemokratiskt styrda vad jag förstår. De är inte så många, men där finns ändå musikskolor. Om de inte hade haft det hade jag tagit ett ansvar. Det ansvaret ska vi alla ta på hemmaplan, även när andra är i majoritet.

Nu har dessa kommuner räknats upp i betänkandet. Det är ingen hemlighet. Per Lodenius har forskat lite i hur det ser ut i kommunerna. Jag tycker att vi kan fortsätta att följa upp och se på hur de bär uppdraget.

Återigen säger jag att detta är en kommunal angelägenhet. Det kommunala självstyret gäller. Vi ska inte från statsmakternas sida lägga oss i och detaljstyra. Det finns i kultursamverkansmodellen, som vi också understöder och tycker är bra.

Det är viktigt att vi lokalt kan vara med och ta ett ansvar. Det ska vi göra.

Anf. 132 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt ta replik på Lars-Axel Nordell, men nu bjöd han in så snyggt i sitt anförande när han talade om det fantastiska svenska musikundret.

Satsningar på kultur i alla dess former, speciellt för barn och unga, är en konkurrens fördel. De kommuner som orkar satsa på billig, tillgänglig kultur för barn och unga växer. Umeå är ett sådant exempel. Skellefteå i

min valkrets är också ett sådant exempel. Där lyckas de bra. Det växer fram nya företag inom både musikbranschen och kategorin kultur och kreativa näringar.

Det finns ett musikexportpris. Alldeles nyligen delade regeringen ut Musikexportpriset till umebandet Refused.

Delar Lars-Axel sin partikamrat Anders Sellströms – ekonomisk-politisk talesperson för Kristdemokraterna – kritik mot kulturen för att kulturen kritiserar regeringen? Det är allvarligt. En av kulturens viktigaste uppgifter är vara en kritiker av det allmänna. Så har det varit genom århundraden. Nu finns en framträdande kristdemokrat som kritiserar kulturen för att kulturen kritiserar politiken. Är det Lars-Axels ståndpunkt?

Anf. 133 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Herr talman! Tack, Isak From, för dina frågor och synpunkter!

När det gäller det svenska musikundret försökte jag bredda diskussionen lite grann genom att den inte bara handlar om en orsak. Jag plockade fram fem orsaker som jag tror fångar in på ett bra sätt hur det har kunnat gå som det har gått.

Om jag uppfattade Isak rätt är han kritisk till att det växer upp företag runt om i Sverige. Okej, han skakar på huvudet, och det är bra. Jag tycker att det är bra att också kulturarbetare inser att man befinner sig på en internationell marknad i konkurrens med andra. Då måste man också förstå att det är bra om man kan konkurrera internationellt och att det finns företagande i sammanhanget. Det är bra att det växer fram sådana företag.

Jag tycker att kulturskapare och konstnärer ska provocera och testa gränser. Tina Ehn nämnde tidigare att det är en uppgift för kulturskaparna. Det är bra. Sedan finns det även där gränser för vad man kan göra, men det är den enskilde kulturskaparen som måste inse att man inte kan kränka någon med sin kultur. Det är ett spelrum.

När det gäller vår ledamot i finansutskottet har jag ingen anledning att recensera honom. Det står för honom att han ifrågasatte dessa saker. Om han vet mer än jag får han väl berätta det, men jag har inte någon uppfattning om hans kunskaper på området.

Anf. 134 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Anders Sellström fick i alla fall stort medietrymme där man ifrågasatte om det är politikens uppgift att kritisera kulturen och inte tvärtom.

Låt mig förtydliga. Vi tycker att det är bra med denna konkurrensfördel. De kommuner som orkar satsa på ett billigt, brett kulturliv växer. De drar till sig nya företag som ger exportintäkter. Det är bra. Men då borde vi se till att alla barn samtidigt har samma förutsättningar. Vi har visat i debatten i dag att så inte är fallet. Vi kan göra ännu bättre. Men med den borgerliga regeringens ovilja att se de skillnader som växer fram för musik- och kulturskolorna och ovilja att se att prislappen spelar en stor roll är vi tyvärr inte därefter ännu.

Anf. 135 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Herr talman! Det slår mig att Isak From och andra i debatten fokuserar på frågor där det inte finns ett statligt ansvar utan ett kommunalt ansvar. Det är intressant att Socialdemokraterna i det här fallet väljer att fokusera på den kommunala sektorn, där våra partier också har ansvar, i stället för att i debatten fokusera på de frågor som vi egentligen ska debattera där det finns ett statligt ansvar. Vi får väl avvakta och se om det kommer frågor senare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 mars.)

14 § Kultur för alla

Föredros
kulturutskottets betänkande 2012/13:KrU6
Kultur för alla.

Anf. 136 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S):

Herr talman! Om jag hade kunnat teckenspråk och fortsatt mitt anförande på just teckenspråk tror jag att flertalet av er här i kammaren skulle ha känt att ni inte riktigt hängde med i vad jag sade. När jag tecknade nyss såg jag att talmannen inte heller förstod vad jag sade. Men jag frågade talmannen: Hur mår du? Det är ungefär allt jag kan teckna på teckenspråk.

För ett par månader sedan fick jag möjlighet att se föreställningen *Fröken Julie* på Stora teatern i Göteborg. Det var en föreställning av Tyst Teater, som reser runt i landet – jag vet inte om de fortfarande gör det. De spelar teater på teckenspråk. För mig som hörande och som inte kan förstå teckenspråk blev det väldigt tydligt hur svårt det är att hänga med när man inte förstår språket.

I dagens betänkande, som heter *Kultur för alla*, lyfter man bland annat fram vikten av tillgänglighet. Man hänvisar till regeringens strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken i Sverige.

Det finns i dag många hinder som gör att inte alla har möjlighet att ta del av kultur. Funktionsnedsättning kan vara ett hinder, men vi vet också att ekonomiska och sociala faktorer påverkar möjligheten att ta del av kultur.

Tillgänglighet för mig handlar inte bara om att kunna ta del av. Jag vill, herr talman, lyfta fram frågan till att titta på hur man gör det möjligt för alla att själva vara delaktiga i skapandet. Därför inledde jag med att prata om Tyst Teater, som spelar teater just på teckenspråk.

Jag har under senare tid kommit i kontakt med Wesign. De kallar sig en medborgarrörelse och ett mötesforum som jobbar med att bland annat främja kultur på teckenspråk. De säger själva att döva människor inte är funktionshindrade i första hand, utan de är teckenspråkiga medborgare. I den språklag som beslutades 2009 här i riksdagen likställs svenskt teckenspråk med Sveriges minoritetsspråk.

Jag tycker att den aspekten saknas i dagens betänkande. Därför vill vi socialdemokrater att man intensifierar insatser för att främja kulturverk-

samhet på teckenspråk. Ett exempel som vi lyfter fram i en av våra reservationer är att barn med hörselnedsättning måste ges samma möjligheter att vara med i kulturverksamhet som andra barn. Så ser det tyvärr inte ut i dag.

Herr talman! En annan sak är att vi vet att vårt samhälle inte är jämställt, och det är till och med så att jämställdheten går bakåt. Vi socialdemokrater tycker att man ska jobba mer aktivt med jämställdhet inom kulturområdet. Grunden för att kunna arbeta aktivt med jämställdhetsintegrering är att det finns könsuppdelad statistik. Det finns det inte i dag. Statistiken över huvud taget inom kulturområdet har varit eftersatt. Därför tycker vi att det är bra att Myndigheten för kulturanalys nu tillförs medel för att utveckla statistiken inom kulturområdet.

Men vill man få till en förändring vad gäller jämställdheten inom kulturområdet räcker det inte med att bara samla in statistik. Det räcker inte heller med att bara integrera ett jämställdhetsperspektiv inom myndigheter och institutioner. Vill man få till någon förändring, vilket vi vill, måste man arbeta mer offensivt än så.

Därför tycker vi att all redovisning ska innehålla könsuppdelad statistik, och vi vill att alla verksamheter och organisationer som får bidrag från Statens kulturråd ska lämna in sådana uppgifter. Vi tycker också att de som arbetar aktivt och framgångsrikt med att öka jämställdhetsaspekten ska prioriteras. Detta ska gälla även inom kultursamverkansmodellerna, som får resurser från statens sida.

En annan del av allas rätt att ta del av och att vara delaktiga i kultur är att kulturella aktiviteter har stor betydelse för hur man mår. Även om forskningen än så länge är ganska begränsad inom detta område finns det en hel del som visar att om man tar del av kultur och själv får vara delaktig i kultur påverkas hälsan i positiv riktning.

I Göteborg, men också på andra ställen i landet, har man satsat på en verksamhet som går under namnet El Sistema. Man brukar säga att det är en utveckling av musik- och kulturskolan, men själva pratar de mer om att arbeta med förhållningssätt. Genom musiken och sången utvecklar man en social tillhörighet. Man skapar nya möten mellan människor, och man är inriktad på att få med hela familjen, inte bara barnen. Genom kulturen uppnår man en större delaktighet, vilket skapar större integration och gör att människor mår bättre.

Detta visar att man behöver jobba med kultur inom andra områden än just kulturområdet. Men det krävs också att man ser till att fler får möjlighet att ta del av och själva bli delaktiga. I dag ser vi tyvärr hur den borgerliga regeringen i stället för att kapa trösklar till att ta del av kultur faktiskt höjer dem. Det ger inte en mer jämlik tillgång till kultur.

Herr talman! Under de senaste åren har det talats mycket om digitalisering inom kulturen. Det har handlat om digitalisering av vårt kulturarv men också om digitalisering av biografier runt om i landet. Tack vare att vi socialdemokrater och Folkets Hus och Parker drev på i frågan om digitaliseringen och att staten skulle vara med och hjälpa till med resurser kan vi i dag se att ett flertal kommuner nu har startat till exempel digitala hus. Detta har gjort att tillgängligheten runt om i landet har ökat. Nu kan man se teaterföreställningar från Metropolitan i New York, teaterföreställningar från England eller kanske någon teaterföreställning från

Stockholm lokalt i sitt eget digitala hus, sitt Folkets Hus eller sin bygdegård.

Det här tycker jag är en positiv utveckling. Men vi ser också att det finns fler kommuner som skulle vilja starta den här typen av digitala hus men som inte får del av resurserna. Därför valde vi socialdemokrater att lägga ytterligare 10 miljoner i vår budget på just möjligheten till digitalisering. Det skapar också möjligheter till möten, konferenser och annan verksamhet som jag tror att vi vinner på. Dels finns det en miljöaspekt genom att man slipper åka och kan befinna sig på sin lokala ort. Dels tillgängliggörs mycket mer för medborgarna runt om i landet.

Herr talman! I dag ser vi hur en ny kreativ näring är på framväxt. Det man brukar kalla den kulturella och kreativa näringen präglas av en stor rörlighet, och det är ofta ett frilanssamhälle, där den kreativa kompetensen är råvaran, det vill säga ett intellektuellt kapital som lätt kan flytta på sig.

Vi socialdemokrater tror att det är viktigt att hitta sätt för de traditionella näringarna och de kreativa näringarna att mötas. I det mötet skapas många nya verksamheter, vilket vi tror är viktigt för konkurrenskraften.

I det betänkande som vi debatterade tidigare var vi inne på detta att när man satsar på kultur ser man att regionerna växer. I många regioner och kommuner ser man just den betydelsen av kulturen som en del i att bli en attraktiv region eller kommun, både att man får människor att flytta till den kommun där man erbjuder mycket kultur och att företagen vill att det ska finnas mycket kultur där de ska etablera sig. Det gör också att man utvecklar näringslivet.

Vi socialdemokrater anser att Sveriges framtid ligger i att erövra och behålla en topposition inom områdena innovation och utveckling. I det perspektivet spelar de kulturella och kreativa näringarna en avgörande roll.

Det är också en konkurrensfaktor för Sverige att människor behärskar olika kreativa uttrycksformer. Tidigare talade vi om det svenska musikundret som ett resultat av att vi har satsat på musik- och kulturskolan men också på folkbildningsverksamhet. Man kan också se svenska framgångar för dator- och tv-spel, design och film.

Vi vill ta vara på kulturen som en tillväxtmotor för att skapa tillväxt både för enskilda människor och för hela Sverige. Men då måste vi också satsa på och möjliggöra för fler människor att ta del av den kreativitet som kulturen kan erbjuda.

Ett lysande exempel på den betydelse som kulturella och kreativa näringar har är den utveckling och expansion en ort får då den blir europeisk kulturhuvudstad. År 2014 är Umeå kulturhuvudstad. Det handlar inte om en kulturell evenemangsverksamhet utan om en infrastrukturförändring som påverkar inte bara kulturlivet i Umeå och Västerbotten utan hela näringslivet i regionen.

Umeå som Europas kulturhuvudstad 2014 kan ses som en del i en strävan att Sverige ska positionera sig inom områdena innovation och utveckling. Denna unika möjlighet bör Sverige, till exempel genom olika myndigheter och organisationer, ta till vara och utveckla.

Det är viktigt att se vilken kraft detta projekt ger hela regionen, och det går att utifrån detta få intressanta lärdomar om på vilket sätt kulturella och kreativa näringar kan spela en avgörande roll för en regions näringslivsutveckling.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation nr 2, men jag står självklart bakom samtliga socialdemokratiska reservationer.

I detta anförande instämde Isak From (S).

Anf. 137 MARGARETA LARSSON (SD):

Herr talman! Denna debatt behandlar kulturutskottets betänkande 6, *Kultur för alla*. Vår kulturpolitik bygger som bekant på en tydlig tanke om förvaltarskap. Det handlar om förvaltandet av vårt gemensamma kulturarv och förvaltandet av vår stats gemensamma resurser så att de på bästa sätt kommer Sveriges befolkning till del. En självklar följd av det blir att vi lägger fokus vid att tillgängliggöra kulturen och kulturlivet. Det är också här jag vill lägga fokus.

I den förra debatten debatterades vad som kan göras för att säkerställa barns och ungas tillgång till kultur. Barn och unga är dock inte den enda grupp där vi finner brister i tillgängligheten. Sverigedemokraterna tycker på ett övergripande plan att regeringens strategi för genomförandet av funktionshinderspolitiken är väldigt bra, och det finns all anledning att vara glad och tacksam över det målinriktade arbete som sker sedan några årtionden tillbaka.

Det finns dock mycket kvar att göra, speciellt när det gäller tillgänglighetsarbetet, som inte alltid är så lätt att fullfölja, trots att man vill. I vårt budgetförslag förordade vi en höjning av stödet till icke-statliga kulturlokaler. Det stödet riktar sig bland annat till ny- och ombyggnationer av lokaler i syfte att handikappanpassa och höja standarden.

Även om vårt budgetförslag har fallit vill jag göra ett medskick till regeringen med en påminnelse när det gäller behov av ekonomiskt stöd, rådgivning och uppmuntran för att motivera ombyggnation av det här slaget.

Herr talman! Inte alla funktionshinder är synliga eller av rörelsehinder karaktär. Jag har valt att ställa mig bakom motion Kr323, som lyfter upp problemet med så kallade dolda funktionshinder. Det är enligt min mening en självklarhet att arbetet med att handikappanpassa kulturlokaler också kan innefatta exempelvis standardhöjningar av ventilationssystem för att minimera risken för astmaanfall eller ett utrustande med nödvändiga hjälpmedel för krissituationer som kan uppstå till följd av åkommor som epilepsi och diabetes.

Jag har också valt att stödja motion Kr240, yrkande 2, som påtalar behovet av att främja teckenspråkig kulturverksamhet. Det är i linje med vad vi föreslår i vår egen övergripande kulturpolitiska motion. Det är för mig en självklar uppgift att stödja översättningar av kulturverksamhet och medier till såväl teckenspråk som punktskrift. En stor del av vår befolkning begränsas i dag helt i onödan till följd av nedsatt syn, nedsatt hörsel eller både och.

Den digitala tekniken för med sig näst intill obegränsade nya möjligheter. Vi välkomnar det uppdrag som regeringen har gett Statens kulturråd om hur den digitala tekniken kan användas för att tillgängliggöra kulturen för personer med funktionshinder.

Vi vill dock lite mer. Därför har vi i vårt budgetförslag avsatt 15 miljoner kronor under såväl 2013 som 2014 för att finansiera pilotprojekt inom området. Det är dels för att arbetet med tillgänglighetsanpassning ska kunna börja redan i dag, dels för att ge mer underlag till kartläggningen. Exempel på sådana projekt skulle kunna vara biosalonger som utöver hörslingor erbjuder vibrerande stolar för att möjliggöra även för gravt hörselskadade och döva att uppleva ljud genom känsel eller museer som erbjuder synskadade taktila kopior av tavlor.

Även här vill jag, då vår budget för innevarande år har fallit, sända en uppmaning till regeringen att inför kommande år avsätta medel i detta syfte.

Herr talman! En ökad tillgänglighet för funktionshindrade är viktigt inte bara ur rättvisesynpunkt. Handikappanpassningen av lokaler kan dessutom vara till nytta och bekvämlighet för allmänheten i stort, inte minst till följd av att vi lever allt längre. Med ökad ålder riskerar ett och annat funktionshinder att komma som ett brev på posten, vilket i sin tur riskerar att begränsa människors sociala kontaktytor och livskvalitet. Kan vi komma över hindren så mycket det går är jag övertygad om att vi kan hämta hem både hälsomässiga och samhällsekonomiska vinster.

Jag vill ta tillfället i akt att påminna om ett välkänt ordspråk: Ett glatt hjärta gör ansiktet ljust, men ett bittert sinne ger röta i benen. Även om det uttrycktes för väldigt länge sedan rymmer påståendet en visdom grundat på lång erfarenhet.

Jag är övertygad om att stimulans av våra sinnen motverkar depression, förbättrar minnet och ökar möjligheter till sociala kontakter. Utan kulturen blir vårt liv fattigare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 138 LARS OHLY (V):

Herr talman! Tycker man att något är viktigt ser man till att det är tillgängligt. Tycker man att något är viktigt för alla ser man till att det är tillgängligt för alla. Gör man inte det visar man i handling att man inte tycker att det är särskilt viktigt utan att det är okej att vissa inte har tillgång till det som andra ser som självklart.

Detta är sanningar som gäller alla områden, även kulturens. Egentligen skulle vi inte ha behövt diskutera fysisk tillgänglighet, inte på kulturområdet och inte på något annat område heller, om regeringen bara hade fått ändan ur vagnen och gjort något åt den utredning där remisstiden gick ut för 846 dagar sedan.

För 846 dagar sedan gick remisstiden ut för utredningen *Bortom fagert tal*, som handlar om att göra bristande tillgänglighet till diskrimineringsgrund och att bygga bort otillgänglighet i hela samhället.

Detta finns inte med i det betänkande vi nu diskuterar, men jag säger detta för att det är skamligt att vi inte har kommit längre. År 2000 beslutade en enig riksdag att otillgänglighet på tio års tid skulle byggas bort i hela samhället. Vi har misslyckats med den ambitionen, och det är ett misslyckande som tyvärr fortfarande drabbar många människor. Egentli-

gen drabbar det oss alla. Vi har alla något funktionshinder, tror jag. Det är inte vi och de. Det är vi.

Minna funktionshinder är än så länge ganska hanterbara. Jag har lite ont i knäna ibland och kan inte springa, och så kan jag inte läsa utan läsglasögon. Det är inte så farligt.

Men om jag får leva lite längre och kanske bli lika gammal som min far, som dog när han var 89 år, kommer jag säkert att få större problem med rörlighet, större problem att utföra allt det som jag nu tycker är enkelt eller självklart.

Min pappa var väldigt glad för att det fanns hiss när han skulle hälsa på hemma hos någon. Men hemma hos min syster fanns det inte, och då fick han gå tre trappor utan hiss. Det hade han, som vanligtvis inte kunde förflytta sig utan rullator, jätteproblem med.

Så ser tillgänglighetsfrågorna ut. Det är inte vi och de, utan det är vi och vi. Alla tjänar på att tillgängligheten omfattar så många som möjligt.

Det är egentligen en syn på välfärd som jag tycker att vi borde anamma för hela kulturområdet. Alla ska få stöd och hjälp när de behöver det. Den som inte behöver kvalificerad vård just nu ska ändå vara med och betala för att den som behöver ska få det, i vetskap om att den dag jag själv behöver det finns vården där.

Det är precis likadant med tillgängligheten på kulturområdet. Men funktionshindersperspektivet, som vi i Vänsterpartiet talar om och som finns med i reservation 1, som jag för övrigt yrkar bifall till, handlar inte bara om tillgänglighet. Det handlar inte bara om att man ska kunna ta del. Det handlar i minst lika stor utsträckning om att synliggöra funktionshindrades historia, funktionshindrades egen kultur och – som Gunilla Carlsson visade i talarstolen – vissa funktionshindrades egna språk. Till exempel är de dövas historia och språk osynliggjorda i stor utsträckning i vårt samhälle.

Det är inte rimligt att inte funktionshindrades erfarenheter, kunskaper och historia synliggörs på samma sätt som vi, efter lång kamp, har fått igenom att till exempel kvinnors historia i åtminstone hyfsat stor del synliggörs och det ses som självklart att regeringen lägger ett jämställdhetsperspektiv på olika uppdrag till myndigheter. Men funktionshindersperspektiv finns väldigt sällan med. Det borde vara lika självklart. När vi pratar om mångkultur och mångfald ska också funktionshindersperspektivet innefattas.

Så är det inte i dag. Därför är det tyvärr nödvändigt för mig att stå fast vid reservation 1, som lyfter fram betydelsen av att funktionshindersperspektivet får genomslag.

En annan del av betänkandet handlar om det som kallas kreativa näringar. Det är naturligtvis bra att man visar att det också finns ekonomisk vinning av kulturverksamheter och kulturellt skapande på många sätt. Det finns ett ekonomiskt mervärde i kultur – det är helt riktigt.

Men jag vill höja ett varnande finger. Ibland märker jag i debatten att diskussionen om kreativa näringar innebär att det blir bara den kultur som är lönsam ekonomiskt som man finner det värt att uppmärksamma. Men kultur är inte i första hand till för att göra ekonomisk vinning. Den kan göra det, och det är bra att vi synliggör att det görs, att den bidrar till exportintäkter genom musikexport och att det finns ekonomisk vinning med olika typer av kulturverksamhet. Visst, det är bra. Men kultur har ett

värde även och kanske speciellt när det inte går att räkna hem den krona för krona.

Det handlar om den kultur som faktiskt måste få kosta, den kultur som berikar våra liv men inte nödvändigtvis syns i bruttonationalinkomsten.

Därför vill jag – utan att ha någon reservation i frågan – ändå lyfta att perspektivet på kreativa näringar måste vara detta: Det är bra att det finns kulturverksamhet som ger inkomster, men kultur får aldrig reduceras till att enbart handla om det. Alla kulturarbetare ska inte bli företagare. Det är inte ett rimligt synsätt att all kultur ska kunna kommersialiseras. Mycket av det vi själva upplever att vi har glädje av i form av konst och kultur i samhället måste få kosta.

All kultur kan inte och ska inte kommersialiseras – det är min fasta övertygelse.

Anf. 139 ANNE MARIE BRODÉN (M):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att det har varit en intressant eftermiddag med mycket kulturdiskussioner. Det är bra, det är viktigt, och det är angeläget. I de kulturpolitiska målen säger vi tydligt att kulturen ska ta mer plats och att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Därför är detta betänkande, som visar att kulturen ska vara till för alla, extra viktigt.

Vi moderater vill tillsammans med våra alliansvänner fortsätta att värna kulturen och dess möjligheter att nå många människor, alla människor. Vi kan i betänkandet läsa att mycket görs inom områden. Det gäller ökad tillgänglighet, jämställdhet, kultur och hälsa samt kulturella och kreativa näringar. Det är också några av de frågor som har diskuterats och lyfts upp av delar av oppositionen.

Först vill jag säga något om det som sagts tidigare när det gäller att inget görs, att inga pengar satsas, att det inte finns något intresse att gå från ord till handling, som vi har hört under eftermiddagen. Då tog jag fram några siffror, för det är alltid intressant.

Hur såg kulturbudgeten ut för statens del 2006? Den var på 5,9 miljarder kronor. Hur ser den ut 2013? Den är nästan 6,9 miljarder kronor. Något har hänt sedan den borgerliga regeringen tog vid, och det är viktigt att lyfta fram.

I mitt anförande kommer jag också att peka på några speciella frågor. Men innan dess ska jag nämna vad Kulturrådet ofta säger när man är ute och talar. Jag förstår ju att oppositionen gärna vill ifrågasätta den rollen, och man vill också säga att vi inte riktigt gör det vi säger eller säger saker som vi sedan inte gör.

Kulturrådet lyfter fram några saker som har varit oerhört väsentliga i kulturpolitiken. Det ena är barns och ungas rätt till kultur. Det är en mycket viktig skrivning som har gjorts och som har antagits här i riksdagen. Det andra är kultursamverkansmodellen runt om i snart sagt alla regioner i landet, där man pratar kultur mer än någonsin. Man ställer också krav på bland annat barns och ungas rätt till kultur, kultur och hälsa samt många andra saker som lyfts fram i denna kultursamverkansmodell. Det har betydelse. Det gör skillnad.

Vi kan också komma ihåg den diskussion som Lars Ohly lyfte fram om kulturens betydelse för dess egen skull. Det var en ganska stor diskussion med anledning av kulturpropositionen, där vi fick ganska mycket kritik därför att vi pratade om att kulturen hade aspekter på andra områden. I dag hör vi mycket mindre av den kritiken, och vi ser till och med motioner i betänkandet kring just andra aspekter på kulturen.

Men jag delar Lars Ohlys uppfattning. Det är också väldigt viktigt att hålla fast vid att kulturen har en stor och viktig betydelse alldeles för sin egen skull och att man gärna får vara både kritisk och besvärlig, om man nu ska uttrycka det så. Att man ifrågasätter det bestående är en del av kreativiteten och kulturens roll.

Herr talman! Jag vill fortsätta med att uttrycka min glädje över Umeå kulturhuvudstadsår. Det är ett fantastiskt förtroende som man har fått att bli Europas kulturhuvudstad 2014. Att vi i Sverige har en stad som kan mäta sig med många andra i Europa ska vi vara stolta över.

Varför får Umeå denna utmärkelse? Man har ett stort kontaktnätverk och arbetar framgångsrikt inom kulturens område. Vi kan på detta sätt från Sveriges sida och från Umeås sida visa hela Europa den fantastiska kultur som finns i Umeå och i Sverige.

Umeå har under många år arbetat med detta. Utskottet var på besök i Umeå, och vi fick se en del av hur man har arbetat med kulturdriven tillväxt och uppmärksammat kulturens roll för hållbar utveckling.

Här har regeringen satsat pengar. Förutom att vi har satsat i det stora hela har vi också öronmärkt pengar till Umeå kulturhuvudstadsår. Vi har gett Statens kulturråd i uppdrag att både samordna och följa upp vad som händer. Vi har också gett Tillväxtverket ett särskilt uppdrag att medverka i kulturhuvudstadsåret. Tillväxtverket har en speciell roll när det gäller att koordinera de kulturella och kreativa näringarna, vilket är viktigt i sammanhanget.

Vad är då kulturella och kreativa näringar? Om jag ska beskriva vad det är vill jag börja med att knyta an till en av världens mest kända svenskar, nämligen Astrid Lindgren. Hennes författarskap älskas av barn över hela världen och säkert av många av oss här i kammaren.

Ur hennes författarskap har många jobb skapats. Förlag och filmbolag har tjänat pengar på hennes skrivande. Hennes hembygd i Småland gästas årligen av tiotusentals turister som äter, sover, handlar och tittar på platsen där bland annat Emilfilmerna spelats in. Ur hennes författarskap har också stora företag som Junibacken och Astrid Lindgrens värld växt upp.

Men alla vet också vad Pippi och Emil har betytt för många av oss när vi har växt upp – viljan att vara annorlunda, att våga ifrågasätta och att också som Pippi kunna vara stark när det blåser.

Herr talman! Detta var ett exempel av många som finns att berätta om inom området kulturella och kreativa näringar. Mer finns att läsa i en rapport som vi moderater har gjort efter en resa runt om i Sverige då vi har besökt olika verksamheter.

Jag kan nämna några siffror i denna rapport. De kulturella och kreativa näringarna utgör i dag 5 procent av bnp och omsätter omkring 300 miljarder årligen. Alla branscher som vi har tittat på redovisar tillväxttal.

Ett exempel är dataspelsbranschen, som utskottet också har att hantera ibland, som har växt med 1 400 procent på tio år, och 90 procent av branschens omsättning går på export.

Herr talman! Med kulturpropositionen *Tid för kultur* lade vi grunden för en ny och modern kulturpolitik. Här lyfte vi fram bland annat kulturens roll för tillväxt och sysselsättning. Vi lyfte också fram att det är viktigt att vi stöder kulturpolitiken när det gäller konstnärligt skapande i olika former och att vi skapar förutsättningar för att bevara, tolka, tillgängliggöra och utveckla kulturlivet.

I Alliansens regeringsförklaring för riksdagsåret 2012/13 finns det många viktiga satsningar på ökad sysselsättning, forskning, infrastruktur och bättre välfärd. Men det ska också finnas förutsättningar för företagande och fler företag.

Det är också viktigt att lyfta fram att statsministern speciellt pekade på satsningen på kulturen och dess betydelse i samhället och för enskilda människor.

Vi moderater menar att handlingsplanen för kulturella och kreativa näringar har bidragit till en fortsatt utveckling av kulturen runt om i landet.

Jag vill även lyfta fram vikten av tillgänglighet inom kulturens område. Vi har just i dag i utskottet beslutat om att i vår uppföljnings- och utvärderingsgrupp titta vidare på tillgänglighetsperspektivet, vilket jag tycker är mycket bra.

Det är också bra att vi har en fortsatt diskussion om regeringens strategi som finns och som är tydlig om att vi vill ha en bättre och tydligare tillgänglighet inom kulturens område men också inom många andra områden. Det handlar om att ha konkreta och tydliga mål för samhällets insatser just för att öka tillgängligheten de kommande fem åren.

På vårt område är det Statens kulturråd och Riksantikvarieämbetet som har ansvaret för att vara samlande, stödjande och pådrivande i arbetet för att nå de funktionshinderspolitiska målen.

Herr talman! Till slut vill jag säga något om betydelsen av kultur och hälsa. Som många här vet brinner jag för detta område. Jag är också glad för att det kommer motioner på detta område.

Det finns mycket forskning i dag. Jag tror att Gunilla Carlsson i Hising Backa sade att det inte fanns. Men det finns både internationell och nationell forskning som pekar precis åt samma håll.

Göteborg nämndes. Där finns ett centrum för kultur och hälsa. Och på Karolinska har man fått ett stort anslag för att titta på musikens betydelse för hälsan, vilket vi också har hört här tidigare.

En person som har varit föregångare på området kultur och hälsa är Gunilla von Bahr. Hon började arbeta med detta när hon lämnade rektorskapet på Kungliga Musikhögskolan. Hon berättade ofta att hennes musik kom från hjärtat. Hon sade att det är så viktigt att inse att kulturella aktiviteter skapar välmående och sociala kontakter. Men det är också viktigt att forskningen tittar mer på området kultur och hälsa. Jag hoppas att vi kan fortsätta göra det på olika sätt.

Herr talman! Till sist vill jag säga att den satsning på 40 miljoner som regeringen har gjort på kultur för äldre har satt i gång många spännande verksamheter och att än mer växer fram.

Det finns en delrapport på Kulturrådets hemsida om vad dessa pengar har betytt för kultur för äldre. Jag hoppas att vi får se mycket mer.

Vi moderater är övertygade om att kulturen har oändliga möjligheter och bidrar positivt till att påverka hela samhället. Men kultur handlar också om att sänka trösklar in till kulturen och att samtidigt hävda att kulturen har ett egenvärde och är en viktig aktör i ett demokratiskt samhälle. Inte minst måste vi fortsatt sätta fokus på att ett jämställt kulturliv bidrar till kreativitet, mångfald och kvalitet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner och reservationer.

I detta anförande instämde Ulf Nilsson (FP), Per Lodenius (C) och Lars-Axel Nordell (KD).

Anf. 140 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S) replik:

Herr talman! Jag sade inte i mitt anförande att det inte fanns någon forskning, men jag sade att det inte fanns så mycket forskning.

Jag tänkte ställa en fråga angående det som jag också tog upp i mitt anförande och som du, Anne Marie Brodén, talade om lite grann avslutningsvis, nämligen vikten av ett jämställt kulturliv.

Vi lyfter i en reservation fram att vi tycker att man ska samla in statistik som är könsuppdelad. Men man skulle också kunna lyfta fram de institutioner och organisationer som får statliga bidrag och som jobbar offensivt för ett mer jämställt kulturliv som goda exempel och att de ska gynnas vid bidragsgivning.

Anne Marie Brodén lyfte inte fram den frågan över huvud taget. Statistiken inom kulturområdet har varit eftersatt länge. Det är synd. Det är bra att Myndigheten för kulturanalys nu får ett uppdrag när det gäller statistiken. Men det är inte riktigt tydligt vad myndigheten ska göra med statistiken.

Jag vill fråga Anne Marie Brodén hur hon ställer sig till att man skulle kunna lyfta in just denna könsuppdelade statistik som en grund för att kunna jobba mer aktivt med en jämställd kulturpolitik.

Anf. 141 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Jag försökte hinna med att säga något om jämställdhet på slutet. Jag tycker att det är viktigt. Vi har också haft en hearing i utskottet tidigare, där vi har pekat på problem som finns inom jämställdhetsområdet. Det gäller till exempel inom ett område som filmen, där det på många sätt är ojämlikt hur pengarna fördelas. Men en bra början är väl ändå att nu ge detta uppdrag och att man, som vi också skriver i betänkandet, får medel till att börja bli bättre på att samla in statistik. Utifrån det kan man sedan gå vidare.

Visst tycker jag att jämställdheten är viktig, inom alla områden. Jag tycker att den är viktig också inom kulturen. Det är inte så att allt är bra bara för att man gör saker, men jag tycker ändå att det händer mer nu än vad det har gjort tidigare.

Anf. 142 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S) replik:

Herr talman! Jag tycker också att det är bra att man samlar in statistik, men om man nu ändå vill få en förändring är ett sätt att faktiskt samla in en könsuppdelad statistik för att se hur det ser ut inom kulturområdet och vad man skulle kunna vidta för aktiva åtgärder för att öka jämställdheten inom området. Därför tycker jag att det är lite tråkigt att Anne Marie Brodén inte ser den möjligheten. Om man ändå ska samla in statistik är väl detta ett ypperligt tillfälle att faktiskt göra någonting åt den ojämsställda fördelningen inom kulturen.

En annan fråga jag lyfte fram är tillgängligheten. Vi kan titta på det utifrån att man ska kunna ta del av kultur, vilket jag tycker är jätteviktigt, men det handlar också om hur vi möjliggör för fler människor att vara delaktiga i kulturverksamhet. Då tog jag som ett exempel det här med språket – att man talar teckenspråk innebär inte att man har en funktionsnedsättning, utan man talar ett annat språk. Så som politiken ser ut i dag blir det dock väldigt kopplat till en funktionsnedsättning.

Hur ser Anne Marie Brodén på detta, och vad är hon villig att göra för att också de med hörselnedsättning ska få möjlighet att vara mer aktiva? Vi vet i dag att det finns barn och unga som inte kan vara med i musik- och kulturskolan för att de inte är hörande. De har dock, faktiskt, ett annat språk.

Anf. 143 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Jag tycker att tillgängligheten är oerhört viktig. Jag tittade lite på detta med hur vi ser på syn och hörsel, till exempel – hur ser det ut? Folkhälsoinstitutet har gjort en del studier på detta och tittat på hur många som får tillgång till kultur inom olika grupper.

Jag delar uppfattningen att enbart fysisk tillgänglighet inte är tillräckligt för att diskutera tillgänglighet. Då kan man ändå säga att 40 procent av de 30 000 som tillfrågades har möjlighet att gå, och går, på bio och olika saker. Den siffran är inte tillräcklig, men det har ändå flyttat sig framåt. Jag tror att detta handlar om att sätta upp långsiktiga mål, som man har gjort i strategin. Det handlar också om att öka trycket och kravet på att det ska vara tillgängligt och att man tänker på att man i olika lokaler överallt ser till hörseln – eller att det finns tillräckligt med tolkar, vilket är en annan sak som kan vara viktig.

Det vi från regeringens sida tydligt säger är alltså att vi tycker att det görs mycket men att det behöver göras mer. Vi har också pekat ut att vi vill förbättra området teknik och att befintlig teknik ska utnyttjas bättre. Vi pekar också ut syntolkning, textning och andra hjälpmedel samt att man ska ha bättre pedagogik och bemötande. Det handlar nämligen också om att innehållet i verksamheten ska bli mer tillgängligt för alla.

Jag är alltså överens med Gunilla om att detta är en viktig fråga, och jag tycker att regeringen jobbar på ett bra sätt med detta. Vi moderater kommer dock att trycka på för att än mer ska hända.

Anf. 144 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Vi debatterar nu kulturutskottets betänkande nr 6 *Kultur för alla*. I betänkandet behandlas 27 olika motionsyrkanden.

Jag vill yrka bifall till reservation nr 1. Egentligen hade jag velat yrka bifall till hela motion 264, men jag har ändå valt att yrka bifall till reservation nr 1. Det känns som att det är lite starkare, och det blir i alla fall halva vår motion.

Jag ska också säga att jag står bakom vår motion nr 343, som handlar om digital allemansrätt. Den kommer jag också att tala om lite senare.

Majoriteten i kulturutskottet har valt att avstyrka samtliga motionsyrkanden som handlar om funktionshinder, med hänvisning till att det pågår ett arbete med att skildra funktionshindrades historia samt för att öka tillgängligheten till kultur. Anne Marie Brodén talade tidigare om att det görs mycket men att det behövs mer hjälpmedel.

Egentligen tycker jag att det handlar betydligt mer om den andra delen. Det har funnits några tillfälliga utställningar på museer med perspektiv på funktionshinder. Fasta utställningar finns inte alls, om det inte råkar vara ett specialmuseum med inriktning på viss funktionsnedsättning. För övrigt är personer med funktionsnedsättning väldigt sällan representerade på museer, liksom de levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning som har funnits under olika tidsepoker.

Museers insatser och sociala ansvar för att visa upp alla gruppers kulturarv och synliggöra detta är viktigt. Det ger både kunskap och förståelse för hela vår funktionshindreshistoria eller, som man kanske sade då, handikaphistoria. Det finns väldigt många historier att ta del av, från boenden – den del som går från institutioner till eget boende – skola, specialklasser för elever med synskada, de så kallade obildbara eleverna utan rätt till skolgång över huvud taget till en skola för alla, rättighetslagstiftning och hela LSS.

Det finns många exempel på hur Sverige har förändrats när det gäller synen på personer med funktionsnedsättning. Denna historia behöver synliggöras och vända sig till alla, för den berör hela samhället – inte bara denna grupp.

De svårigheter museerna själva framhåller när det gäller att arrangera utställningar ur ett funktionshindersperspektiv är brist på tillgänglighet till byggnaden, brist på kunskap om bemötande och en allmän brist på själva perspektivet. Det gjordes en rapport under förra året, *Funktionshinderperspektiv på museernas arbete*. Där säger museipersonalen att de upplever det som svårt att på ett naturligt sätt integrera perspektiv på funktionsnedsättning med den ordinarie verksamheten.

Jag tror att det är viktigt att inkludera ett funktionshindersperspektiv i allt arbete museerna gör, som samlingar, arkiv och utställningar. Då kommer kunskapen att öka, och då kommer det också att finnas underlag för att göra fler utställningar och pedagogisk verksamhet med ett sådant perspektiv helt integrerat.

I vårt betänkande hänvisar majoriteten i utskottet till arvsfondsprojektet Handikaphistoria i kulturarvet, som har arbetat under ett par år med att öka museisektorns kunskaper om funktionshindersperspektivet. Man säger att det är viktigt att följa arbetet. Arbetet är dock tänkt att ta slut under 2013. Är det inte dags att vi faktiskt sätter ned foten för att få till någon form av mer permanent verksamhet? Detta är någonting väldigt många ser ett behov av just i dag.

Så till vår motion nr 343 och begreppet ”kulturell allemansrätt”. Detta är ett helt nytt begrepp, som tidigare har använts för helt andra saker men som jag vill använda för att skapa ett lagrum för det som kan få vara fritt att använda på nätet. Sverige har en lång tradition av att allemansrätt finns ute i naturen, och jag tror att det är ett bra begrepp att använda även för nätet.

Vi vet att när kopiering av enskilda verk blir enklare och snabbare och kopiorna blir mer lika originalet blir frågan om upphovsrätt alltmer aktuell. Att utveckla och inom några områden modernisera upphovsrätten så att den passar dagens teknik är helt centralt för kulturens utveckling. Parallellt finns det verk som i dag är helt fria att använda, men i Sverige finns det ingen lagstiftning som skyddar dem som vill använda verken. Vi ser att många app-utvecklare och programutvecklare får använda sig av information från andra länder där man har den här typen av lagligt stöd.

Att införa ett lagrum för en kulturell allemansrätt skulle ge en juridisk status och ett tydligt ramverk för de verk som får användas och förändras. Den lagstiftning som allra tydligast har synliggjort detta är den amerikanska. Den anger att när ett verks skyddstid upphört eller om upphovsrättsinnehavaren bestämmer så tillhör verket en sorts kulturell allemansrätt, public domain. Dessutom tillhör de flesta texter och bilder som skapats med offentliga medel av federala myndigheter det som fritt får användas. Det är därför som mycket av våra väderrapporter kommer från amerikanska sajter eftersom vi inte tillåter användning av information på samma sätt.

Länderna i Europa har haft en starkare upphovsrättslagstiftning. Upphovsrättens ideella rättigheter, till exempel rätten att erkännas som verkets upphovsman och rätten att protestera mot vandalisering av verket, kan aldrig frångås av upphovsmannen så länge verket omfattas av upphovsrättslagens skyddstid. Den är 50 år från skapelseåret eller 70 år efter upphovsmannens död. Upphovsmannen kan visserligen skriftligen lova avstå från att utnyttja sina ideella rättigheter, men han kan inte avsäga sig dem.

Detta innebär inte att det inte finns helt ”fria” verk bland verk som nyproducerats i Europa, men publicering av sådana verk åtföljs ofta av vissa krav, till exempel att en fotografers namn ska anges eller liknande. Detta gäller även i Storbritannien, där man visserligen använder uttrycket public domain men nästan uteslutande avser de verk vars skyddstid gått ut. Även när ett verks skyddstid gått ut är det numera praxis i Europa att ange upphovsmannen om denne är känd.

Utvecklingen på internet går i en rasande takt, och lagstiftarna har haft svårt att följa med. Genom att ge tydliga lagrum för det som vi alla äger gemensamt eller det som inte har någon ägare alls eller bara det som vi vill ska vara fritt på nätet skapar vi stora ekonomiska och andra möjligheter, kreativa sådana, för dem som vill vidareutveckla det fria materialet. Miljöpartiet menar därför att det behövs en lagtext där man tydliggör när ett verk är fritt och hur det i så fall kan få användas och ger upphovsmän utökade möjligheter att förfoga över sina egna ideella rättigheter.

Herr talman! *Kultur för alla* är namnet på det betänkande vi nu talar om. Temat är att kultur ska alla kunna ta del av, bli inspirerade av och få en fördjupad kunskap av. Alla ska kunna stärkas av kulturens utvecklande kraft. Det handlar om konstnärliga upplevelser genom litteratur, målning, musik med mera, och det handlar om kunskap och information genom museer och utställningar. Det här betänkandet handlar särskilt om hur alla ska kunna få tillgång till kultur. Det handlar också om hur kulturen ska belysa människors olika livsvillkor. Det pågår i Sverige ett antal viktiga projekt som på olika sätt nämns i betänkandet.

Rätten för funktionshindrade, eller funktionsnedsatta som man säger i dag, att vara delaktiga och inkluderas i samhällsliv och kultur är en historisk hjärtefråga för oss folkpartister. Vi har till exempel länge drivit att bristande tillgänglighet ska räknas som diskriminering på samma sätt som när människor utan saklig anledning blir nekade tillträde till lokaler och verksamheter. Dit har vi inte nått än i Sverige, men jag är mycket glad över att regeringen nu ger en del institutioner särskilda statsbidrag för att inrätta en handlingsplan för ökad tillgänglighet. Det är flera kulturinstitutioner som ska ha åtgärdat onödiga hinder senast 2016, och samtliga ska ha webbplatser som är tillgänglighetsanpassade senast 2016. Det kan tyckas vara en lång tid; det tyckte jag spontant när jag läste om det. Men samtidigt ska vi veta att det är många gamla lokaler, och det är väldigt lite som är gjort tidigare.

Ett pågående projekt är Handikapphistoria i kulturarvet, och det kopplas till den övergripande strategin för funktionshinderspolitiken fram till 2016. Projektet Handikapphistoria i kulturarvet sker i samarbete mellan Nordiska museet och Handikapphistoriska föreningen och finansieras för övrigt av Allmänna arvsfonden. De har redan lämnat en rapport där de beskriver bland annat hur just funktionshindrades erfarenheter ofta saknas i museernas fasta utställningar, något som även andra tagit upp här. De betonar hur viktigt det är att alla människors historia blir synliggjord.

Det finns redan flera positiva initiativ, men samtidigt visar rapporterna att museerna har varit duktigare och haft större medvetenhet när det gäller att öka tillgängligheten till lokaler än när det gäller innehållet i de fasta utställningarna. I museernas basutställningar är funktionshinder väldigt sällan belysta, utom på en del specialmuseer och i tillfälliga utställningar. Därför är det viktigt att arbetet går vidare och att problemen följs upp. Utskottet skriver tydligt att vi följer det här arbetet och att utskottet anser att alla delar av samhället ska bli belysta. Det är en förutsättning för en levande demokrati.

Herr talman! Det är naturligtvis av mycket stor betydelse att kulturpolitiken medverkar till att kulturen återspeglar den mångfald som präglar dagens Sverige och dagens samhälle över huvud taget. Kulturen måste helt enkelt vara relevant för hela befolkningen. Därför ska många olika erfarenheter, tankar och historier tillvaratas och speglas så att alla delar av samhället blir belysta. Utskottet skriver därför att vi ser positivt på bland annat projektet Handikapphistoria i kulturarvet.

Herr talman! Allt fler har börjat inse, som vi hört och vet, att det finns genomgående strukturer i samhället som gör att kvinnor på olika sätt har svårt att komma fram i karriär och yrkesliv på samma sätt som män. Det är inte tillfälligheter, utan det är faktiskt genomgående strukturer. Det gäller naturligtvis även kulturen. Vi kan se att kvinnohistoria och kvinnors erfarenheter och speciella förutsättningar ofta saknas eller är dåligt belysta i utställningar och på museer. När man tittar närmare på kulturen utifrån ett genusperspektiv inser man att det finns mycket kvar att göra.

Nu finns det ett tydligt uppdrag till statens myndigheter att integrera ett jämställdhetsperspektiv i sina verksamheter. Statens historiska museer har till exempel fått ett särskilt uppdrag att utveckla metoder för jämställt innehåll i samlingar och utställningar på alla museer. I uppdraget om mångfald ingår också att ge utrymme för hbtq-frågor.

På kulturområdet måste man ha ett dubbelt perspektiv på jämställdhet, dels jämställdhet för dem som arbetar med kultur naturligtvis, dels jämställdhet i det som visas på museer och utvecklas i skapande verksamhet.

Herr talman! Den nya jämställdhetsministern Maria Arnholm konstaterade i ett tal häromdagen att 3,6 miljoner kronor är den genomsnittliga skillnaden i lön mellan en kvinna och en man över en livstid. Det visar att det är mycket kvar att göra för jämställdheten på den svenska arbetsmarknaden.

Naturligtvis hänger förhållandena inom kulturvärlden samman med hela samhällslivet, med familjepolitiken och med mer eller mindre dolda värderingar. Politiken i stort måste ha ett jämställdhetsmål. Men även inom kulturvärlden måste man specifikt arbeta bättre med till exempel lönejämförelser och analyser om orsaker till löneskillnader och gå igenom hur olika tjänster tillsätts.

Varför har kvinnor i kultursektorn lägre lön för samma jobb? Det är en fråga som måste ställas. Inte minst för att det i stor utsträckning handlar om offentliga arbetsgivare måste institutionerna gå i spetsen. Här vill vi påpeka att det redan finns ett uppdrag att göra könsuppdelad statistik i statliga institutioner.

Några andra viktiga områden behandlas i betänkandet. Det är digitalisering av kulturarvet och allmänt ökad digital tillgänglighet. Det är viktigt. Kulturella och kreativa näringar öppnar många positiva möjligheter. Det finns också pågående projekt om kultur och hälsa. Jag har valt att begränsa mig. Kolleger från Alliansen och även andra talare har tagit upp mer av det i sina anföranden.

För den som lyssnar på den här debatten utifrån kan jag påminna om att betänkandet utgår från motioner som har väckts. Det handlar inte alls om alla kulturområden inom kulturbudgeten. Det finns många andra stora frågor som bara delvis berörs i betänkandet och som återkommer i riksdagsdebatten. Det gäller kulturarv, public service, bibliotek, läsning och kopplingen till skola.

Först som sist: För mig som liberal är begreppet mångfald ett centralt begrepp i Alliansens kulturpolitik. Jag är glad att man lyfter fram det begreppet enligt bland annat de kulturpolitiska mål som antogs 2009.

Många av de motioner som utskottet avstyrker innehåller på många sätt viktiga synpunkter. De avstyrks eftersom regeringen redan arbetar med de frågor som tas upp. Det pågår ett arbete som blir allt intensivare.

Herr talman! Mångfaldsbegreppet ska genomsyra kulturpolitiken. Det innebär att vi ska ha en rikedom av kulturuttryck och att olika perspektiv ska finnas. Könroller och människors olika villkor ska speglas, och olika kulturhistoriska aspekter ska lyftas fram.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anne Marie Brodén (M), Per Lodenius (C) och Lars-Axel Nordell (KD).

Anf. 146 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att hälsa Ulf Nilsson välkommen till kulturutskottet. Jag tror att detta är din första kulturpolitiska debatt. Du kanske har varit uppe i den debatten vid andra tillfällen. Det vet jag inte. Utifrån att du nu är ledamot i kulturutskottet vill jag hälsa dig välkommen till den kulturpolitiska debatten.

Jag lyfte upp frågan om ett jämställt kulturliv. Ulf Nilsson lyfte i sitt anförande fram att man ser en hel del problem, eller man ska kanske säga utmaningar. Det är ojämnt inom kulturen precis som det är på många andra ställen i samhället.

Vi har en reservation där vi tycker att man ska samla in statistik könsuppdelat. Vi vill också att Statens kulturråd ska ha en samordnande roll i samarbete med Myndigheten för kulturanalys för att mer systematiskt skapa ett underlag för att göra bedömningar.

Utifrån de bedömningarna kan man sedan göra politiska reformer eller insatser för att komma åt den situation som är inom kulturområdet. Det räcker inte att bara stå och tycka och konstatera hur det ser ut. Någonstans måste man också göra någonting, om man nu vill ha en förändring.

Min fråga till Ulf Nilsson är: Hur tänker Ulf Nilsson vad gäller en ökad jämställdhet inom kulturområdet? Hur ser han att han skulle kunna påverka så att det blir en annan riktning än vad det är i dag?

Anf. 147 ULF NILSSON (FP) replik:

Herr talman! Jag vill tacka för att jag blev hälsad välkommen. Jag har varit med i en liten men viktig interpellationsdebatt häromdagen, och jag har varit med i en del kulturdebatter om mina enskilda motioner i kulturfrågor. Det är väldigt roligt. Detta är ett mycket centralt område som har betydelse för framtiden.

När det gäller jämställdhet har regeringen tidigare gett ett ansvar för den officiella statistiken från januari 2012. Där har man ett uppdrag att man ska lämna officiell statistik uppdelad efter kön. Regeringen har dessutom aviserat att den avser att avsätta ytterligare 2 miljoner kronor till insamlande av den typen av statistik. Det skriver vi om i betänkandet.

Dessutom har man gett Statens historiska museer ett regeringsuppdrag att ta fram underlag för att arbeta fram metoder för en jämställd representation i samlingar och utställningar. Slutligen har också Svenska Filminstitutet fått ett extra tillskott för att arbeta med jämställdhet. Jag vill hävda att arbetet är på gång.

Med all respekt för de olika motioner om viktiga saker som har väckts finns det inte en enda motion som mer än ett parti står bakom. Alla är på sitt sätt väsentliga. Men de slår lite grann in öppna dörrar.

Samtidigt ska vi, som vi antyder i våra skrivningar, tydligt följa arbetet. Utskottet uttalar sin positiva inställning till bland annat arbetet med jämställdhet, tillgänglighet och många andra områden.

Det är en tydlig signal till regeringen att vi inte tänker ligga på lat-sidan. Vi kan komma tillbaka och även göra tillkännagivanden om det skulle behövas.

Anf. 148 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S) replik:

Herr talman! Nu lyfter jag fram frågorna utifrån Socialdemokraternas motion och förslag om hur vi skulle vilja skapa ett mer jämställt kulturliv. Alla partier har möjlighet att yrka bifall eller hänga på den reservationen i voteringen. Det kan också Ulf Nilsson göra om han tycker att frågan är så viktig att man vill se en förändring.

Man kan inte bara säga att man borde jobba med dessa frågor. Man behöver se till att det mer strukturellt samlas in fakta om hur det ser ut. Vi vet i dag att vi har en kultursamverkansmodell som gör att väldigt många av besluten fattas ute i regionerna även om anslaget kommer från staten.

Där lyfter vi in att vi vill få en rapportering även vad gäller de statliga medel som går ut genom kultursamverkansmodellen. Det finns väldigt mycket mer att göra över huvud taget på statistikområdet inom kulturen. Det är väldigt eftersatt. Det skulle verkligen behövas.

Jag lyfte i mitt anförande upp tillgängligheten. Man talar mycket om att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av kulturen. Men jag lyfte också fram: Hur möjliggör man för människor att vara delaktiga? Jag tog som ett exempel människor som talar ett annat språk. Det gäller dem som talar teckenspråk. Det gör att de hamnar väldigt mycket utanför. Det finns heller inte någon som har ett övergripande ansvar vad gäller kultur för dem som talar teckenspråk.

Kulturrådet har inte något uppdrag. Det finns heller inte någon annan som har det. Hur ser Ulf Nilsson på att vi utestänger människor för att de talar ett annat språk än svenska?

Anf. 149 ULF NILSSON (FP) replik:

Herr talman! När det först gäller jämställdheten redogjorde jag för en hel del insatser som görs även med extra ekonomiska medel. Det gäller i första hand från Kulturdepartementets och kulturministerns sida. Det finns redan tydliga uppdrag till vissa museer. Vår jämställdhetsminister har nu gjort tydliga utspel om att förbättra detta med lönestatistik och officiella uppgifter och så vidare.

Jag menar att det är helt uppenbart att vi arbetar med dessa frågor och att det händer mer än vad det har gjort under många år inte minst med den tidigare regeringen.

När det gäller minoritetsspråk och teckenspråk var det ett oerhört lyft, kan man säga, för teckenspråket att i princip få samma status som minoritetsspråken. Det genomfördes av alliansregeringen.

Det ska vi naturligtvis följa upp och så vidare. Men det här medför att man har oerhört mycket större rättigheter än vad man hade tidigare när

det handlar om att kunna bli förstådd och att kunna få information på teckenspråket.

Det här är naturligtvis någonting som jag och andra som är engagerade kommer att följa. Men det har tagits ett stort steg i och med att teckenspråket har fått den här statusen. Jag utgår från att de departement som är aktuella verkligen kommer att följa det som det innebär rent författningsmässigt att det har fått status av att vara minoritetsspråk.

Anf. 150 PER LODENIUS (C):

Herr talman! Jag tänkte inleda med att säga att jag i mitt anförande kommer att hänvisa till min så kallade kulturtillgänglighetsturné. Oppositionen kan notera det.

Jag var alltså under 2012 ute på någonting som jag kallar en kulturtillgänglighetsturné. Jag ville se hur tillgänglig kulturen är – det säger namnet i sig självt. Jag ville se hur tillgänglig kulturen är för personer med funktionsnedsättning, men inte bara det, utan också hur tillgänglig kulturen är över landet, alltså geografisk tillgänglighet. Jag ville också se vilka som får tillgång till kulturen, en socioekonomisk tillgänglighet.

Till min hjälp har jag haft personer från Centerpartiets kulturnätverk. Det är de som har arrangerat alla kulturbesök jag gjort runt om i landet. Jag skulle kunna säga att det har varit från Malmö i söder till Luleå i norr, men jag har varit längre norrut.

På min kulturtillgänglighetsturné har jag sett många goda exempel på hur kultur görs tillgänglig runt om i Sverige. Jag har sett ett museum som har gjort tillgänglighet till ett arkitektoniskt framgångsgrepp. Jag har sett hur en kulturfestival stärkt en by och fått flyttströmmen att återvända till byn, som efter flera år av avfolkning nu fått tillbaka framtidstron. Jag har sett hur ungdomar i ett ekonomiskt utsatt område fått hitta sin passion i teater och dans.

Jag har också på min resa mött många verksamheter med verklig nationell spetskompetens på just deras områden. Det har rört sig om verksamheter som gör vår historia verklig för barn och projekt för att digitalisera och tillgängliggöra gamla fotografier.

Jag fick också ta del av ett EU-projekt, Våga mötas – om tillgänglighet. Det är ett projekt som handlar om allt från praktiska tips på fysisk tillgänglighet till frågan om bemötande. Det är Scenkonstbolaget i Sundsvall som i ett projekt tagit fram en modell och material som används just för att öka tillgängligheten.

Alla som jobbar i verksamheten, från skådespelare till den som sitter i biljettluckan, utbildas i tillgänglighet och bemötande. Det är en modell och metod som jag hoppas sprids över landet, för man behöver inte alltid uppfinna hjulet på nytt.

För många som jag träffade var kultursamverkansmodellen en ny erfarenhet. Det är inte så konstigt då kultursamverkansmodellen inte har varit i gång särskilt länge. Men jag mötte många positiva tongångar om modellen och vad den faktiskt leder till.

Visst kunde man spåra vissa mindre positiva tongångar, som att det kunde vara lite mycket byråkrati i början. Men samtidigt såg man faktiskt fördelen med den regionala kulturplanen när den sedan var färdig och också de fördelar som processen att ta fram planen hade gett. Det finns en förbättringspotential. Så är det alltid. Men erfarenheterna har visat att

grundtanken i kultursamverkansmodellen fungerar bra, och det är något som vi ska bygga vidare på.

Nu hoppas jag bara på att också Stockholms län så fort som möjligt ska välja att gå in i kultursamverkansmodellen, så att alla kulturarbetare, föreningar och institutioner och de 26 kommunerna i mitt hemlän får möjlighet att ta del av kultursamverkansmodellens fördelar.

Herr talman! Vad jag också mötte på min kulturtillgänglighetsturné var alla kulturentreprenörer och alla kulturarbetare som såg en möjlighet i kulturen. De såg en möjlighet att utveckla sig själva men också en möjlighet att utveckla andra och sin omgivning. De såg en möjlighet att försörja sig. Målet var kanske inte alltid att bli rik på pengar men att i alla fall kunna leva på och av sin kreativitet.

EU har identifierat att kulturella och kreativa näringar svarar för 3 procent av EU:s totala sysselsättning, och det här är en sektor med hög tillväxt, som faktiskt i mindre grad än övrigt näringsliv påverkades under krisåren 2008–2011. Försiktiga beräkningar visar att närmare 200 000 personer arbetar inom den här sektorn i Sverige.

Det finns en mängd kombinationer mellan de här kulturella och kreativa näringarna och andra näringar, där de kulturella näringarna och kulturarbetarna stärker och utvecklar andra näringar. Ett exempel är Tillt, som finns i Göteborg, där kulturarbetare är med och utvecklar andra verksamheter och företag genom att använda den unika kunskap och kreativitet som just professionella kulturarbetare har. Och kanske har de mest kreativa och mest utvecklande kombinationerna ännu inte skapats.

Under 2010–2012 har regeringen haft en handlingsplan för kulturella och kreativa näringar. Det har bland annat resulterat i att det nu finns strategier i samtliga regioner för hur man vill arbeta och utveckla samarbetet mellan näring och kultur. Tillväxtverket har bland annat utvecklat branschguider med information för dem som vill starta företag inom olika kulturella och kreativa områden. Då har jag bara nämnt några av alla de åtgärder som handlingsplanen har lett till.

Det pågår en spännande utveckling när det gäller kulturella och kreativa verksamheter och företagande. Nya strukturer och också nya affärsmodeller skapas. Regeringen, med näringsminister Annie Lööf, lyfter också fram kulturella och kreativa näringar som viktiga områden att fortsättningsvis utveckla.

Herr talman! Kulturen har stor betydelse för innovationer och entreprenöriell utveckling. Kulturen är viktig för samhällsutvecklingen. Kulturen bidrar till ett mer tolerant samhälle. Men kulturen behöver egentligen ingen ursäkt för sin existens. Vi behöver inte förklara kulturen med massor med fördelar som den medför. Kulturen i sig själv är nog.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på motionerna.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anne Marie Brodén (M), Ulf Nilsson (FP) och Lars-Axel Nordell (KD).

Anf. 151 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Herr talman! Det är trevligt att det är några som är kvar i den här debatten trots att timmen är sen.

Kulturen hjälper oss att se oss själva i andra och genom andras ögon. När vi ser med klarare ögon på världen bildar vi oss en uppfattning om historiska händelser, miljöer, tankar och föreställningar. Att kunna utöva och ta del av kultur är därför en viktig del av vad det innebär att vara människa.

Alla människor måste få ta del av kulturens möjligheter. Det här gäller oavsett vilken bakgrund de har och oavsett vilka förutsättningarna är. Vi kristdemokrater brukar tala om förvaltarskap, att vi har ett ansvar för att varje person ges förutsättningar för att ta till vara och utveckla de förmågor och intressen som hon har.

En viktig utgångspunkt för mig i arbetet med att förbättra vårt lands kulturpolitik är därför att undanröja alla hinder för människors delaktighet i kulturlivet. Det är med tillförsikt som jag följer genomförandet av regeringens strategi för funktionshinderspolitiken.

Fram till 2016 är det viktigt att vi fortsätter att på allvar satsa på ökad tillgänglighet, så att personer med hörselskador, nedsatt syn, begränsad rörlighet eller andra funktionsnedsättningar får tillgång till kulturen på lika villkor. Det är oerhört viktigt.

Tillgänglighet får aldrig betraktas som ett särintresse. Tvärtom måste det vara ett allmänintresse att göra samhället tillgängligt. Det som är intressant är att det som är bra för den som sitter i rullstol är bra också för småbarnföräldrar med barnvagn och faktiskt för oss alla. Det behöver alltså inte finnas någon konflikt där emellan, utan det är ett allmänintresse.

I det här sammanhanget vill jag passa på att särskilt nämna teckenspråkstolkningen, som även andra har talat om. Den ligger mig varmt om hjärtat. 25 procent av Sveriges alla döva bor i mitt hemlän Örebro. De döva och gravt hörselskadade är helt beroende av teckenspråkstolkning för att klara sin vardag och för att kunna ta till sig kultur på samma sätt som hörande. Det är viktigt att man från statligt håll framöver tar ett stort ansvar för att säkerställa den här gruppens tillgänglighet när det gäller kulturupplevelser i synnerhet och vardagliga kontakter i allmänhet.

Herr talman! Förutom förvaltarskapstanken som jag nämnde är en viktig kugge i den kristdemokratiska ideologin det vi brukar kalla subsidiaritetsprincipen. När vi arbetar efter att alla beslut ska fattas på den lägsta ändamålsenliga nivån bygger vi ett samhälle nedifrån och upp och inte tvärtom. Den nivå som ligger över ska understödja de lägre nivåerna i att ta sitt ansvar. Fördelarna med det här är bland annat att förutsättningarna ökar för att besluten hamnar på rätt nivå där det också finns rätt kompetens.

Samverkansmodellen på kulturområdet är ett utmärkt exempel på hur vi kan bygga på just subsidiaritet. Genom den här modellen har den nationella, regionala och lokala nivån ett gemensamt ansvar för att kulturpolitiken ska genomföras. Staten har det övergripande strategiska ansvaret för utvecklingen av kulturpolitiken i hela landet, men tyngdpunkten har förskjutits.

Tidigare fördelade staten de kulturpolitiska anslagen i detalj, även till regionala organ. Oavsett om man i regionen var totalt enig om hur resurserna skulle fördelas var det staten som visste bäst.

Detta har man ändrat på i och med samverkansmodellen. Nu får landsting och regioner besluta om hur en del av de statliga kulturbidragen

ska fördelas. Dessutom involveras både föreningslivet och naturligtvis kommunerna men framför allt kulturskaparna själva. Det är det fina i kråksången. Vi talar här om en förskjutning av tyngdpunkten från det centraliserade beslutsfattandet till att den region som det faktiskt handlar om får mer att säga till om. Kulturen förs närmare medborgarna.

Nu följs samverkansmodellen upp. Signalerna hittills har gått ut på att den mer eller mindre har varit en succé, vilket jag tycker är väldigt tillfredsställande. Det talas om att politikerna på regional och lokal nivå i allmänhet har fått ett förnyat intresse och större kunskap om kulturpolitiken tack vare samverkansmodellen. Myndigheten för kulturanalys drar därför slutsatsen att den har bidragit till att sätta kulturen på den politiska agendan. Sådana effekter kan jag inte tänka mig att någon kulturpolitiker kan motsätta sig utan tvärtom gillar.

Herr talman! Utskottet lyfter också fram betydelsen av entreprenörskap och företagande inom kulturområdet. Även jag vill i det här sammanhanget stryka under att de kulturella och kreativa näringarna bidrar till mycket i samhället, bland annat ökad tillväxt och sysselsättning. Jag noterar också att även näringslivet är i behov av kulturell och kreativ kompetens så att konkurrenskraft och innovationsförmåga stärks.

I dessa tider av ekonomisk nedgång i vår omvärld skulle jag vilja passa på att belysa hur bra det är att uppmuntra till entreprenörskap och innovationsrikedom på många områden.

I nästa vecka besöker jag tillsammans med några allianskolleger från kulturutskottet Härjedalens Kulturcentrum. Det är två unga kulturskapare och entreprenörer från Tyskland respektive Schweiz som har etablerat Härjedalens Kulturcentrum i Lillhärdal i södra Härjedalen, en kulturbygd med rötter i 840-talet.

I denna socken, till ytan lika stor som Blekinge, där det bor, tror jag, 601 personer i dag, producerar man alltså verksamhet vid ett kulturcentrum vilket förra sommaren bland annat gav 250 hotellövernattningar. Det låter helt orimligt, men så är det faktiskt. Det här är spännande, och det är det vi ska titta på.

Det här är ett utmärkt exempel på kulturella och kreativa näringar som engagerar bygden och samtidigt får människor utifrån att komma och delta i olika kreativa workshoppar.

Herr talman! Slutligen vill jag peka på kulturens betydelse med anledning av den digitalisering som utskottet tar upp i sitt betänkande. Digisam och den nationella strategin för att digitalisera kulturella samlingar, verksamheter och arkiv innebär att kulturarvet görs tillgängligt för fler samtidigt som vi ökar möjligheterna att bevara kulturskatter till eftervärlden.

Att ha god kännedom om sitt eget kulturarv är en förutsättning för att vi ska kunna utveckla vår identitet och på så sätt kunna respektera andras kulturer i världen. Vi kristdemokrater står upp för kulturarvet. I takt med den ökade globaliseringen och regionaliseringen menar vi att det småskaliga och lokala blir allt viktigare.

Vi noterar det ökande intresset för släktforskning, där sökandet efter förankring och identitet ofta underlättas av att informationen finns tillgänglig digitalt.

Det är viktigt att kulturen genom möjligheterna till överföring till digitala plattformar kommer fler till del.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anne Marie Brodén (M), Ulf Nilsson (FP) och Per Lodenius (C).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 mars.)

Prot. 2012/13:78
14 mars

Kultur för alla

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
EU-dokument
KOM(2013) 92 Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén Ett anständigt liv för alla: Att avskaffa fattigdom och ge världen en hållbar framtid

16 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 14 mars

2012/13:331 Åtgärder mot jämviktsarbetslösheten

av *Bo Bernhardsson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:332 Varsel inom järnvägssektorn

av *Anders Ygeman* (S)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 mars.

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 14 mars

2012/13:387 Arbetsförmedlingens regelverk

av *Agneta Gille* (S)
till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2012/13:388 Infrastrukturen i Mälardalen

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:389 Publicering av den internationella svavelöverenskomsten

av *Hans Hoff* (S)

till statsminister Fredrik Reinfeldt (M)

2012/13:390 Polisen i Kramfors

av *Eva Sonidsson* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:391 Lavaldomen

av *Gunnar Sandberg* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2012/13:392 Stöd till avhoppade kriminella

av *Billy Gustafsson* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:393 Nationellt luftfartsmuseum på Skavsta

av *Caroline Helmersson Olsson* (S)

till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2012/13:394 Syriska kvotflyktingar

av *Robert Halef* (KD)

till statsrådet Tobias Billström (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 mars.

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 14 mars

2012/13:355 Konfiskeringen av kristen syrisk-ortodox egendom i Turkiet

av *Amineh Kakabaveh* (V)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:370 Handel med skrot

av *Krister Örnfjäder* (S)

till näringsminister Annie Lööf (C)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 mars.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.50,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.51,
av tredje vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 142 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om inkomna protokollsutdrag från utskott	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Anmälan om inkomna faktagromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	3
5 § Hänvisning av ärenden till utskott	3
6 § Familjerätt	3
Civilutskottets betänkande 2012/13:CU8	3
Anf. 1 JONAS GUNNARSSON (S)	3
Anf. 2 MARIANNE BERG (V)	5
Anf. 3 THOMAS FINNBORG (M)	7
Anf. 4 JONAS GUNNARSSON (S) replik	9
Anf. 5 THOMAS FINNBORG (M) replik	9
Anf. 6 JONAS GUNNARSSON (S) replik	10
Anf. 7 THOMAS FINNBORG (M) replik	10
Anf. 8 NINA LUNDSTRÖM (FP)	10
Anf. 9 OLA JOHANSSON (C)	11
Anf. 10 MARIANNE BERG (V) replik	14
Anf. 11 OLA JOHANSSON (C) replik	14
Anf. 12 MARIANNE BERG (V) replik	14
Anf. 13 OLA JOHANSSON (C) replik	15
Anf. 14 ROLAND UTBULT (KD)	15
Anf. 15 JONAS GUNNARSSON (S) replik	17
Anf. 16 ROLAND UTBULT (KD) replik	18
Anf. 17 JONAS GUNNARSSON (S) replik	18
Anf. 18 ROLAND UTBULT (KD) replik	19
Anf. 19 PATRICK RESLOW (M)	19
(Beslut fattades under 12 §.)	22
7 § Förkortad tid för styrelseledamöters personliga betalningsansvar	22
Civilutskottets betänkande 2012/13:CU16	22
(Beslut fattades under 12 §.)	22
8 § Kultur och fritid för barn och unga	22
Kulturutskottets betänkande 2012/13:KrU5	22
Anf. 20 ISAK FROM (S)	22
Anf. 21 TINA EHN (MP)	25
Anf. 22 MARGARETA LARSSON (SD)	28
Anf. 23 ISAK FROM (S) replik	29
Anf. 24 MARGARETA LARSSON (SD) replik	29
Anf. 25 ISAK FROM (S) replik	29
Anf. 26 MARGARETA LARSSON (SD) replik	30
(forts. 10 §)	30
Ajournering	30
Återupptagna förhandlingar	30
9 § Frågestund	30

Anf. 27 TREDJE VICE TALMANNEN	30
<i>Rekrytering av arbetskraft</i>	30
Anf. 28 YLVA JOHANSSON (S).....	30
Anf. 29 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C)	30
Anf. 30 YLVA JOHANSSON (S).....	31
Anf. 31 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C)	31
<i>Egenproducerad el</i>	32
Anf. 32 LISE NORDIN (MP).....	32
Anf. 33 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C)	32
Anf. 34 LISE NORDIN (MP).....	32
Anf. 35 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C)	33
<i>Äldre och läkemedelsförmåner</i>	33
Anf. 36 PER RAMHORN (SD)	33
Anf. 37 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	33
Anf. 38 PER RAMHORN (SD)	34
Anf. 39 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	34
<i>Rehabilitering av långtidssjukskrivna</i>	34
Anf. 40 FINN BENGTTSSON (M).....	34
Anf. 41 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M).....	34
Anf. 42 FINN BENGTTSSON (M).....	35
Anf. 43 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M).....	35
<i>Flyktingars inträde på arbetsmarknaden</i>	36
Anf. 44 HANS BACKMAN (FP).....	36
Anf. 45 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP)	36
Anf. 46 HANS BACKMAN (FP).....	36
Anf. 47 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP)	36
<i>Valfritt boende för äldre</i>	37
Anf. 48 ANNIKA QARLSSON (C).....	37
Anf. 49 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	37
Anf. 50 ANNIKA QARLSSON (C).....	37
Anf. 51 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	38
<i>Rökning bland unga</i>	38
Anf. 52 MAGNUS SJÖDAHL (KD)	38
Anf. 53 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	38
Anf. 54 MAGNUS SJÖDAHL (KD)	39
Anf. 55 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	39
<i>Försvarets personalförsörjningssystem</i>	39
Anf. 56 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S).....	39
Anf. 57 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C)	40
Anf. 58 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S).....	40
Anf. 59 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C)	40
<i>Lavinprognoser</i>	41
Anf. 60 TINA EHN (MP).....	41
Anf. 61 Miljöminister LENA EK (C).....	41
Anf. 62 TINA EHN (MP).....	41
Anf. 63 Miljöminister LENA EK (C).....	41
<i>Intressekonflikter vid mineralutvinning</i>	42
Anf. 64 JOHAN JOHANSSON (M)	42

Anf. 65 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C)	42
Anf. 66 JOHAN JOHANSSON (M)	42
Anf. 67 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C)	42
<i>Lagen om valfrihet</i>	43
Anf. 68 CATHARINA BRÅKENHIELM (S)	43
Anf. 69 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	43
Anf. 70 CATHARINA BRÅKENHIELM (S)	43
Anf. 71 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	44
<i>Flygledartornet på F 17 i Ronneby</i>	44
Anf. 72 PETER JEPPSSON (S)	44
Anf. 73 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C)	44
Anf. 74 PETER JEPPSSON (S)	45
Anf. 75 Näringsminister ANNIE LÖÖF (C)	45
<i>Pensionsåldern</i>	45
Anf. 76 TOBIAS SJÖ (M)	45
Anf. 77 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	45
Anf. 78 TOBIAS SJÖ (M)	46
Anf. 79 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	46
<i>Graviditetspenning</i>	47
Anf. 80 EVA-LENA JANSSON (S)	47
Anf. 81 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	47
Anf. 82 EVA-LENA JANSSON (S)	47
Anf. 83 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	47
<i>Barnperspektivet i lagstiftningen</i>	47
Anf. 84 MEERI WASBERG (S)	47
Anf. 85 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	48
Anf. 86 MEERI WASBERG (S)	48
Anf. 87 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	49
<i>Biodrivmedel</i>	49
Anf. 88 GUSTAV NILSSON (M)	49
Anf. 89 Miljöminister LENA EK (C)	49
Anf. 90 GUSTAV NILSSON (M)	50
Anf. 91 Miljöminister LENA EK (C)	50
Anf. 92 ANDRE VICE TALMANNEN	50
10 § (forts. från 8 §) Kultur och fritid för barn och unga (forts. KrU5)	50
Anf. 93 LARS OHLY (V)	50
Anf. 94 ELLEN JUNTTI (M)	53
Anf. 95 ISAK FROM (S) replik	55
Anf. 96 ELLEN JUNTTI (M) replik	56
Anf. 97 ISAK FROM (S) replik	56
Anf. 98 ELLEN JUNTTI (M) replik	56
Anf. 99 TINA EHN (MP) replik	57
Anf. 100 ELLEN JUNTTI (M) replik	57
Anf. 101 TINA EHN (MP) replik	57
Anf. 102 ELLEN JUNTTI (M) replik	58
Anf. 103 LARS OHLY (V) replik	58
Anf. 104 ELLEN JUNTTI (M) replik	59

Anf. 105 LARS OHLY (V) replik.....	59
Anf. 106 ELLEN JUNTTI (M) replik	59
Anf. 107 ANNA STEELE (FP).....	60
Anf. 108 ISAK FROM (S) replik	61
Anf. 109 ANNA STEELE (FP) replik.....	62
Anf. 110 ISAK FROM (S) replik	62
Anf. 111 ANNA STEELE (FP) replik.....	62
Anf. 112 TINA EHN (MP) replik	62
Anf. 113 ANNA STEELE (FP) replik.....	63
(forts. 13 §).....	63
Ajournering.....	63
Återupptagna förhandlingar	63
11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 mars	63
SfU6 Rehabilitering tillbaka till arbete.....	63
SkU18 Mervärdesskatt	63
SkU20 Skatteförfarande och folkbokföring.....	64
JuU11 Processrättsliga frågor.....	65
JuU13 Unga lagöverträdare.....	67
12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	68
CU8 Familjerätt	68
CU16 Förkortad tid för styrelseledamöters personliga betalningsansvar	69
13 § (forts. från 10 §) Kultur och fritid för barn och unga (forts. KrU5).....	69
Anf. 114 PER LODENIUS (C)	69
Anf. 115 LARS OHLY (V) replik.....	71
Anf. 116 PER LODENIUS (C) replik	72
Anf. 117 LARS OHLY (V) replik.....	72
Anf. 118 PER LODENIUS (C) replik	73
Anf. 119 TINA EHN (MP) replik	73
Anf. 120 PER LODENIUS (C) replik	74
Anf. 121 TINA EHN (MP) replik	74
Anf. 122 PER LODENIUS (C) replik	75
Anf. 123 ISAK FROM (S) replik	75
Anf. 124 PER LODENIUS (C) replik	76
Anf. 125 ISAK FROM (S) replik	76
Anf. 126 PER LODENIUS (C) replik	77
Anf. 127 LARS-AXEL NORDELL (KD).....	77
Anf. 128 TINA EHN (MP) replik	80
Anf. 129 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik.....	80
Anf. 130 TINA EHN (MP) replik	81
Anf. 131 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik.....	81
Anf. 132 ISAK FROM (S) replik	81
Anf. 133 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik.....	82
Anf. 134 ISAK FROM (S) replik	82
Anf. 135 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik.....	83
(Beslut skulle fattas den 20 mars.).....	83

14 § Kultur för alla	83
Kulturutskottets betänkande 2012/13:KrU6.....	83
Anf. 136 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S).....	83
Anf. 137 MARGARETA LARSSON (SD).....	86
Anf. 138 LARS OHLY (V).....	87
Anf. 139 ANNE MARIE BRODÉN (M).....	89
Anf. 140 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S) replik.....	92
Anf. 141 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik.....	92
Anf. 142 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S) replik.....	93
Anf. 143 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik.....	93
Anf. 144 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	93
Anf. 145 ULF NILSSON (FP).....	96
Anf. 146 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S) replik.....	98
Anf. 147 ULF NILSSON (FP) replik.....	98
Anf. 148 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S) replik.....	99
Anf. 149 ULF NILSSON (FP) replik.....	99
Anf. 150 PER LODENIUS (C).....	100
Anf. 151 LARS-AXEL NORDELL (KD).....	101
(Beslut skulle fattas den 20 mars.).....	104
15 § Bordläggning	104
16 § Anmälan om interpellationer	104
17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	104
18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	105
19 § Kammaren åtskildes kl. 18.46.	106

Tryck: Elanders, Vällingby 2013